

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**İNŞAAT PROJELERİNDE UYUŞMAZLIK İNCELEME KURULLARI
UYGULAMASI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Özge FIRTINA**

Anabilim Dalı : Mimarlık

Programı : Proje ve Yapım Yönetimi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Elçin TAŞ

HAZİRAN 2011

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**İNŞAAT PROJELERİNDE UYUŞMAZLIK İNCELEME KURULLARI
UYGULAMASI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Özge FIRTINA
(502091424)**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 06 Mayıs 2011

Tezin Savunulduğu Tarih : 09 Haziran 2011

**Tez Danışmanı : Doç. Dr. Elçin TAŞ (İTÜ)
Diğer Jüri Üyeleri : Yrd. Doç. Dr. Hakan YAMAN (İTÜ)
Yrd. Doç. Dr. Ali YEŞİLIRMAK (İŞÜ)**

HAZİRAN 2011

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında bana yol gösteren ve destek olan değerli tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Elçin TAŞ'a ve tez çalışmam süresince değerli bilgilerini ve görüşlerini paylaşan Sayın Yrd. Doç.Dr. Ali YEŞİLIRMAK'a, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca alan çalışması sırasında desteklerini esirgemedi tecrübelerini paylaşan tüm uzmanlara, her türlü konuda desteğini hiç esirgemeyen aileme ve son olarak varlığından güç aldığım tüm arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Haziran 2011

Özge FIRTINA
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iii
KISALTMALAR	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
ÖZET.....	xiii
SUMMARY	xv
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı	2
1.2 Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı.....	2
1.3 Literatür Özeti	4
2. İNŞAAT SEKTÖRÜNDE UYUŞMAZLIKLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI	7
2.1 Uyuşmazlık Kavramı.....	7
2.2 İnşaat Sektöründe Uyuşmazlık Nedenleri	7
2.3 Uyuşmazlık Çözüm Yolları.....	10
2.3.1 Resmi uyuşmazlık çözüm yolları (formal dispute resolution)	10
2.3.1.1 Mahkeme yargılaması (Litigation).....	11
2.3.1.2 Tahkim (Arbitration).....	12
2.3.2 Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları (Alternative dispute resolution)	17
2.3.2.1 Müzakere (Negotiation).....	18
2.3.2.2 Arabuluculuk (Mediation).....	20
2.3.2.3 Arabuluculuk- Tahkim	22
2.3.2.4 Kısa yargılama (Mini trial).....	23
2.3.2.5 Tarafsız ön değerlendirme (Early neutral evaluation).....	23
2.3.2.6 Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB).....	24
3. UYUŞMAZLIK İNCELEME KURULLARI	27
3.1 Uyuşmazlık İnceleme Kurulu Tanımı	27
3.2 Uyuşmazlık İnceleme Kurulları Gelişimi.....	28
3.2.1 Uyuşmazlık inceleme kurulları tarihçesi.....	28
3.2.1.1 Dünya Bankası ve diğer çok taraflı kalkınma bankaları	29
3.2.1.2 FIDIC.....	30
3.2.1.3 Uluslararası Ticaret Odası (ICC) ve uyuşmazlık kurulları çeşitleri	33
3.2.2 Günümüzde dünyada uyuşmazlık inceleme kurullarının kullanımı.....	35
3.3 Uyuşmazlık İnceleme Kurulu Uygulama Süreci.....	37
3.3.1 Uyuşmazlık inceleme kurulu kompozisyonu	37
3.3.2 Uyuşmazlık inceleme kurulu üyelerinin özellikleri	38
3.3.3 Üçüncü taraf anlaşması	39
3.3.4 Uyuşmazlık inceleme kurulu yetkileri ve görevleri	39
3.3.5 Uyuşmazlık inceleme kurulu çalışma şekli.....	40
3.3.5.1 İlk toplantılar	40
3.3.5.2 Saha ziyaretleri	41
3.3.6 Toplantılar (Hearings).....	41
3.3.7 Uyuşmazlık inceleme kurulu tavsiyeleri (Recommendations)	42

3.3.8 Uyuşmazlık inceleme kurulu maliyeti.....	44
4. “İNŞAAT PROJELERİNDE UYUŞMAZLIK İNCELEME KURULLARI UYGULAMASI” ÜZERİNE ALAN ARAŞTIRMASI	47
4.1 Alan Araştırmasının Amacı	47
4.2 Soru Formunun Oluşturulması	47
4.3 Alan Araştırmasının Yöntemi.....	48
4.4 Alan Araştırmasının Bulguları	50
4.5 Alan Araştırmasının Değerlendirilmesi.....	62
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	69
KAYNAKLAR.....	73
EKLER.....	77

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
CDB	: Kombine Uyuşmazlık Kurulu
DAB	: Uyuşmazlık Karar Kurulu
DRB	: Uyuşmazlık İnceleme Kurulu
DRBF	: Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Vakfı
FIDIC	: Uluslararası Müşavir Mühendisler Odası
ICC	: Uluslararası Ticaret Odası
ICE	: İngiltere İnşaat Mühendisleri Odası
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
UNCITRAL	: United Commision for International Trade Law

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Uyuşmazlık Nedenleri.....	8
---	---

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.1 : Katılımcıların cinsiyet dağılımı.....	50
Şekil 4.2 : Katılımcıların yaş Bilgileri.....	51
Şekil 4.3 : Katılımcıların eğitim düzeyi.....	51
Şekil 4.4 : Katılımcıların mesleği.....	52
Şekil 4.5 : Katılımcıların inşaat sektöründeki tecrübe süresi.....	52
Şekil 4.6 : Katılımcıların uyuşmazlıklar konusundaki tecrübe süresi.....	53
Şekil 4.7 : Saha ziyaretleri ile olası uyuşmazlıkların belirlenmesi ve çözümünün sağlanması	54
Şekil 4.8 : DRB projenin uyuşmazlıktan doğan giderlerini azalttığına dair düşünceler	55
Şekil 4.9 : DRB tavsiyelerinin her zaman sözleşme hükümleriyle tutarlı olduğu konusundaki düşünceler	56
Şekil 4.10 : DRB tavsiyelerinin her zaman iyi düşünülmüş ve adil olduğu konusundaki düşünceler	56
Şekil 4.11 : DRB uyuşmazlık sürecinde uluslararası ve ulusal yaşanan ekonomik ve politik etkileri en aza indirger konusundaki düşünceler.....	57
Şekil 4.12 : DRB proje sürecinde tarafların gerginliğini azaltır konusundaki düşünceler	58
Şekil 4.13 : Uyuşmazlığın DRB ile çözülmesi iş memnuniyetini artırır konusundaki düşünceler	59
Şekil 4.14 : DRB tarafların birbirine olan güvenini artırır konusundaki düşünceler	59
Şekil 4.15 : DRB üyelerinin uluslararası projelerde katılımcılardan farklı uluslardan olmasına dair düşünceler.....	60

İNŞAAT PROJELERİNDE UYUŞMAZLIK İNCELEME KURULLARI UYGULAMASI

ÖZET

Bu tez çalışmasında, uyuşmazlıkların oluşmasını önlemek ve oluşan uyuşmazlıkların hızlı bir şekilde çözülmesini sağlamak için inşaat projelerinde kullanılan “Uyuşmazlık İnceleme Kurul(DRB)ları” incelenmiştir.

Tez çalışmasının ilk bölümü giriş bölümünden oluşmaktadır. Bu bölümde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi anlatılmış ve çalışmanın arka planını oluşturan kaynaklar özetlenmiştir.

Tezin ikinci bölümünde, uyuşmazlık kavramı ve inşaat sözleşmelerindeki uyuşmazlık nedenleri anlatılmıştır. Ardından resmi ve alternatif uyuşmazlık çözüm yolları geniş bir çerçevede içinde ele alınarak DRB’nin bu çözüm yolları arasındaki yeri tespit edilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde, DRB uygulaması hakkında literatür incelemesi yapılmıştır. DRB tanımı, tarihçesi, çıkış noktası DRB olan diğer uyuşmazlık kurulları, DRB kompozisyonu, DRB üyelerinin sahip olması gereken özellikler, DRB toplantıları, tavsiyeleri ve maliyeti detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Tezin dördüncü bölümünde, “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” uygulaması üzerine, DRB ve çıkış noktası DRB olan benzer kurulların yaygın olarak kullanıldığı İngiltere’de ve bu kurulların kullanımına sıklıkla karşılaşılmayan Türkiye’de DRB’de görev almış veya DRB konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi ve uyuşmazlıklar konusunda uzman inşaat sektörü üyelerini kapsayan alan araştırmasına yer verilmiştir. Bu alan araştırmasının amacı; DRB uygulamasını analiz etmek, Türkiye’deki DRB ve benzeri kurulların kullanımının yerini tespit etmek, bu kurulların önemini ve etkilerini ortaya koymak ve bu sayede ülkemizde kullanımlarının yaygınlaşmasını sağlamaktır. Alan araştırmasının sonuçlarında İngiltere ve Türkiye’deki katılımcıların verdikleri cevaplar karşılaştırılarak DRB kullanımının sağladığı avantajlar ve dezavantajlar, DRB üyelerinin sahip olması gereken özellikler, DRB çalışma süreci ve DRB uygulaması sırasında karşılaşılan zorluklar değerlendirilmiştir. Türkiye’de DRB kullanımının yaygınlaşmasını engelleyen faktörler de alan çalışması sonuçlarında belirtilmiştir.

Tez çalışmasının sonuç bölümü olan beşinci bölümünde, çalışmanın temel amaçları doğrultusunda ortaya çıkan genel sonuçların değerlendirilmesi esas alınmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, yurt dışında son yıllarda uluslararası projeler başta olmak üzere büyük ölçekli projelerde kullanımı gittikçe artan DRB’nin önemi ve etkileri saptanmış, Türkiye’de kullanımının yaygınlaşmasını engelleyen faktörler belirlenmiş ve son olarak DRB kullanımının ülkemizde yaygınlaşmasını sağlayan öneriler getirilmiştir.

DRB ve çıkış noktası DRB olan benzer kurullar, Türkiye inşaat sektörü için yeni bir anlayıştır. Bu tez çalışması, Türkiye’deki DRB algı ve bilgisinin az olması sebebiyle

Türkiye inşaat sektörü açısından bu kurulların değerlendirilmesi ve kullanımının yaygınlaşması için önemli bir yere sahiptir. Tez çalışmasının sonuçlarının gelecek çalışmalar için önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

IMPLEMENTATION OF DISPUTE REVIEW BOARDS IN CONSTRUCTION PROJECTS

SUMMARY

In this study, Dispute Review Boards (DRB) which are used in construction projects to avoid and solve disputes in short time are addressed.

First part of the thesis is the introduction part. The aim, scope and method of the thesis are indicated and the resources forming the basis of study are summarized.

In the second part of the thesis, dispute is defined and the causes of construction disputes are indicated. Then, DRB's place is determined in dispute resolution techniques by addressing the formal and alternative dispute resolution techniques in a broad framework.

In the third part of the thesis, the review of literature is realized about the process of DRB. Definition, history and composition of DRB, qualifications of board members, hearings, recommendations and cost of DRB are addressed in detail.

In the fourth part of the thesis, a field study that is on implementation of DRB and is carried in UK where DRB is used commonly and in Turkey where the boards are not used commonly is explained. Respondents of the study are members of construction sector who are professional about disputes and have experience and knowledge of DRB and similar boards the starting point is DRB. The aim of the field study is to analyze the implementation of DRB, determine the use of DRB and similar boards in Turkish construction sector and indicate the importance and effectiveness of the boards and thus popularize the use of DRB in Turkish construction sector. In the results of the field study, advantages and disadvantages of DRB, qualifications of DRB members, process of DRB and difficulties that encountered during the establishment and operating of DRB are evaluated by comparing the answers of UK and Turkey respondents. The factors that prevent the popularization of the use of DRB in Turkish construction sector are determined in the results of the field study.

In the last part of the thesis that is final part, the results of the studying are evaluated with the aim of the subject. As a result of the evaluations, importance and effectiveness of DRB that is used commonly for especially international and major projects at abroad in recent years and the factors that prevent the popularization of the use of DRB in Turkish construction sector are determined. Finally, suggestions are made to popularize the use of DRB in Turkish construction sector.

DRB and similar boards are new approaches for Turkish construction sector. This theses is important to evaluate the boards and popularize the use of DRB in Turkish construction sector. The results of the theses is thought to be important resource for future studies.

1. GİRİŞ

Farklı katılımcıların bir arada çalıştığı karmaşık ve yoğun bir yapıya sahip olan inşaat projelerinde amaç; projelerin zamanında, istenilen kalitede ve atanan kaynaklarla bitirilebilmesidir. Bu amaca ulaşmak için tarafların hak, yetki ve sorumluluklarını iyi tanımlamak gerekir. Bu sebeple hazırlanan sözleşmeler, kişiler arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuki belgeler olarak projenin gerçekleşmesi sürecinde büyük önem taşımaktadırlar.

Taraflar arasında proje süreci boyunca olumsuz durumlar meydana gelebilir. Sözleşmeler ne kadar dikkatli hazırlanırsa hazırlansın, bütün proje süreci boyunca gerçekleşebilecek bu olumsuz durumlara karşı bütün hükümleri içermeyebilir. Böylece taraflar arasındaki fikir ayrılıkları ve anlaşmazlıklar olarak tanımlanan uyuşmazlıklar meydana gelebilir. Taraflar, aralarında meydana gelen bu uyuşmazlıkları çözmek için çeşitli yöntemlere başvurmaktadır.

Uyuşmazlıkların çözümünde başvuru geleneksel yöntem olan mahkeme yargılamasında çoğu zaman davalar uzayarak uyuşmazlıklar derinleşmekte ve tarafların parasal taleplerinin değerleri azalmaktadır. Uyuşmazlıkların projeler üzerindeki bu olumsuz etkileri düşünüldüğünde uyuşmazlıkların nasıl erken tespit edileceği ve giderileceği konusu önem kazanmaktadır. Bu yüzden son yıllarda dünyada inşaat sektöründe uyuşmazlıkların sayısını azaltmak ve mahkeme yargılamasını önlemek için alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizmaları geliştirme üzerine çalışılmaktadır. Bu çözüm mekanizmalarından biri; proje devam ederken uyuşmazlıkları çözmek, uyuşmazlıkların oluşmasını önlemek ve proje maliyetini azaltmak amacıyla oluşturulan “Uyuşmazlık İnceleme Kurulu (Dispute Review Board = DRB) ” yöntemidir. Uyuşmazlık İnceleme Kurulu (DRB)’nın erken uyuşmazlık çözüm mekanizması olarak uluslararası inşaat projeleri başta olmak üzere büyük ölçekli projelerin başarılarında önemli ölçüde katkıları bulunmaktadır.

Hazırlanan tez çalışması kapsamında yapılan literatür çalışması sonucunda “Uyuşmazlık İnceleme Kurulu (DRB)’nın, “Uyuşmazlık Karar Kurulu (DAB)” ve “Kombine Uyuşmazlık Kurulu (CDB)’nın çıkış noktası olduğu tespit edilmiştir.

“Uyuşmazlık İnceleme Kurulu (DRB)” ilk olarak 1975 yılında ABD’de uygulanmıştır. Daha sonraki yıllarda Dünya Bankası ve FIDIC “Uyuşmazlık İnceleme Kurulu (DRB)” yaklaşımını kullanarak standart sözleşmelerinde revizyon gerçekleştirmiştir. Bu revizyon sonucunda FIDIC sözleşmelerinde “Uyuşmazlık Karar Kurulu (DAB)” ortaya çıkmıştır. “Uyuşmazlık İnceleme Kurulu (DRB)” üzerinde çalışan, kurallar ve prosedürler yayınlayan Uluslararası Ticaret Odası (ICC) tarafından “Uyuşmazlık Karar Kurulu (DAB)”nın ve “Uyuşmazlık İnceleme Kurulu (DRB)” nun yanı sıra “Kombine Uyuşmazlık Kurulu(CDB)” tanımlanmıştır. Günümüzde DRB ve çıkış noktası DRB olan benzer kurullar ABD ve İngiltere’de büyük ölçekli projelerde yaygın olarak kullanılmaktadır.

1.1 Çalışmanın Amacı

İnşaat sektöründe taraflar arasında çeşitli sebeplerden dolayı uyuşmazlıklar yaşanabilir. Çözümeyen uyuşmazlıklar projenin istenilen zamanda, belirlenen bütçede ve kalitede tamamlanmasını engeller. Ayrıca proje katılımcılarının verimini düşürerek projenin başarısız olmasına sebep olabilir. Bu sebeple projede oluşabilecek uyuşmazlıkların engellenmesi ve oluşan uyuşmazlıkların kısa sürede, taraflara zarar vermeden çözüme kavuşturulması büyük önem taşımaktadır.

Bu tez çalışmasında Türkiye’deki uygulamalarda sıklıkla karşılaşılmayan, uyuşmazlıkların oluşmasını önleyen, oluşan uyuşmazlıkların hızlı bir şekilde çözüme kavuşmasını sağlayan ve uyuşmazlık çözüm giderlerini minimuma indiren “Uyuşmazlık İnceleme Kurulu” yönteminin, projelere ve inşaat sektörüne katkılarının anlaşılmasının sağlanması hedeflenmiştir. Günümüzde ABD ve İngiltere başta olmak üzere dünyada özellikle uluslararası büyük ölçekli inşaat projelerinde uygulanan “Uyuşmazlık İnceleme Kurulu (DRB)” yönteminin Türkiye’deki kullanımını tespit etmek, kullanımı ile tarafların elde edecekleri faydaları ortaya koymak, ülkemizdeki kullanıcılara bir kılavuz sunabilmek bu tezin amaçları arasındadır.

1.2 Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı

Tez çalışması uluslararası projeler başta olmak üzere büyük ölçekli projelerde kullanılan “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları”nın projelere ve inşaat sektörüne

etkilerinin ve Türkiye’deki durumunun araştırılması üzerine geliştirilmiştir. Çalışma literatür araştırması ve alan araştırmasından oluşmaktadır.

Tezin birinci bölümü olan giriş bölümünde çalışmanın amacı, yöntemi ve kapsamı açıklanmıştır ve çalışmanın arka planını oluşturan kaynaklar özetlenmiştir.

Tezin ikinci bölümünde konuya temel teşkil eden inşaat sektöründe ve inşaat sözleşmelerinde uyuşmazlık kavramı ve uyuşmazlık çözüm yolları açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölümün ilk kısmında resmi uyuşmazlık çözüm yolları olarak bilinen mahkeme yargılaması ve tahkim konusu ele alınmıştır. İkinci kısmında ise alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri olarak adlandırılan müzakere, arabuluculuk, arabuluculuk-tahkim, kısa yargılama, tarafsız ön değerlendirme ve “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” incelenmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları”nın tarihçesi, günümüzde kullanımı ve uygulama süreci detaylı olarak incelenmiştir. Bunun yanında “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” çıkış noktasıyla oluşturulan diğer uyuşmazlık kurullarına ve bu kurulların arasındaki görev tanımı, uygulama biçim ve yöntemi açısından karşılaşılan kargaşayı ortadan kaldırmak için aralarındaki farklar, kurulların uygulaması ve nasıl ortaya çıktıklarına yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları”nın Türkiye’deki kullanımını tespit etmek, daha fazla tanınmasını, kurulların faydalarının anlaşılmasını sağlamak ve bu sayede kullanımının yaygınlaşması amacıyla gerçekleştirilen alan araştırmasına yer verilmiştir. Alan araştırmasının yapılma amacı, kapsamı, yöntemi, bulguları ve değerlendirmeleri açıklanmıştır. Öncelikle literatür araştırması yapılarak “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” ve çıkış noktası “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” olarak ortaya çıkan kurulların uygulaması ve bu kurullar ile ilgili yurtdışında yapılan alan araştırmaları incelenmiştir. Bu incelemeler sonucu “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” etkilerini ve uygulamasını analiz etmek için hazırlanan sorulardan oluşan anket formu oluşturulmuştur. “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları”nda görev almış veya bu kurullar hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi, uyuşmazlıklar konusunda uzman inşaat sektörü üyelerini kapsayan alan araştırması, “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” ve çıkış noktası “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” olan benzer kurulların yaygın olarak kullanıldığı İngiltere’de ve “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” kullanımına sıklıkla karşılaşılmayan Türkiye’de

gerçekleştirilmiştir. İngiltere ve Türkiye katılımcılarının verdiği cevaplar karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Tez çalışmasının sonuç bölümü olan beşinci bölümünde çalışmanın amaçları doğrultusunda yapılan değerlendirmeler sonucunda, yurt dışında son yıllarda uluslararası projeler başta olmak üzere büyük ölçekli projelerde kullanımı gittikçe artan “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” ve çıkış noktası “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” olan benzer kurulların önemi ve etkileri açıklanmıştır. Türkiye’de “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” kullanımının yaygın olmadığı ve bunun sebepleri belirtilmiştir. Son olarak “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” kullanımının ülkemizde yaygınlaşmasını sağlamak için öneriler sunulmuştur.

1.3 Literatür Özeti

Literatür detaylı olarak incelendiğinde Türkiye’de inşaat sözleşmelerinde uyuşmazlıklar ve uyuşmazlık çözüm yolları ile ilgili yayınlanmış çok sayıda makale ve kitap olmasına rağmen DRB ve benzeri kurullar hakkında detaylı çalışmalar yapılmadığı, sadece FIDIC, uluslararası sözleşmeler ve uyuşmazlık çözüm yolları konusunda yayınlanan kitap, makale ve tezlerde DRB konusundan kısaca bahsedildiği saptanmıştır. Bu yayınlardan biri Koldaş (2008)’ın gerçekleştirdiği “FIDIC Kapsamında Uyuşmazlıkların Çözümü” isimli tez çalışmasıdır. Koldaş (2008)’ın tez çalışması kapsamında FIDIC’te uyuşmazlığın çözümünde uygulanan prosedürü ile ilgili bilgi vermeden önce 1999 sonrası FIDIC’in yeni düzenlemesinin tarihi gelişimi ve bu yeni düzenlemede yer alan DRB ve benzeri kurullar ile ilgili genel bilgiler verilmiştir.

DRB ve benzeri kurullar konusunda prosedürler yayınlayan Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Vakfı (DRBF)’nın yayınladığı verilere göre Dünya Bankası ve diğer çok taraflı kalkınma bankalarının finanse ettikleri projelerde DRB ve benzeri kurulların kullanılmasını zorunlu hale getirdikleri görülmüştür (Url-1). Bu durum DRB ve benzeri kurulların kullanımının gelecekte artacağını göstermektedir.

“İnşaat Uyuşmazlık İnceleme Kurulu Kılavuzu” isimli çalışmada DRB çalışma şekli, prosedürleri, gelişimi, uyuşmazlık çözümünde ve uyuşmazlıkları önleme konusunda yararları, düzenlediği toplantılar, saha ziyaretleri ve uluslararası alanda DRB kullanımı açıklanmıştır (Matyas ve diğ., 1996).

Thompson (1998) tarafından yapılan “ İnşaat Sektöründe Uyuşmazlıkları Yönetme Girişimleri: Yeni Mühendislik Sözleşmesi (NEC) ve Uyuşmazlık İnceleme Kurulu Karşılaştırması” isimli tez çalışmasında uyuşmazlıkların sayısının, mahkeme yargılaması giderlerinin ve tarafların düşmanca tutumlarının azalması NEC ve DRB yaklaşımlarının başarı öyküleri karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak, Thompson (1998) tarafından NEC ve DRB yaklaşımlarının benzer bir şekilde yapım sürecinde taraflar arasındaki ilişkileri geliştirme ve uyuşmazlıkları yönetme konusunda etkili mekanizmalar olduğu belirtilmiştir.

“Büyük Ölçekli Altyapı Projelerinde Uyuşmazlık Kurulları” isimli çalışmada DRB üyelerinin görevleri, DRB tarihçesi, prosedürleri, çalışma şekli, maliyeti açıklanarak DRB’nin gelecekte inşaat projelerinde oluşacak uyuşmazlıkların sayısını azaltmak ve oluşan uyuşmazlıkları çözmek için daha fazla kullanılacağına umulduğu belirtilmiştir (Chapman, 1999).

Harmon (2003) tarafından yapılan “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları ve İnşaat Uyuşmazlıkları” isimli araştırmanın amacı Uyuşmazlık İnceleme Kurullarının etkilerini ve bu konuda inşaat sektörü üyelerinin görüşlerini saptamaktır. Amaca uygunluk yaklaşımı çerçevesinde yüz yüze görüşmeler ve anket çalışması gerçekleştirilerek çözilemeyen uyuşmazlıkların taraflara olan etkileri ve uyuşmazlık çözümünde ve proje başarısında DRB’nin rolü araştırmanın bulgularında açıklanmıştır.

Chern (2008) tarafından yayınlanan “Uyuşmazlık Kurulları: Uygulama ve Prosedür” isimli çalışmada DRB ve benzeri kurulların tarihi gelişimi, uygulama prosedürleri, günümüzde kullanımı ve örnek olay çalışmaları detaylı bir şekilde açıklanmış; Dünya Bankası, FIDIC ve Uluslararası Ticaret Odası’nın DRB ve benzeri kurullar konusunda çalışmalar yaptıkları belirtilmiştir.

2. İNŞAAT SEKTÖRÜNDE UYUŞMAZLIKLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI

İnşaat sözleşmelerinde, sözleşmeye konu olan işlerin karmaşık olması, uzun bir zamanda gerçekleşmesi, maddi boyutunun yüksek olması vb. sebeplerle uyuşmazlıkların ortaya çıkma olasılığı her zaman bulunmaktadır .

Bu bölümde uyuşmazlık çözüm yollarını anlayabilmek için öncelikle uyuşmazlık kavramı ve inşaat sözleşmelerinde uyuşmazlık nedenleri kısaca ele alınmakta, ardından uyuşmazlık çözüm yolları incelenmektedir.

2.1 Uyuşmazlık Kavramı

Uyuşmazlık (ihtilaf), “bir hakkın vücudu, kapsamı veya sonuçları üzerinde meydana gelen anlaşmazlıktır”. Uyuşmazlık barış yoluyla çözümlenemediği takdirde, bir çekişme halini alarak dava veya tahkim konusu olur (Kalpsüz,1996).

Kişiler, kurumlar ve devlet arasında fikir ayrılıkları ve çatışmalar meydana gelebilir. Uyuşmazlık, çatışmayla benzer özelliklere sahip olmasına rağmen birbiriyle bağlantılı olan farklı süreçler olarak kabul edilirler (Ceylan, 2007). Çatışma sadece tarafların farkında olduğu fikir ayrılıklarından kaynaklanan bir karşıtlık durumudur. Uyuşmazlık ise tarafların farkında oldukları bu karşıtlık durumunu gidermek için müdahalede bulunmalarıdır. İnşaat projelerinin tarafları arasında meydana gelen ve yönetilemeyen bu çatışmalar kolaylıkla uyuşmazlığa dönüşebilir. İnşaat sektöründe taraflar arasında sıkıntı yaratan uyuşmazlıkların ve çatışmaların meydana gelmesinde pek çok neden bulunmaktadır.

2.2 İnşaat Sektöründe Uyuşmazlık Nedenleri

İnşaat projelerinde tarafların ilişkileri hukuki belgeler olan sözleşmelerle düzenlenir. Taraflar arasında uyuşmazlıkların oluşmaması için hazırlanacak sözleşmelerin; ihale dokümanındaki hükümlere aykırı olmaması ve tarafların tüm görev ve sorumluluklarını iyi bir biçimde tanımlanması gerekmektedir.

İnşaat sektöründe uyuşmazlıkların nedenleri üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri Kumaraswamy (1996) tarafından yapılan inşaat sektörü için uyuşmazlık kaynakları üzerine yapılan araştırmaları sınıflandıran ampirik çalışmadır. Bu çalışma Çizelge 2.1’de yer almaktadır.

Çizelge 2.1 : Uyuşmazlık Nedenleri (Soran, 2001)

ARAŞTIRMA	UYUŞMAZLIK KAYNAKLARI
Bristow ve Vasilipoulos (1995)	Gerçekçi olmayan beklentiler,Sözleşme dokümanları,İletişim,Takım ruhunun olmayışı,Değişiklikler
Conlin ve ark. (1996)	Ödeme,Performans,Gecikme,İhmal,Kalite,İdare
Diekmann ve ark. (1994)	İnsan,Süreç,Ürün
Heath ve ark. (1994)	Sözleşme maddeleri, Ödeme, Değişimler, Zaman, Adaylık, Yeniden adaylık,Enformasyon
Hewit (1991)	Kapsam değişiklikleri, Değişiklik durumları, Gecikme, Dağıtım, Hızlandırma, Bitirme
Kumaraswamy (1996)	Temel nedenler, En yakın nedenler
Rhys Jones (1994)	Yönetim, Kültür, İletişim, Dizayn, Ekonomi, İhale baskıları, Hukuk, Gerçekçi olmayan beklentiler, Sözleşmeler, İş gücü
Semple ve ark. (1994)	Hızlandırma, Ulaşma, Hava, Değişiklikler
Sykes (1996)	Yanlış anlamalar, Tahmin edilememe

İnşaat uyuşmazlıklarının nedenleri üzerine yapılmış önemli bazı diğer çalışmalar ise şunlardır (Eken, 2005 ve Poh, 2005) :

Hohns tarafından 1979 yılında 300’den fazla inşaat uyuşmazlığı üzerine yapılan araştırmaya göre uyuşmazlıkların kaynaklandığı beş temel sorun şunlardır:

- 1)Sözleşme belgelerindeki hata ve eksiklikler,
- 2)Mal sahibi ve yüklenici tarafından yapılan maliyet tahminleri,
- 3)Şartlardaki değişimler (Örnek olarak öngörülme-yen zemin koşulları verilebilir)
- 4)Kullanıcıların hakları
- 5)Yapım sürecinde yer alan insanlar

Howell ve Mitropoulos (2001) uyuşmazlıklara neden olan başlıca faktörleri proje belirsizliği, sözleşme koşulları ve fırsatçı yaklaşımlar olarak göstermektedir.

Amerika Kamu Kaynakları Merkezi (1991) tarafından yayınlanan “İnşaat Uyuşmazlıklarının Önlenmesi ve Giderilmesi” adlı yayınında en sık karşılaşılan 10 spesifik uyuşmazlık nedenleri şunlardır:

- 1) Sözleşme hükümlerinde risklerin taraflara eşit dağıtılamaması,
- 2) Mal sahibi başta olmak üzere tarafların gerçekçi olmayan beklentileri,
- 3) Belirsiz sözleşme belgeleri,
- 4) Düşük teklif veren yükleniciler,
- 5) Proje katılımcıları arasındaki zayıf iletişim,
- 6) Yüklenici yönetimi, denetimi ve koordinasyonun yetersiz olması,
- 7) Değişikliklerde ve beklenmeyen durumlarda katılımcıların yetersizliği,
- 8) Katılımcılar arasındaki takım ruhu eksikliği,
- 9) Proje katılımcılarının birbirlerine karşı sergiledikleri kavgacı tavırlar,
- 10) Yöneticilerin problemleri kaynağında çözmek yerine bir üst noktaya ya da avukatlara taşınması

Benet (1991) inşaat sektörünün sahip olduğu genel yüklenicili yapısının ve final projeye göre yapılmayan ihalelerin uyuşmazlıkların başlıca nedenleri olduğunu savunmaktadır.

Revay (1992) Kanada’da yaptığı bir araştırmaya göre sıklıkla karşılaşılan uyuşmazlık nedenleri:

- 1) Tasarım süreci başlangıcındaki yetersiz saha ve zemin araştırması,
- 2) Tasarım sürecindeki gecikmeler ve kısıtlanan mühendislik/tasarım harcamaları,
- 3) Tamamlanmamış projelerle ihale açılması,
- 4) Tasarımın imalat çizimleri aracılığıyla tamamlanmaya çalışılması,
- 5) Yapım evresinde, yeterli süre uzatımı kalmayacak şekilde veya yüklenicinin maliyete etki eden haklarını tanımadan zamansız yapılan tasarım revizyonları
- 6) İş sırasına ve zamanlamaya müdahale edilmesi
- 7) Hataları düzeltme adı altında sürekli olarak iş değişiklikleri yapılması

Ridgway (1994) Avustralya inşaat sektöründeki uyuşmazlıkların sebebini sektördeki rüşvet bağımlılığı ve etik olmayan yapı olarak göstermektedir.

Whitfield (1994) yanlış anlaşılmalara ve zayıf iletişim, kişisel kültürel değerler, farklı ilgiler ve bireylerin kişilik yapılarının uyuşmazlıkların başlıca sebepleri olduğunu savunmaktadır.

Literatürdeki bu araştırmaları da göz önüne alarak inşaat sözleşmelerinde ortaya çıkan uyuşmazlıkların başlıca nedenlerini özetleyecek olursak:

- İnşaat projelerinin uzun süreli, karmaşık olması ve belirsizlikler içermesi,
- Uluslararası inşaat projelerinin birden çok kültür, hukuk ve dil içermesi,
- Sözleşmelerin yetersiz olduğu ve düzeltme yapılmasının gerektiği durumlarda, taraflardan birinin diğer tarafın haklarını ele geçirecek olması,
- Tarafların yasal haklarından doğan iddialar,
- Ayrıntıların proje başlangıcında yeterli olarak verilmemesi,
- Tasarım ve planlama evresindeki eksiklikler,
- Proje maliyetinin işin başında doğru tahmin edilememesi,
- Taraflar arasındaki ilişkiler ve iletişim yetersizliği inşaat sözleşmelerinde taraflar arasında uyuşmazlık oluşmasına neden olur.

2.3 Uyuşmazlık Çözüm Yolları

İnşaat projelerinde oluşan uyuşmazlıklar zamanında çözülmezse projeler belirlenen bütçede ve zamanda tamamlanamayabilir. Bu yüzden uyuşmazlıkların çözümü için birbirlerine göre avantajları ve dezavantajları olan çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemler “Resmi Uyuşmazlık Çözüm Yolları” ve “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

2.3.1 Resmi uyuşmazlık çözüm yolları (formal dispute resolution)

Resmi uyuşmazlık çözüm yolları olarak adlandırılan sınıflandırma, mahkeme yargılamasını ve tahkimi kapsar. Bu yollar, bağlayıcılığı ve yaptırım gücü olan fakat taraflar için masraflı ve uzun zaman gerektiren süreçlerdir.

Uyuşmazlığın çözümü için başvurulmuş mahkeme yargılaması ve tahkimde uyuşmazlığın üzerinden uzun zaman geçmesine rağmen davaların pek çoğu devam etmekte, bu durumda davacının davadan beklediği sonuç, zamanla ekonomik olarak değerini kaybetmektedir. Ayrıca uluslararası pazarda iş yapan firmalar için yabancı bir ortakla oluşabilecek uyuşmazlıkların çözümünde mahkeme yargılamasına gidilmesi, davacıyı istenmeyen sonuçlara götürebilmektedir (Erdem, 1997). Bu sebeplerden dolayı uyuşmazlıklarda mahkeme yargılaması yolunu seçmek taraflar açısından her zaman cazip olmamaktadır.

2.3.1.1 Mahkeme yargılaması (Litigation)

Mahkeme yargılaması, uyuşmazlığın taraflar arasında çözülememesi durumunda taraflardan birinin mahkemeye başvurusu halinde kullanılır. Mahkemeler devlet adına çalışarak uyuşmazlığı çözme ve yargılama işlevini yerine getirirler. Bu nedenle, uyuşmazlıkların mahkemede çözüm süreci bürokrasiye, yasalara ve devlet kurallarına bağlı olarak ilerlemektedir. Bu yöntem uyuşmazlığı çözüme götürecekt bilgileri elde etmek için kanıt toplama ve hazırlık evrelerini içeren yoğun bir araştırmayla sonuca gider.

Eğer yasal ve hukuksal bir uyuşmazlık varsa, yargı yolu tercih edilebilir (Harmon, 2003). Bunun yanı sıra uyuşmazlığın kesin ve çabuk çözüleceğinin düşünüldüğü veya taraflardan birinin iddiasında emin olduğu durumlarda da mahkeme yargılaması kullanılabilir.

Bürokratik bir yapıya sahip olan mahkemeler bağlı olduğu devletin koyduğu maddi hukuk kurallarına ve usul kurallarına sıkı sıkıya bağlıdır. Bu kurallar ve yargı sistemindeki aksaklıklar sürecin karmaşıklaşmasına, davaların uzun sürmesine ve dava maliyetlerinin artmasına neden olabilir.

Taraflar için gelecekte başarılı işler elde etmenin yolunun bugünkü iyi ilişkilerden geçtiğini düşünen birçok uzmana göre mahkeme yargılaması inşaat uyuşmazlıklarının çözümü için uygun bir yöntem değildir (Eken, 2005). Bunun sebebi olarak mahkemelerin kazan-kaybet anlayışıyla uyuşmazlıkları büyütmesi ve ilişkileri zedelemesi gösterilebilir. Bunun yanında yargının tarafların iş verimliliğini azaltan ve tarafların güvenini etkileyen bir süreç olduğu söylenebilir.

Ayrıca mahkemeler ve bunların fiilen faaliyetini devam ettiren hakimler, bağlı oldukları devletin genel sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel politikalarına az veya

çok bağılıdır (Soran, 2001). Bu yüzden uluslararası pazarda iş yapan firmalar, devletin kendilerine karşı tarafsız davranacağı konusunda şüphe duydukları için yabancı yargı organına karşı korku duymaktadırlar. Bunun yanı sıra genelde devlet mahkemeleri ve hakimler, büyük çeşitliliğe sahip uluslararası ticaret alanında fazla bilgi ve tecrübeye sahip olmadığından, uluslararası ticari uyuşmazlıkların çabuk ve adalete uygun biçimde çözümü zorlaşmaktadır (Çamcı, 2008). Bu sebeplerden dolayı uluslararası ticari uyuşmazlıkların çözümünde tahkim ve diğer uzlaştırma yöntemleri, mahkeme yargılamasına tercih edilmektedir.

2.3.1.2 Tahkim (Arbitration)

Tahkim kavramı araştırmalarda çeşitli biçimlerde tanımlanmıştır.

Tahkim;

Taraflar arasındaki uyuşmazlığın her iki tarafın da güvenini kazanmış kişiler veya kişi tarafından çözümüne imkan vermesidir (Kalpsüz, 1996).

Taraflar arasında doğmuş veya ilerde doğması muhtemel olan belirli hukuki uyuşmazlıkların, devlet yargısı dışında, taraflarca seçilen ve hakem denilen tarafsız özel şahıslar tarafından nihai olarak karara bağlanması olarak tanımlanmıştır (Şanlı,1996).

“Tarafların aralarında çıkmış veya çıkabilecek bir uyuşmazlığın hallini, resmi sıfatları olmayan özel kişilere (hakem) bırakmalarına ve uyuşmazlığın bu hakemlerce çözülmesine verilen isimdir” (Turan, 2002).

Görüşmelerin gizli olduğu, yargısal bir faaliyet olan tahkim yönteminde, karar alma süreci kısa ve taraflara maliyeti ucuzdur. Bunun yanında tahkim, düşmanlığı en aza indirgeyerek taraflar arasındaki ilişkilere mahkeme yargılamasına göre daha az zarar verir. Tahkim mahkeme yargılamasına göre sahip olduğu bu avantajlar yönünden ve prosedürünün basit ve açık olması sebebiyle özellikle uluslararası nitelikteki uyuşmazlıkların çözümünde tercih edilen bir yol olmuştur. Ayrıca bazı ülkelerdeki mahkemelerin çok yavaş işlemesi, mahkemelerin tarafsızlığı konusunda tereddütlerin bulunması ve alınacak kararın yabancı mahkeme kararı sayılma ihtimalinin bulunması dolayısıyla uluslararası uyuşmazlık çözümünde tahkim yolunu seçmenin daha yararlı olduğu söylenebilir.

Uyuşmazlığın tarafları ya da bunların temsilcileri hakem heyetini ve bu heyetin tahkime uygulayacağı usulü kendileri seçebilir. Böylece taraflar kendi şartlarına uygun olarak süreci düzenleyebilirler ve taraflar arasındaki ilişkiler dengelenir. Tarafların heyete sunduğu iddia ve delillere göre verilen kararlar sonuncu (nihai) ve bağlayıcıdır. Ayrıca mahkemede olduğu gibi taraflar tanık dinlenmesini talep edebilirler. Görevlendirilen hakem bir tek uyuşmazlığı çözmek durumundadır. Böylece hakem yeterli vakti ayırarak uyuşmazlığı değerlendirme imkanına sahiptir.

Tahkim, uyuşmazlık çözülünceye kadar işe devam edilmesine olanak sağlar ve kararların yasanın koyduğu hükümler yerine adaletin pratikten gelen fıkirlere dayanması sebebiyle değişik yasalar arasındaki farklıları ortadan kaldırır (Erdem, 1997). Böylece ülkedeki yargı organı ile ilgili olumsuz düşünceleri yok ettiği için tarafları memnun edici bir çözüm sağlar.

Tahkimin özellikle mahkeme yargılaması yerine seçilmesinin birçok yararı olmasına karşın, bazı dezavantajları da vardır:

- Tahkim mahkeme yargılaması sürecinde olduğu gibi “kazan-kaybet” anlayışı içindedir.
- Tahkimde her dava kısa sürede sonuçlanmayabilir. Bazı durumlarda mahkemeler tahkimden daha çabuk karar alabilir.
- Tahkim taraflarından birisi, ülkesinin kanunlarına göre tahkime gitme yetkisine sahip olmayabilir.
- Tahkimin başarısı hakemin tecrübesine bağlıdır.
- Tahkim kararı, temyiz için sınırlı güce sahiptir.
- Taraflar iş birliği içinde prosedürleri düzenlemezlerse maliyetten tasarruf sağlanamayabilir.
- Taraflar tahkim masraflarını ve hakem ücretlerini kendi bütçelerinden karşılamak zorundadırlar.

Taraflar arasındaki uyuşmazlıkların çözümünde tahkim prosedürünün kullanılması, taraflar arasındaki hukuki ilişkide tahkim sözleşmesi veya tahkim şartının bulunması ile gerçekleşebilir. Taraflar arasında hukuki düzenlemeleri içeren sözleşmelerin yanında yer alan bu tahkim sözleşmesi veya şartı hangi uyuşmazlıkların tahkim kapsamına gireceği, hakemlerin nasıl seçileceği, tahkimin yapılacağı yer, tahkimin

resmi dili, tahkim kararının yaptırım gücünün nasıl olacağı ve masrafların nasıl karşılanacağı gibi konuları içermektedir.

Tahkim türleri

Tahkim değişik açılardan pek çok türe ayrılabilir. Buna göre aşağıdaki şekilde bir sınıflandırma yapılabilir.

1) Tahkime müracaatın tarafların iradelerine bırakılmış olup olmamasına göre

Bu açıdan tahkim ihtiyari ve mecburi olmak üzere ikiye ayrılır.

•Gönüllü (İhtiyari) tahkim

Tahkim yolunu seçmenin tarafların isteğine bırakılmış olması durumuna “gönüllü tahkim” denir. Tahkimi kanunla düzenleyen ülkelerde tahkim yoluna müracaat, esas itibariyle gönüllü olmaktadır. Türk Hukuku’nda, iki tarafın aralarındaki anlaşmazlık durumu için hakem tayin edebileceklerini öngörerek tahkim yolunu seçmenin gönüllü olduğu vurgulanmaktadır (Kalpsüz,1996).

•Mecburi tahkim

Mecburi tahkim, taraflar arasında oluşan veya oluşacak olan uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözümünün mecbur kılındığı durum olarak adlandırılır. Mecburi tahkime ilişkin uyuşmazlıklarda taraflar doğrudan mahkeme yargılamasına başvuramamaktadır.

2) Tahkimin belli bir kuruluşun teminat veya murakabası altında, onun tarafından önceden genel olarak tespit ve tayin edilmiş kurallara uygun bir şekilde cereyan edecek olup olmamasına göre

Bu açıdan tahkim organize ve ad hoc tahkim olmak üzere ikiye ayrılır.

•Organize tahkim

Belli bir kuruluş tarafından önceden tespit ve tayin edilen kurallara göre yapılan ve bu kurallara uygunluğu ilgili kuruluşun teminatı altında olan tahkim “organize tahkim” olarak adlandırılır (Kalpsüz,1996). Organize tahkimin en tanınmış örnekleri Uluslararası Ticaret Odası (ICC) Tahkim Divanı tarafından “Uluslararası Ticaret Odası (ICC) Uzlaştırma ve Tahkim Hükümleri (ICC Rules of Concilation and Arbitration)ne göre yürütülen tahkimdir.

•Ad Hoc (Geçici) tahkim

Her uyuşmazlıkta o uyuşmazlığın çözümü için taraflar tarafından seçilen hakem veya hakemlerin, o uyuşmazlık özel olmak üzere kararlaştırılan yöntem ve esaslar çerçevesinde uyuşmazlığı çözüme yetkili edildikleri tahkime “ad hoc tahkim” denir (Kalpsüz,1996). Ad hoc tahkim organize tahkimden farklı olarak, tahkimin bağlı olduğu yöntem ve esaslara uygun olarak gerçekleşmesini temin eden bir kuruluşa, tahkimi idare eden daimi bir organa sahip değildir.

3) Tahkime konu teşkil eden uyuşmazlıkların çeşit ve özelliklerine göre

Bu açıdan tahkim alelade tahkim ve ticari tahkim olmak üzere ikiye ayrılır.

•Alelade tahkim

Alelade tahkim, özellikleri itibariyle ticari bir nitelik taşımayan uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözümünü olarak tanımlanır. Bu tahkim genellikle tacir olarak nitelendirilen kişilerin aralarındaki şahsi ihtiyaçlarını gidermek için girişilmiş medeni hukuk ve borçlar hukuku ilişkilerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümüne yönelik kullanılmaktadır.

•Ticari tahkim

Ticari tahkim, ticari nitelik taşıyan konularda taraflar arasında doğmuş veya doğacak özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümü için uygulanan tahkim türüdür. Bu tahkimde taraflar devlet yargısına başvurmadan tahkim sözleşmesi veya tahkim şartı sözleşme hükümleri uyarınca taraflarca veya yetkili kılınan kişi ve mercilerce tayin edilmiş bulunan gerçek kişiler tarafından, hakem davası sonucunda kararlar verilmektedir.

4) Tahkimin yabancı bir unsur içerip içermediğine göre

Bu bakımdan tahkim yerli, yabancı ve uluslar arası tahkim olmak üzere üçe ayrılır.

•Yerli tahkim

Ulusal hukuk düzenlemeleri içinde bulunan ve uygulama alanı ülke içi olan tahkim türü yerli tahkim (iç tahkim) olarak tanımlanmaktadır. Yerli tahkim kavramı farklı kriterlere göre tarif edilmektedir (Kalpsüz, 1996). Bunlardan bazıları;

-Asıl sözleşme ile ilgili unsurlar sadece tek bir ülkeye ait ise bu sözleşmeden kaynaklı uyuşmazlıklar yerli tahkim ile çözülmektedir.

- Tahkim sadece belli bir ülkenin hukukuna ve yargısına göre uygulanıyorsa yerli tahkim olarak adlandırılabilir.
- Tahkim uygulaması sadece belli bir ülke sınırları içinde devam ediyorsa yerli tahkim adını alabilir.
- Hakemlerin verdiği kararların milliyetine göre tahkimin yerli veya yabancı olmasının bilinmesidir.

•Yabancı tahkim

Bir ülke hukuk düzenlemelerine göre yerli (iç) tahkim olmayan tahkim yabancı tahkimdir. Uyuşmazlığın sebebi olan borç ilişkisinin yabancı unsurlar içermesi ve tahkim uygulamasının yabancı ülkenin hukuk ve yargısına göre gerçekleştirilmesi halinde tahkim yabancı tahkim olarak adlandırılabilir.

•Uluslararası tahkim

Uluslar arası tahkim yabancı tahkimden çok daha fazla üzerinde durulan bir kavramdır. Bu tahkim, yabancılık unsuru içeren ticari ve ekonomik ilişkilerden doğan uyuşmazlıkların çözümüne yönelik bütün tahkim türlerini kapsar. Uluslararası tahkim taraflara ve hakemlere tahkimin oluşturulmasında ve şekillendirilmesinde geniş bir hareket alanı tanınmasını sağlar.

Uluslararası ticari tahkime ilişkin UNCITRAL Kanun Örneği (UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration), yabancı tahkim kavramı yerine uluslar arası tahkim kavramını kullanmıştır.

Tahkim aşağıdaki hallerde

- Bir tahkim sözleşmesinin taraflarının iş yerlerinin, sözleşmenin yapıldığı tarihte ayrı devletlerde olması halinde,
- Aşağıdaki yerlerden birinin, tarafların işyerlerinin bulunduğu devletten başka bir yerde olması halinde;
- Tahkim sözleşmesinde veya tahkim sözleşmesine dayanarak belirlenmiş olan hallerde tahkim yeri,
- Ticari ilişkiden doğan yükümlülüklerine önemli bir bölümünün ifa edileceği yerlerden biri veya ihtilafın konusunun en çok bağlantılı olduğu yer,

-Tarafların tahkim sözleşmesinin konusunun birden çok devletle ilişkili olduğunu açık bir şekilde kabul etmeleri halinde” uluslar arası nitelik taşımaktadır (Çamcı, 2008).

2.3.2 Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları (Alternative dispute resolution)

Taraflar, aralarında çıkan uyuşmazlıkların çözümünde resmi yollar olarak mahkeme yargılaması ve tahkim yollarını kullanmaktadır. Günümüzde mahkemeler ve tahkim yasal giderler ve avukatlık ücretleri nedeniyle masraflı olmaktadır. Ayrıca resmi uyuşmazlık çözüm yöntemleri, uyuşmazlık çözümü sırasında taraflar arasındaki ilişkileri de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yüzden uyuşmazlıkların kısa sürede çözümünü sağlamak amacıyla mahkeme yargılamasına ve tahkime alternatif uyuşmazlık çözüm yolları ortaya çıkmıştır. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları (Alternative Dispute Resolution) mahkeme yargılamasına ve tahkime olan ihtiyacı azaltmak amacıyla oluşturulan müzakere, arabulucuk gibi uygulamaların genel adı olarak tanımlanmakta ve kısaca ADR olarak isimlendirilmektedir.

ADR, herhangi bir yargılama süreci içermemekte ve genellikle tarafsız bir üçüncü kişinin öneri, teklif ve çabaları ile uyuşmazlıkların tarafların isteğiyle çözümlenebilmesini sağlamaktadır. Bu üçüncü kişi uyuşmazlık konusu hakkında uzman, bilgili ve tecrübeli kişiler olabilir. Böylece ADR’de mahkeme yargılamasında olduğu gibi bilirkişiye başvurmak gereksiz olmakta ve zaman kaybı önlenmektedir.

Taraflara uyuşmazlık anında yardımcı olan arabulucu, uzlaştırıcı, tarafsız ön değerlendirici gibi kişilerin uyuşmazlık hakkındaki tavsiyeleri, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, bağlayıcı nitelik taşımamaktadırlar (Özbay, 2006). Bu özellik, ADR’yi mahkeme yargılamasından ve tahkimden ayıran en önemli özellik olarak gösterilebilir. Fakat taraflar aralarında anlaşarak seçtikleri ADR yönteminin bağlayıcı olmasını kararlaştırabilirler.

ADR yollarının temel amacı yargıya alternatif olarak uyuşmazlıkların ekonomik ve hızlı bir şekilde çözülmesini sağlamaktır. ADR yargı sürecinden farklı olarak taraflara kendi durumlarına en uygun süreci seçmelerini sağlar. Ayrıca ADR’de taraflar sonuca etki etme şansına sahiptirler.

ADR yollarında resmi uyuşmazlık çözüm yollarının aksine her iki tarafı da memnun etmeyi amaçlayan kazan-kazan anlayışı egemendir. Böylece taraflar arasındaki

ilişkiler zedelenmeden gelecekte de devam edebilmektedir. Ortamın bu şekilde ılımlı olması daha yaratıcı, verimli ve yapıcı çözümlerin ortaya çıkmasını sağlar.

ADR yolları yargı yolunun yerini tamamen almaya çalışmamaktadır. ADR, Yargıda çözülmesi uygun olmayan sosyal, ekonomik ve politik problemlerden kaynaklı uyuşmazlıkların çözümünü sağlamaktadır. Buna karşın yasal kaynaklı uyuşmazlıklar gibi bazı uyuşmazlıkların ADR yolları ile çözümü de doğru kararlar alınmamasına neden olabilir.

ADR yöntemleri ilk olarak A.B.D.'de geliştirilmiştir. 1990 yılında ABD'de Özel Hukuk Reformu kanunu (Civil Justice Reform) yürürlüğe girerek ADR uygulamalarının yaygınlaştırılması hedeflenmiş ve eyaletlerin pek çoğunda söz konusu yöntemler dava öncesi zorunlu hale getirilmiştir. Böylece uyuşmazlıkların pek çoğunun devlet mahkemelerine gitmeden çözülmesi sağlanmaktadır.

Bu bölümde inşaat sektöründe uyuşmazlıkların çözümünde kullanılan Müzakere (Negotiation), Arabuluculuk (Mediation), Arabulucu- Tahkim, Kısa Yargılama, Tarafsız Ön Değerlendirme ve Uyuşmazlık İnceleme Kurulları (DRB) incelenmektedir.

2.3.2.1 Müzakere (Negotiation)

ADR yollarının arasında en basiti olan müzakere, herhangi bir uyuşmazlığın ortaya çıkması durumunda tarafların karşılıklı görüşmeler yoluyla fikir alışverişinde bulunma esasına dayanan, sorunu mahkemeye götürmeden çözmeleri veya uyuşmazlıklarla ilgili genel bir sözleşme hazırlamaları şeklindedir. Bu çözüm ve sözleşme akla uygun ve gerekçeli olmalıdır.

Müzakere yönteminde taraflar müzakere sonucunda ulaşılan çözümlerden memnun olmazsa, sorunun çözümü için mahkeme yargılamasına başvurabilir ya da üçüncü bir kişiden yardım talep edebilirler (Ertike, 2007). Bu üçüncü kişi arabuluculuk görevini üstlenmektedir. Taraflar müzakerenin zamanında sonuçlanamama veya sonuçtan tatmin olmama durumlarını öngörerek müzakere sürecini iyi ayarlamalıdır.

Uluslararası inşaat sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların ADR yollarıyla çözümünde müzakerenin denemesi, tahkim ya da mahkeme yargılamasını kullanmaya gerek kalmayacak bir çözüme ulaşılmasını sağlayabilir (Çamcı, 2008). Böylece müzakere yoluyla taraflar arasındaki ilişkiler zedelenmeden ve problemler

büyümeden uyuşmazlıkların çözülmesi sağlanır. Müzakerenin önemli diğer bir avantajı ise tarafların proje devam ederken görüşmelerini gerçekleştirmeleridir.

Müzakere geleneksel yargı sisteminin bir parçası olarak da uygulanmaktadır. Davalardan önce uzlaşmayı sağlamak için kullanılan müzakere yöntemi yasal ücretler ödendikten ve taraflar arasındaki ilişkiler zedelendikten sonra gerçekleştiği için ADR yollarından olan müzakereden farklıdır.

Müzakere sürecinin gizlilik içerip içermemesi taraflara bağlı olarak belirlenir. Süreçte taraflar arasında uzlaştırıcı bir kişi veya tarafları temsil eden kişi bulunmamaktadır. Taraflar kendi aralarında yaptıkları görüşmelerle ortak bir noktada çözüme ulaşmaya çalışırlar. Görüşmelerde neler sunulması konusunda kısıtlamalar yoktur. Taraflar bütün müzakere sürecini kontrol altında tutarlar. Taraflar kendi istedikleri yürütme kurallarını belirler ve sürecin sonucuna kendileri karar verirler (Riecken ve Ashcraft, 2002).

Müzakere süreci beş aşamadan oluşmaktadır (Soran, 2001). Bu aşamalar:

•**“Müzakere öncesi hazırlık ve değerlendirme”**

Bu aşamada taraflar, uyuşmazlıkla ilgili bütün verileri ve sözleşme hükümlerini değerlendirerek kendi amaçlarını belirlemelilerdir. Kendi çıkarlarını ve karşı tarafın lehine olacak noktaları da göz önüne alarak bu amaçlara uygun seçenekler geliştirmelidirler. Müzakere sonucunda tarafların uzlaşacağı kesin olmadığı için, sürecin başarısız olma durumunda yapılacaklar da belirlenmelidir.

•**“Temel noktalara karar verilmesi, üslubun seçilmesi ve bilgi toplanma”**

Bu aşamada taraflar, karşılıklı kabul ettikleri kuralları belirlemeli, üslubu seçmeli ve kişisel özelliklerini sürece dahil etmeden müzakere sürecinin genel amacı üzerinde anlaşmalılardır.

•**“Önemli noktaların taslağının oluşturulması ve problemi tanımlama”**

Bu aşamada tarafların müzakeredeki amaçlarını ve uyuşmazlığa bakış açılarını ortaya koymaları gereklidir. Sürecin verimli çalışmasını sağlamak için taraflar birbirlerinin beklentilerini göz önüne alarak açık davranmalıdırlar.

•“Konumlardan ihtiyaçlara doğru yönlenme”

Birbirleri için neyin neden önemli olduğunu bilen ve birbirlerinin isteklerinin bilincinde olan taraflar, karşıklıklı kazancın mümkün olduğu alanlarda uzlaşma arayacaklardır.

•“Bir anlaşma üzerinde uzlaşma”

Bu aşamada birbirlerini anlayan taraflar taslak bir anlaşma hazırlamalıdır. Bu aşamada yapılan tüm öneriler, tarafların birbirlerinin adil olduğundan emin olması için tarafların üzerinde anlaştıkları kriterlere uygun olarak belirlenmelidir.

2.3.2.2 Arabuluculuk (Mediation)

Arabuluculuk yöntemi tarafların, uyuşmazlık konusunda görüş ve çözüm bildirecek tarafsız bir üçüncü kişi (mediator) yardımına başvurarak aralarındaki uyuşmazlığı çözmesi esasına dayanan bir uzlaştırma yöntemidir. Arabulucu ile ulaşılan çözümü taraflar kabul etmek zorunda değildir.

Taraflar arabulucuyu kendi aralarında anlaşarak seçmektedirler. Seçilen arabulucu tamamen tarafsız olmalı ve uyuşmazlık sonucundan herhangi bir kişisel çıkarı bulunmamalıdır. Eğer sözleşmede uyuşmazlıkların çözümünde arabuluculuk yönteminin uygulanacağı yer almışsa, taraflar arabulucuyu proje başlangıcında da seçebilirler.

Taraflar arabuluculuk yönteminde kendilerinin ve arabulucunun sorumluluklarını açık olarak belirtmektedir. Tarafların iyi niyetli yaklaşımları arabuluculuk sürecinin başarılı olmasında önemlidir. Her iki taraf, karşı tarafın beklentilerini göz önünde bulundurarak hareket ederse arabuluculuk süreci başarıyla sonuçlanır.

Arabuluculuk yönteminin avantajları:

- Taraflar arabulucuyu kendileri seçerler.
- Arabuluculuk yöntemi hızlı bir çözüm sunar. Böylece taraflar arabuluculuk yöntemiyle zamandan ve maliyetten kazanırlar.
- Son karar tarafların onayı ile verilir.
- Arabuluculuk kazan-kazan anlayışının egemen olduğu, taraflar arasındaki güveni koruyan bir süreçtir. Taraflar arasındaki ilişkileri zedelemeyen arabuluculuk tarafların beraber işbirliği içinde uyuşmazlığı çözmeleri konusunda cesaretlendirir.

- Arabuluculuk süreci gizlidir.
- Arabuluculuk süreci risk içermez. Taraflar en iyi alternatiflerinden daha iyi bir sonuca ulaşmadıktan sonra istedikleri zaman çekilebilirler (Çamcı,2008).
- Arabuluculuk sürecinde taraflar bir anlaşmaya varmasa bile birbirlerinin bakış açılarını anlayarak başka problemleri çözebilirler.

Amerika inşaat sektöründe en yaygın olarak kullanılan uyuşmazlık çözüm yolu arabuluculuktur (Harmon, 2003). Buna karşılık İlder ve Dikbaş'ın (2009) Türkiye'de yüklenici firmaların arabuluculuk yöntemini kullanması üzerine yaptıkları araştırmada ülkemizde avukat ve baroların olumsuz tutumları, yetersiz mali teşvikler ve sektörde arabuluculuk konusunda farkındalık düzeyinin düşük olmasından dolayı inşaat sektöründe arabuluculuğun sık kullanılmadığı saptanmıştır.

Arabuluculuk süreci aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır (Eken, 2005):

•Tarafların arabuluculuk yöntemine karar vermesi

Arabuluculuk tarafların isteğine bağlı bir süreç olduğu için öncelikle taraflar aralarındaki uyuşmazlığı bir arabulucu yardımıyla çözme konusunda anlaşmaya varmalılardır.

•Arabulucuyu seçme

Arabuluculuk sürecinin verimli olması için önemli olan tarafların ihtiyacına uygun, tarafsız ve yaratıcı bir kişiyi arabulucu olarak seçmesidir. Tarafların ihtiyacına göre hukuksal bir sorun varsa avukat, teknik bir sorun varsa uzman mühendis seçilebilir.

•Arabuluculuk sürecinin kurallarını belirleme

Arabuluculuk sürecinin başlayabilmesi öncelikle tarafların sürecin nasıl olacağı konusunda anlaşmaları gerekir. Bu sebeple bu aşamada taraflar sürecin genel kurallarını, arabuluculuk toplantı zamanlarını, masrafların ödeme şekillerini, tarafların temsil şekillerini, temsilcilerin yetkilerini ve görüşmelerde kullanılacak yazılı belgelerin biçimlerini belirler.

•Arabuluculuk sürecine başlama

Bu süreç arabulucunun kendini ve arabuluculuk sürecini kurallarıyla birlikte tanıtmayla başlar. Daha sonra taraflar uyuşmazlık konusundaki düşüncelerini

ortaya koyarlar. Bu sırada arabulucu ortamın gergin olduğu durumlarda müdahale ederek tarafları yumuşatır.

•Çözüm e ulaşma ve uygulama

Esnek bir süreç olan arabuluculuk her türlü çözüm yolu geliştirerek taraflar arasında tartışması için cesaretlendirirler. Arabulucu taraflarla özel olarak da görüşebilir. Taraflar bir anlaşmaya vardığında arabulucu veya taraflardan biri bir taslak oluşturarak tarafların onayına sunar (Eken, 2005). Bu aşamada da arabulucu anlaşmayı daha iyi hale getirmek için taraflara yeni öneriler sunabilir.

Arabuluculuk sonunda anlaşmaya varıldığında bunun yazılı bir kaydının bulunması gerekir. Böylece tarafların ne üzerine anlaştıkları konusunda çatışmaları önlenir ve anlaşmanın uygulanması kolaylaşır.

2.3.2.3 Arabuluculuk- Tahkim

Bazı durumlarda tek ADR yöntemini kullanmak sonuç vermemekte ve birden fazla ADR yöntemi karma olarak kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden biri olan arabuluculuk-tahkim yöntemi, arabuluculuk yönteminin başarısız olma durumunda, tahkimle tamamlanan karma bir yöntemdir (Özbay, 2006). Taraflar sözleşmeyle ya da sonradan anlaşarak bu yöntemin kullanılmasına karar verebilirler. Arabuluculuğun tek başına uyuşmazlığı çözme konusunda yetersiz kalması olasılığı göz önünde bulundurularak, tarafların ADR yollarına devam etmek ve bu yollarla çözüme ulaşmak istemeleri, arabuluculuk-tahkim yönteminin tercih edilme sebebidir (Doğar, 2008).

Arabuluculuk-tahkim yöntemi birbirinden tamamen farklı iki çözüm yolunun birleşmesidir. Bu yöntemde ilk aşamada arabulucu olarak görev alan tarafsız üçüncü kişi tarafların iddialarını değerlendirerek öneriler sunar. Uyuşmazlığın çözülememesi durumunda arabulucu, tarafların anlaşmasına göre tahkim olarak devam eden süreçte hakem olarak görev almaktadır. Arabuluculuk sürecinde hakem taraflardan etkilenip tahkimi buna göre sonuçlandırabilir. Bu durum arabuluculuk-tahkim yöntemi için bir dezavantaj olarak görülebilir. Bunun yanında arabuluculuk ve tahkim süreçlerinin birbirinden tamamen farklı olması sebebiyle bu yöntemi kullanmak taraflar açısından da karmaşık olabilir. Arabuluculuk yönteminde her türlü bilgi paylaşımı yapılabilirken, arabuluculuğa göre kapalı bir yöntem olan tahkimin kullanılması tarafların bilgi paylaşma düzeyini değiştirebilir (Gül, 2010).

2.3.2.4 Kısa yargılama (Mini trial)

Kısa yargılama, “tarafsız üçüncü kişilerden oluşan ya da taraf temsilcilerinin meydana getirdiği bir komite veya kurulun, uyuşmazlık üzerinde bağlayıcı olmayacak şekilde, bir çözüm bulmak veya çözüm önerilerinde bulunmak amacıyla bir araya gelmesidir”(Doğar, 2008).

Oluşturulan kurula tarafsız seçilen üçüncü kişi başkanlık yapabilir. Tarafların bu yönteme güven duyabilmesi için üçüncü kişinin seçimi büyük önem taşımaktadır. Bu yöntemin temeli üçüncü kişi başkanlığında toplanan kurulda tarafları yüzleştirerek sorunu birinci elden tartışmaktır.

Taraflar genelde oturum başlangıcından itibaren 2 gün içerisinde karar vermek üzere prensipte anlaşılır (Eken,2005). Oturum başladığında mahkeme yargılamasında olduğu gibi bütün kanıtlar, iddialar ve savunmalar kurula sunulur. Kurul başkanı mahkeme yargılamasına gidildiğinde alınabilecek kararları, tarafların mahkeme yoluna gittiğinde kaybedecekleri para ve zaman belirtilerek çözüm önerileri sunar. Ayrıca tarafların güçlü ve zayıf oldukları yönleri de taraflara anlatır. Taraflar isterlerse oturuma mahkemede olduğu gibi tanık ve bilirkişi çağırabilirler.

Bu yöntemde esas amaç uyuşmazlığın mahkemeye gitmesi halinde nasıl bir karar çıkacağı hakkında önceden fikir sahibi olmaktır. ABD ve Fransa’da yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu yöntem diğer ADR yöntemleri ile bir çözüme ulaşılmadığı durumlarda mahkeme yargılamasına gidilmeden önce kullanılabilecek son yol olarak görülmektedir.

Kısa yargılama yöntemi, özellikle büyük miktarl, taraf sayısı fazla olan ve mahkeme yargılamasında uzun süreceği düşünülün uyuşmazlıklarda ekonomik bir yöntem olarak kullanılabilir. Buna karşın bu yöntemde uyuşmazlığın özet olarak belirtilmesi ve aşamalarının anlatılması, üçüncü bir kişi içermesi ve sözlü mahkemenin gerçekleşmesi nedenleriyle pahalı bir yöntem olarak da değerlendirilebilir (Gül, 2010).

2.3.2.5 Tarafsız ön değerlendirme (Early neutral evaluation)

Tarafsız ön değerlendirme yönteminde, taraflar uyuşmazlık henüz başlangıç aşamasında iken uyuşmazlığın oluşumu ve gelişimi hakkında değerlendirmelerde bulunan ve tavsiye niteliğinde kararlar veren “tarafsız ön değerlendirici” olarak

tanımlanan deneyimli, tarafsız bir üçüncü kişi seçerler (Özbay, 2006). Bu tarafsız üçüncü kişi taraflara uyuşmazlığın nedeni, çıkış noktası ve nasıl çözümleneceği hakkında bilgiler veren bir rapor hazırlar (Doğar, 2008).

Tarafsız ön değerlendirme ile uzlaşma sağlanarak uyuşmazlıklar çözüme kavuşabildiği gibi tarafsız ön değerlendirici verdiği rapor ile başka ADR yöntemleri veya mahkeme yargılaması ile uyuşmazlığın çözümünün sağlanmasına çalışabilir. Tarafsız ön değerlendirici taraflar arasında uzlaştırma sağlamasa bile bu yöntemin kullanılması yararlı olarak görülmektedir. Çünkü hazırlanan rapor içerdiği bilgiler ile uyuşmazlığın diğer yöntemlerle çözülmesinde zaman ve maliyet açısından taraflara avantaj sağlar. Ancak tarafsız ön değerlendirici tahkim veya yargılama yoluna gidildiğinde tanık veya yardımcı olamaz.

Karmaşık olmayan uyuşmazlıkların çözüm şekli olarak bilinen tarafsız ön değerlendirme yönteminin diğer ADR yöntemlerinden farkı uyuşmazlığın başlangıcı sırasında kullanılmasıdır. Büyük ölçekli inşaat projelerinin karmaşık yapısı ve çok sayıda katılımcı içermesi sebebiyle tarafsız ön değerlendirme yönteminin bu projelerde uyuşmazlıkların çözümü için uygun olmayacağı düşünülebilir (Gül, 2010).

2.3.2.6 Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB)

DRB projenin başlangıç evresinde tarafların onayıyla seçilen tarafsız ve bağımsız kişilerden oluşan uyuşmazlık karar aracıdır. Bu kurul yapım sürecinin ilerleyişini takip ederek proje hakkında detaylı bilgi sahibi olur ve uyuşmazlıkların oluşmadan belirlenmesini ve oluşan uyuşmazlıkların hızla çözülmesini sağlar. İlk kez 1970'li yıllarda ABD'de alt yapı projelerinde kullanılan bu yöntem günümüzde uluslararası projeler başta olmak üzere büyük ölçekli karmaşık projelerde ABD ve İngiltere'de kullanılmaktadır.

Bütün sözleşme dokümanlarını inceleme yetkisine sahip DRB üyeleri saha ziyaretleri yaparak proje gidişatını takip eder ve taraflarla toplantılar düzenler. Bu toplantıda tarafların şikâyetlerini dinler ve kurulun karar alması gereken bir durum olması halinde resmi olmayan toplantılar düzenler. Bu toplantılarda taraflar kendi durumlarını açıklar ve kurul üyelerinin sorularına cevap verir. Toplantı sonrasında kurul kararını yazılı olarak gerekçeleriyle birlikte açıklar. Bu kararlar bağlayıcı ve uygulanması zorunlu kararlar değildir. Ayrıca mahkeme yargılamasında veya tahkimde araç olarak kullanılabilir.

DRB sadece uyuşmazlık çözümünde görevli değildir, aynı zamanda tarafların arasında bir uyuşmazlık meydana gelmeden önce sorunları ortadan kaldırarak uyuşmazlıkları önleme mekanizması olarak da görev yapmaktadır. Sözleşme süresince işi takip ederek tarafların yanında olan kurul ileride uyuşmazlık teşkil edebilecek sorunlarda taraflara yol göstermektedir. Böylece DRB uyuşmazlıkların oluşmadan ortadan kaldırılmasını sağlar ve bu sayede projede zaman ve maliyet tasarrufu sağlanır.

DRB kararlarında kaybeden ve kazanan tanımlamayarak tarafların yüz yüze görüşüp kararlarını kendileri vermesini sağlayarak taraflar arasındaki ilişkileri zedelememektedir.

DRB Bölüm 3'te detaylı olarak incelenecektir.

3. UYUŞMAZLIK İNCELEME KURULLARI

Uyuşmazlıkların çözümünde ilk adım uyuşmazlık çözüm sürecini kolaylaştırıcı bir atmosfer yaratmaktır. DRB uyuşmazlık çözümünde düşmanca tutum dinamiklerini değiştirmek için çaba gösteren, rekabetçi olmayan ve problemlerin çözümünde proje katılımcıları ile birlik içinde olan bir yaklaşım sunar (Harmon, 2003). Bu yaklaşım projelerin istenilen zamanda, kalitede ve bütçede bitirilmesini sağlar.

DRB projenin başlangıç evresinde oluşturulduğu için taraflar arasında pozitif ilişkilerin oluşmasını sağlayarak projede verimliliği artırır. Proje katılımcılarının iş birliği içinde olduğu bir yaklaşım taraflar arasında dürüstlük, açık iletişim ve esneklik olmasını sağlayarak projelerin başarısına katkıda bulunur.

Bu bölüm DRB sürecine genel bir bakış niteliğindedir. DRB tanımı ana hatlarıyla yapıldıktan sonra, DRB'nin tarihçesi ve günümüzde kullanımı incelenmektedir. Son olarak, DRB kompozisyonu, üyelerinin özellikleri, çalışma şekli, tavsiye verme süreçleri DRB uygulaması başlığı altında anlatılmaktadır.

3.1 Uyuşmazlık İnceleme Kurulu Tanımı

“Uyuşmazlık İnceleme Kurulu (DRB)” Chern (2008) tarafından proje tarafları olan mal sahibi ve yüklenicinin onayıyla seçilen tarafsız ve bağımsız üç kişiden oluşan şantiye uyuşmazlık karar aracı olarak tanımlanır. Bu yöntemi diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden ayıran en önemli özellik kurulun projenin başlangıç evresinde bir uyuşmazlık meydana gelmeden önce oluşturulmasıdır (Chapman, 1999). DRB düzenli saha ziyaretleri gerçekleştirerek işin ilerleme sürecini devamlı olarak izlemektedir. Ayrıca bu saha ziyaretleri ile sözleşme sürecini ve sözleşme taraflarının performansını etkileyerek projenin bir parçasını da oluşturmaktadır.

DRB, mal sahibi ve yüklenicinin uyuşmazlık anında tavsiye almak için oluşturduğu ve yetki verdiği bir kuruldur ve sözleşme aşamasında kurulması gerekmektedir. Taraflar arasında yapılan sözleşme gereği bir uyuşmazlık ya da problem oluştuğu anda DRB'ye havale edilebilir. Taraflar kendi durumlarını DRB'nin oluşturduğu

resmi olmayan toplantıda açıklar ve kendilerine sorulan soruları cevaplarlar. Toplantı sonunda DRB taraflara yazılı olarak uyuşmazlık çözümü için tavsiye niteliği taşıyan kararını bildirir. Kurulların gerçekleştirdiği toplantıların ve tavsiye niteliği taşıyan kararların detaylı açıklaması DRB uygulaması başlığı altında verilmektedir.

3.2 Uyuşmazlık İnceleme Kurulları Gelişimi

Bu bölüm, DRB'nin ne zaman ve neden ortaya çıktığını ve ilk olarak hangi projelerde kullanıldığını açıklayan DRB tarihçesini ve günümüzde DRB kullanılan ülkeleri ve proje türlerini incelemektedir.

3.2.1 Uyuşmazlık inceleme kurulları tarihçesi

DRB inşaat sektörünün yapım aşamasında tarafların ihtiyaç duyduğu tarafsız, hızlı ve uygun maliyetli uyuşmazlık çözümü ihtiyacı sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu kurulun ilk uygulaması ABD'de gerçekleşmiştir ve yaklaşık 30 yıldır uyuşmazlıklardan kaçınma ve uyuşmazlık çözümü olarak altyapı projeleri başta olmak üzere büyük ölçekli projelerde kullanılmaktadır.

1972 yılında Ulusal Tünel Teknoloji Komitesi (National Committee on Tunnel Technology) ABD'de sözleşme uygulamalarını geliştirme çalışmasını üstlendi. 1974 yılında istenmeyen hak talebi, uyuşmazlık ve mahkemede yargılamasının arttığını gösteren “Yeraltı İnşaatı için Sözleşme İyileştirmesi (Better Contracting for Underground Construction)” adlı raporda komitenin çalışma sonuçları sunuldu. 1970'lerde dünyada en fazla kullanılan uyuşmazlık çözüm metotları tahkim ve mahkeme yargılaması olmasına rağmen, bu rapor sonucunda tahkim sürecinin uyuşmazlık çözümünde sınırlamaları olduğu belirtildi. Bu rapor ve çalışmalar sonucunda 1975 yılında 106 milyon dolarlık Eisenhower Tüneli projesi için Colorado'da (ABD) bir “Uyuşmazlık İnceleme Kurulu” (DRB) oluşturuldu. Eisenhower Tüneli, DRB'nin kullanıldığı kayıtlı ilk yurtiçi projesidir. Ayrıca DRB yaklaşımını tanıtan ve yararlarını ortaya koyan ilk örnek olarak da gösterilmektedir.

Al Mathews, Ulusal Tünel Teknoloji Komitesi (National Committee on Tunnel Technology)'nin başkanlığını yapan ve ABD'de DRB çalışmalarını başlatan yapım ve mühendislik danışmanı olarak tanınmaktadır. Mathews, ABD'de ilk ortaya çıktığı yıllarda gelişimi yavaş olan DRB sözleşme prosedürlerinin ve hükümlerinin

gelişimini ve uygulamasını hızlandırmıştır. Mal sahibi, yüklenici ve mühendisin sözleşmelerine DRB hükümlerini adapte etmeleri için ikna ederek DRB gelişiminde önemli bir rol oynamıştır.

Kompleks işler ve tahmin edilemeyen coğrafik koşullar altyapı projelerinde DRB kullanılmasının en önemli sebeplerindendir. DRB ilk olarak tünel projelerinde ve ağır yapı projelerinde uygulanmıştır. 1975-1985 yılları arasında beş tünel ve dört ağır yapı projesinde kullanılmıştır. Bu ilk yapılan projelerin başarıları sonucunda çok sayıda mal sahibi ve yüklenici DRB'lerin projeleri uyuşmazlıklardan koruduğu konusunda ikna olmuştur. Böylece günümüzde ABD'de hem kamu sektöründe hem de özel sektörde nerdeyse her tip projede DRB kullanıldığı görülmektedir. (Harmon, 2003).

1981 yılında Dünya Bankası'nın finanse ettiği El Cajon Dam hidroelektrik santrali DRB kullanılan ilk uluslararası proje olarak bilinmektedir. Projede hiçbir hak talebi tahkime veya yargıya intikal etmeyerek proje tamamlanmıştır. Projenin bu başarısı sonucunda Dünya Bankası'nın finanse ettiği uluslararası projeleri DRB kullanımı konusunda teşvik etmeye başlamıştır.

1990'lı yıllarda Dünya Bankası, FIDIC, Uluslararası Ticaret Odası (ICC) ve İngiltere İnşaat Mühendisleri Odası (ICE)'nin çalışmalar yaparak DRB prosedürleri yayınlamışlardır. Bunun yanında FIDIC ve Dünya Bankası DRB yaklaşımını kullanarak standart sözleşmelerine uyarlanmışlardır. Aşağıda bu çalışmaların tarihçesi detaylı olarak açıklanmaktadır.

3.2.1.1 Dünya Bankası ve diğer çok taraflı kalkınma bankaları

Dünya Bankası, DRB'ye ilk olarak 1991 yılında yayınladığı “İnşaat İşleri İçin Örnek İhale Dokümanları (Sample Bidding Documents for Procurement of Works)” ile giriş yapmıştır. Bu yayın, inşaat sektöründe büyük ölçekli projelerde DRB kullanımını teşvik etmiştir.

1995 yılında Dünya Bankası inşaat işlerinin tedarigi için (Procurement of Works) yayınladığı standart ihale dokümanlarında FIDIC standart sözleşmelerini bağlayıcı olmayan kararlar veren DRB hükümleriyle düzenlemiştir. Bu sözleşmeye göre bütün uyuşmazlıklar rapor ve tavsiye yayınlamaları için DRB'ye havale edilecektir. Eğer 14 gün içinde taraflardan hiçbirisi kurulun verdiği karara itiraz etmezse, karar

bağlayıcı olacaktır. Eğer taraflardan biri karara itiraz ederse, tavsiye bağlayıcı olmayacak ve uyuşmazlık konusunda görüşmeler taraflara bırakılacaktır.

Dünya Bankası standart sözleşmelerde gerçekleştirdiği değişiklikten sonra, finanse ettiği projelerde, 50 milyon dolar ve üzeri maliyeti olanlarda üç kişilik, 50 milyon doların altında maliyeti olanlarda üç kişilik veya tek kişilik DRB kullanılmasını zorunlu hale getirmiştir. 10 milyon dolar altında maliyete sahip projelerde ise uyuşmazlık oluştuktan sonra atanabilen, tek kişiden oluşan hüküm verici (adjudicator) kullanılmasını zorunlu tutmuştur. Dünya Bankası'nın bu kararı ile FIDIC standart sözleşmelerinde de revizyon yapılmıştır.

1997 yılında Asya Kalkınma Bankası (Asian Development Bank) ve diğer çok taraflı kalkınma bankaları Dünya Bankası ile aynı hükümleri kullanmışlardır. Fakat bu bankaların büyük çoğunluğu, finanse ettiği projelerde DRB yaklaşımının kullanılmasını zorunlu tutmayarak sadece tavsiye etmişlerdir.

Dünya Bankası inşaat işlerinin tedariği için (Procurement of Works) yayınladığı standart sözleşmelerinin 2000 yılında yeni versiyonunu yayınlamıştır. Dünya Bankası bu yayını, DRB'lerden uzaklaşarak FIDIC tipi olarak bilinen bağlayıcı kararlar veren DAB'lar doğrultusunda yayınlamıştır (Url-2).

3.2.1.2 FIDIC

FIDIC ve Dünya Bankası DRB yaklaşımını, standart sözleşme formlarında kullanarak uyuşmazlık çözüm prosedürlerinde değişiklikler yapmıştır. Bu bölümde FIDIC standart sözleşmelerindeki uyuşmazlık prosedüründe DRB yaklaşımı ile yapılan değişiklikler açıklanmaktadır.

FIDIC standart sözleşmelerine uyuşmazlık çözüm prosedüründeki değişikliği incelemeden önce bu başlığa temel oluşturacağı düşüncesiyle FIDIC tanımı yapılmış ve yaptığı çalışmalardan bahsedilmiştir. Son olarak 1999 FIDIC standart sözleşmesinde yapılan yeni düzenleme açıklanmıştır.

FIDIC tanımı

1913 yılında kurulmuş merkezi Lozan olan FIDIC kısaltılmış adıyla anılan Müşavir-Mühendisler Uluslararası Federasyonu (Federation Internationale Des Ingenieurs Conseils) dur. Adından anlaşıldığı gibi mühendis ve müşavirlerin oluşturduğu tüzel kişiliği olan bir dernektir. Her ülkeden ancak tek bir kuruluş üye olabilmektedir.

Türkiye’de FIDIC’e üye olan ülkelerden biridir. Türk Müşavir ve Mühendisler Birliği 1987 yılında FIDIC’e üye olarak birliğin Türkiye’deki temsilciliğini üstlenmiş ve birlik yayınlarının her türlü hak ve imtiyazına sahip olmuştur.

Müşavir-Mühendisler Uluslararası Federasyonu ile Bina Bayındırlık İşleri Federasyonu tarafından müşterek olarak 1957 yılında uluslararası inşaat sözleşmelerinde uygulanmak üzere ilk tip sözleşme yayınlanmıştır. FIDIC kuralları hazırlanırken, İngiltere İnşaat Mühendisleri Odası (ICE) kurallarından esinlenilmiştir (Koldaş, 2008). Zaman içinde yapı uygulamasındaki gelişmeler, değişen toplumsal yapı ve hukuk sistemi ile hızla gelişen uluslararası ilişkiler sebebiyle söz konusu tip sözleşme revize edilerek bu gelişmelere uygun hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle 1969 yılında 2. Basımı, 1977 yılında 3. Basımı, 1987 yılında 4. Basımı ve 1999 yılında 5.basımı yaptırılmıştır. 1999 yılında 5.basımında FIDIC sistematğinde değişiklikler yaparak dört standart sözleşme yayınlamıştır. Bunlar;

- İnşaat İşleri ve Sözleşme İdarisi Şartnamesi (Kırmızı Kitap)
- Donanım işleri ve Tasarla Yap Modeli işler için inşaat Sözleşmesi Şartnamesi (Sarı Kitap) : 1999 öncesinde yayınlanan geleneksel sarı ve turuncu kitap yerine kullanılmaktadır.
- Mühendislik-Satın Alma Yapım/Anahtar Teslimi Projeler için inşaat Sözleşmesi Şartnamesi (Gümüş Kitap)
- Kısa Sözleşme Formu (Yeşil Kitap)

FIDIC standart sözleşmeleri uluslararası inşaat faaliyetlerinde tarafların en çok seçtiği ve bu sebeple en çok uygulama alanı bulan sözleşmelerdir. Gerek yabancı sermayedarlar Türkiye’de yapmakta oldukları yatırımın inşaat bölümü ile ilgili, gerekse Dünya Bankası, çok taraflı kalkınma bankaları, uluslararası kredi kuruluşları veya yabancı bankaların kurduğu kredi konsorsiyumları vasıtası ile alınmış kredilerle yapılacak inşaat işleri ile ilgili inşaat sözleşmelerinin, FIDIC esaslı olması, yabancı işveren ve kredi kuruluşları tarafından istenmektedir. Bu durum da FIDIC standart sözleşmelerinin uygulama alanının gelişmesinde büyük katkı sağlamaktadır.

Bunun yanı sıra, FIDIC inşaat sözleşmeleri ile ilgili sorunların tartışılması ve meslek standartlarının yükseltilmesi için uluslararası finans temsilcilerinin katıldığı çeşitli konferans ve seminerler düzenlemekte ve bu kapsamda yayınlar çıkartmaktadır.

FIDIC, inşaat sözleşmelerinde taraf olacaklara tavsiye ettiği genel ve özel şartların bağlayıcı hukuki bir değeri yoktur. Taraflar, bu hükümleri sözleşmelerinde aynen kullanabilecekleri gibi değişiklik yaparak da kullanabilirler.

1999 FIDIC standart sözleşmelerindeki uyuşmazlık çözümündeki yeni düzenleme

İlk olarak, 1995 yılının Ocak ayında Dünya Bankası, kendisinin finanse ettiği projelerde kredi borçluları tarafından kullanılması zorunlu olan ihale dokümanlarında revizyon yapmıştır. FIDIC 1995 yılında tasarla-yap sözleşmesi yeni versiyonu ile bu düzenlemeyi takip ederek uyuşmazlık çözüm prosedürlerinde değişiklik yapmıştır. FIDIC'in gerçekleştirdiği değişikliklerde çıkış noktası “Uyuşmazlık İnceleme Kurulu(DRB)” olan ve kararları bağlayıcı nitelik taşıyan “Uyuşmazlık Karar Kurulu (DAB)” ortaya çıkmıştır.

Dünya Bankası mal sahibi ile yüklenici arasında uyuşmazlığa karar verme yetkisine sahip olan mühendisin görevini yaptığı revizyonla bir Uyuşmazlık İnceleme Kuruluna (DRB)'ne devretmiştir. Dünya bankasının gerçekleştirdiği bu düzenlemeyle DRB'nin verdiği kararlar tavsiye niteliği taşımaktadır. Eğer taraflar bu kararı reddetmez ya da tahkime gittiğinde tahkim kararı ile onaylanırsa karar bağlayıcıdır.

FIDIC, tarafsızlığı tartışılan mühendise duyulan güvensizliğin de büyük etkisi ile Dünya Bankasının izinden giderek DRB yaklaşımını standart sözleşmelerinde düzenleme kararı almıştır (Koldaş, 2008). Fakat FIDIC Dünya Bankası'nın kararından farklı olarak kurul kararını tahkim mahkemesi tarafından değiştirilmedikçe veya değiştirilinceye kadar bağlayıcı olarak nitelendirmiştir. Bu sebeple FIDIC'in yeni düzenlemesinde kurul “Uyuşmazlık Karar Kurulu” (DAB) olarak adlandırılmıştır.

İlk olarak 1995 yılında Turuncu Kitapta yapılan bu değişiklik 1999 yılında FIDIC'in dört standart sözleşmesinde de yapılmıştır. 1999 yılı öncesinde FIDIC standart sözleşmeleri mühendise başvurulması, dostane çözüm yoluyla uyuşmazlığın giderilmesi ve tahkim aşaması olmak üzere uyuşmazlığın çözümü ile ilgili üç kademeli bir prosedüre sahipti. Yeni düzenlemeler yapılarak 1999 yılında yayınlanan Kırmızı Kitap, Sarı Kitap, Gümüş Kitap ve Yeşil Kitap'tan oluşan dört FIDIC standart sözleşmesinde, uyuşmazlığın çözümünde önceden benimsenen bu üç

kademeli sistem korunmuştur. Fakat bir değişiklikle neredeyse hakem rolüne sahip mühendisin rolü yok edilerek yerine DAB getirilmiştir (Tackaberry, Bernstein ve Marriot, 2003).

Yapılan bu değişiklikte DAB, tarafların talebini aldığı andan itibaren 84 gün içinde veya DAB'ın teklif edeceği ve tarafların onaylayacağı süre içerisinde uyuşmazlığa ilişkin kararını vermelidir (FIDIC, 1999). Karar, eğer taraflar dostane çözüm aramazlar ve tahkime başvurmazlarsa, bağlayıcı hale gelmelidir.

Tarafların veya taraflardan herhangi birinin DAB'ın kararından memnun olmaması durumunda, DAB'ın ilgili kararından itibaren 28 gün içerisinde taraflardan biri diğer diğer tarafa memnuniyetsizliğini iletmelidir (FIDIC, 1999).

FIDIC (1999) uyuşmazlık çözüm prosedürlerine göre taraflar tahkime başvurmadan önce dostane yollarla uyuşmazlığı çözmeye çalışmalıdır. Eğer taraflar dostane çözüm yolu ile bir sonuca ulaşamazlarsa tahkim başlayacaktır.

3.2.1.3 Uluslararası Ticaret Odası (ICC) ve uyuşmazlık kurulları çeşitleri

Uluslararası Ticaret Odası (ICC) uluslararası ticarete dahil birçok ülkede kurulu ulusal komitelerden oluşan uluslararası bir kuruluştur (Url-2). Tahkim üzerine komisyona sahip Uluslararası Ticaret Odası (ICC) son yıllarda uyuşmazlık çözümü konusunda aktif çalışmaktadır. Bu çalışma doğrultusunda 2004 yılında uyuşmazlık kurulları ile ilgili kurallar yayınlayarak DRB yaklaşımıyla oluşan uyuşmazlık kurullarını düzenlemiş ve üç tip uyuşmazlık kurulu belirlemiştir. Bu kurullar; “Uyuşmazlık İnceleme Kurulu” (DRB), “Uyuşmazlık Karar Kurulu” (DAB) ve “Kombine Uyuşmazlık Kurulu”dur.

“ICC’nin farklı özelliklere sahip uyuşmazlık kurulları oluşturmadaki amaç kurulların farklı sözleşme tiplerine, kültürlere ve problemlere hitap etmesini sağlamaktır” (Koldaş, 2008). ICC’nin düzenlediği farklı özelliklere sahip bu kurullar tarafların ihtiyaçlarını karşılayacak olan kurulu seçmelerine olanak sağlamaktadır.

Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB)

“Uyuşmazlık İnceleme Kurulu(DRB)” taraflar arasındaki uyuşmazlığı inceler ve taraflara tavsiye niteliğindeki kararlarını sunar. Eğer taraflar bu kararlardan tatmin olmazsa bu kararların bağlayıcılığı yoktur. Eğer taraflardan hiçbiri verilen önerilere karşı memnuniyetsizliğini beyan edilmiş zaman aralığında belirtmezse verilen kararı

kabul etmek zorundadır. Eğer taraflardan biri verilen önerilere karşı beyan edilmiş zaman aralığında memnuniyetsizliğini belirtirse, bu taraf uyuşmazlığı tahkime gönderebilir. Hüküm mahkeme veya kurul tarafından askıdayken taraflar gönüllü olarak kurulun verdiği tavsiyelere uyabilir.

Uyuşmazlık karar kurulu (DAB)

“Uyuşmazlık Karar Kurulu” (DAB) uyuşmazlıklarla ilgili kararları oluşturur ve uyuşmazlık çözümünde daha fazla bağlayıcılığı vardır. Taraflar verilen kararlara gecikme olmadan kararı aldıkları andan itibaren en kısa zamanda uymak zorundadır. “Uyuşmazlık Karar Kurulu” (DAB) nun aldığı kararlar tahkime başvurma kararı alınmadığı sürece bağlayıcıdır ve derhal uygulanmalıdır. Tarafların kararı uygulamamaları tahkim veya mahkeme yolunun kullanılmasına sebep olmaktadır. 1999 yılında FIDIC standart sözleşmelerindeki uyuşmazlık çözüm prosedürlerinde DAB zorunlu hale getirilmesiyle uluslararası projelerde DAB kullanımı ağırlık kazanmıştır.

DRB ve DAB karşılaştırılması

Groton, Rubin ve Quintas (2001) yaptıkları araştırmada bu iki kurul arasındaki benzerlik ve farkları şu şekilde ortaya koymuştur.

- DRB tüm proje sürecini projenin en başından itibaren takip eder. DAB ise uyuşmazlık anında devreye girer, daha önce proje hakkında bilgisi yoktur.
- DRB bütün uyuşmazlıklar için kullanılır, DAB ise ödemelerden kaynaklı uyuşmazlıklar için kullanılır.
- DRB kararları bağlayıcı değildir. DAB kararları ise tahkime veya mahkemede yargılamaya başvurulmadığı sürece bağlayıcıdır.
- DRB’de karara ulaşmak için kesin bir süre verilmez. DAB ise 28 gün içinde karar vermek zorundadır.
- DRB tüm proje boyunca yetkiye sahiptir. DAB ise sadece uyuşmazlık anından karar verilinceye kadar yetkiye sahiptir.
- DRB süreci başından itibaren takip ettiği için doğru karar verme olasılığı uyuşmazlık anında müdahale eden DAB’a göre daha yüksektir.
- Bağlayıcılık özelliği olmayan DRB taraflara kazanan veya kaybeden tanımı yapmayarak tarafların yüz yüze görüşerek karar vermelerini olanak sağlayıp taraflar arasında ilişkileri zedelemeyiz.

Ortaya konulan bu faktörlerden dolayı Groton, Rubin ve Quintas (2001) yaptıkları araştırmada Uyuşmazlık İnceleme Kurulunu (DRB), Uyuşmazlık Karar Kuruluna (DAB) göre daha başarılı bulmuştur.

Griffiths (2010) deneyimlerine dayanarak uzlaştırıcı olan DRB'nin yargı prosedürüne benzyen DAB'a göre projeyi gerçekleştirmek için birden fazla firmanın birleşimi anlamına gelen ortaklığı (partnering) daha çok cesaretlendirerek projeleri başarıya götürdüğünü belirtmiştir. Ayrıca ABD inşaat sektörünün ortaya koyduğu DRB'nin projelerde ortaklığa (partnering) katkılarını da şöyle sıralamaktadır.

- DRB'ler proje yönetim takımının asıl görevleri olan projeyi zamanında ve belirlenen bütçede tamamlama dengesini sağlamaktan sapmalarını önler.
- DRB'ler hak taleplerinin daha yıkıcı uyuşmazlıklar haline gelmesini önler. DRB'ler potansiyel uyuşmazlık olabilecek hak taleplerini ve problemleri tanımlarlar. Buna rağmen uyuşmazlık meydana gelirse yardımcı olacak öneriler sunarak dostane bir şekilde uyuşmazlık çözümüne olanak sağlar.
- DRB mahkeme ve tahkim gibi diğer geleneksel uyuşmazlık çözüm tiplerine göre hızlı ve daha etkin maliyetli prosedür sağlar.

Proje taraflarının ihtiyaçları, sözleşme türü ve kültürler kullanılacak kurul çeşidinin belirlenmesinde etkilidir. Örneğin taraflar arasındaki sözleşme FIDIC kurallarına dayanıyorsa DAB kurallarının uygulanması gerekmektedir.

Kombine uyuşmazlık kurulu (CDB)

“Kombine Uyuşmazlık Kurulu” DRB'nin ve DAB'ın karışımı olan bir kuruldur. “Kombine Uyuşmazlık Kurulu” her iki kurulun avantajlı yönlerini alarak birleştiren ICC tarafından oluşturulan bir kuruldur (Koch, 2005). Bu kurul hem DRB gibi tavsiye niteliğinde kararlar oluşturmayı amaçlayan hem de talep edilen durumlarda DAB gibi kesin kararları alabilen bir kuruldur.

3.2.2 Günümüzde dünyada uyuşmazlık inceleme kurullarının kullanımı

DRB uluslararası projelerde, çok sözleşmeli projelerde ve büyük ölçekli karmaşık projelerde kullanılmaktadır. Günümüzde DRB ve benzeri kurullar (Chern,2009);

- İngiltere’de hastane, okul, enerji santralleri, olimpiyat oyunları inşaatı, tünel, hafif raylı sistem ve çeşitli karayolu projelerinde,

- Hong Kong ve Atina’da havaalanı projelerinde,
- Romanya , Kazakistan ve İrlanda’da yol düzenleme projelerinde,
- Hollanda’da demiryolları projelerinde,
- Çin, Pakistan, Hindistan, Etiyopya, Uganda, Mısır, İzlanda, Lesoto, Maldiv Adaları, Gana, Kanada ve Brezilya’da baraj ve hidroelektrik santralleri projelerinde,
- İsviçre ve Türkiye’de tünel projelerinde,
- Vietnam’da bayındırlık hizmetlerinde,
- ABD’de nerdeyse her tür inşaat projesinde kullanılmaktadır.

Bu ülkelerin yanısıra Fransa, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, İtalya, Bangladeş, Yeni Zelanda ve Avustralya’da da DRB ve benzeri kurullar kullanılmaktadır.

FIDIC, Uluslararası Ticaret Odası (ICC), Dünya Bankası, İngiltere İnşaat Mühendisleri Odası (ICE), ABD’de 1996 da kurulan Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Vakfı (DRBF), ABD Tahkim Kurulu ve Avustralya Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Kurumu uyuşmazlık kurulları ile ilgili prosedürel kurallar yayınlamaktadır.

“Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Vakfı (DRBF)”nın verilerine göre 1975 ve 2005 yılları arasında dünyada toplam 95 milyar dolar sözleşme değerine sahip 1338 projede (Url-3), 1975 ve 2007 yılları arasında ABD’ de 1042 proje DRB ve benzeri kurullar kullanılarak tamamlandı (Menassa ve Mora, 2010). ABD’de DRB’nın uygulandığı en büyük proje 2001 ve 2006 yılları arasın yapımı Denver’de gerçekleştirilen 1.6 milyar dolarlık T-Rex Ulaşım Genişleme Projesidir (T-Rex Transportation Expansion Project).

Ülkemizde hem geleneksel FIDIC hem de yeni uyuşmazlık kurulları hükümleri içeren FIDIC sözleşmeleri değişik projelerde kullanılmaktadır. Dünya Bankası ve FIDIC sözleşmelerindeki zorunluluk sebebiyle ülkemizde son yıllarda büyük ölçekli uluslararası ve Dünya Bankası’nın kredi sağladığı projelerde çıkış noktası DRB olan kurullar oluşturulmaktadır. Fakat bu kurulların ülkemizde yaygın ve etkili bir biçimde kullanıldığı söylenemez.Bu projelerden bazıları:

- 2007-2009 yılları arasında yapımı gerçekleştirilen, Avrupa Yatırım Bankası finansmanlı BUSKİ Su Temin SCADA Sistemi Yapım Projesi ihale dokümanları yeni FIDIC kırmızı ve sarı kitaplara göre hazırlanmıştır. FIDIC sözleşmelerinde

oluşturulacak DAB projede süreklidir. BUSKİ’de oluşturulan DAB ise mal sahibi ve yüklenici arasında bir uyuşmazlık meydana geldiğinde oluşturulmak üzere geçicidir (Tezcan, 2010).

- 2003-2005 yılları arasında yapımı gerçekleştirilen, Dünya Bankası Finansmanlı İstanbul Teknik Üniversitesi Arı Teknokent Ofis Binası Yapım Projesi ihale dokümanları Dünya Bankası’nın Armonize Sözleşmesi sisteminde FIDIC Kırmızı kitaba göre hazırlanmıştır. Projede, Dünya Bankası sözleşmesine göre bir hüküm verici kişi (adjudicator) atanmıştır (Tezcan, 2010).

Fakat bu iki projede uyuşmazlık kurulunun uyuşmazlıkları önleme ve çözme etkileri test edilememiştir (Tezcan, 2010).

- Türkiye’nin en büyük alt yapı projesi olan, üç ayrı sözleşmeden oluşan, yapımı halen devam etmekte olan Marmaray Projesi ihale dokümanları FIDIC Gümüş kitaba göre hazırlanmıştır. Projede FIDIC sözleşmelerine göre DAB oluşturulmuştur.

3.3 Uyuşmazlık İnceleme Kurulu Uygulama Süreci

Mal sahibi ve yüklenici projede DRB kullanımına karar verdikten sonra, ilk olarak sözleşme dokümanlarında DRB şartnamesini ve DRB üyeleriyle yapılacak sözleşmeyi koordine etmelidir. Daha sonra Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Vakfı, FIDIC, Dünya Bankası gibi kurumların yayınladığı prosedürlerin de yardımıyla DRB uygulama süreci başlar. Bu süreç kurulu oluşturan kişi sayısı, üyelerinin seçilme şekli, kurul yetkileri, çalışma şekli, toplantılar ve kurul tavsiyelerini içermektedir.

3.3.1 Uyuşmazlık inceleme kurulu kompozisyonu

“Uyuşmazlık İnceleme Kurulları” (DRB) genel olarak üç kişiden oluşmaktadır. Kurulu oluşturan kişilerin seçimi için pek çok yöntem vardır. En çok kullanılan yöntem Her Bir Taraf Ataması (Nomination by Each Party)dir. Bu yöntemde tarafların herbiri bir üyeyi görevlendirerek DRB ilk iki üyesi belirlenir. Eğer taraflardan biri diğer tarafın seçtiği üyeden memnun kalmazsa, bu üyeyi reddetme hakkına sahiptir ve seçimi yapan taraf bu karara saygı duymalıdır (Matyas ve diğ., 1995). Her iki tarafın onayıyla seçilen bu üyeler genellikle kurul başkanlığı olarak da görev yapacak üçüncü üyenin seçiminden sorumludur.

Diğer bir yöntem ise yukardan- aşağıya (top-down) seçim yöntemidir. Taraflar ilk olarak kurul başkanını seçer. Seçilen kurul başkanı da diğer üyelerin seçiminden sorumludur.

DRB ve çıkış noktası DRB olan benzer uyuşmazlık kurulları bir, iki veya üçten fazla kişiden de oluşabilirler. Bu kurulların özellikleri;

Tek-Üyeli Uyuşmazlık Kurulları: Küçük ölçekli projelerde ekonomik olduğu için tek üyeli uyuşmazlık kurulu oluşturulmaktadır. Bütün gerekli niteliklere sahip olan kişi sözleşmede taraflar tarafından özenle seçilir.

İki Üyeli Uyuşmazlık Kurulları: İki üyeli uyuşmazlık kurulu tarafların kurulu oy birliğiyle belirlemesi ve kurulun yararları açısından zor bir durum gibi görünmesine rağmen maliyet açısından üç kişilik uyuşmazlık kuruluna göre avantajlıdır (Chern, 2008). Kurul bir mühendis ve bir avukat gibi farklı disiplinlerden gelen kişilerden oluşursa daha verimli çalışabilir. Eğer taraflar kurul üyelerini birlikte seçerlerse kurul grup gibi çalışarak kurul üyelerinin taraf tutması minimuma indirilir. Taraflar kurul üyelerini seçerken üyelerden birini asıl kararları veren olarak seçer. Diğer üye ise danışman olarak görev alır.

Çok Üyeli (Mega-Member) Uyuşmazlık Kurulu: Çok büyük yatırımlı projelerde üç kişiden fazla üyeye sahip uyuşmazlık kurulu oluşturulmaktadır. Bu projeler sadece maliyeti yüksek projeler değil, teknik olarak farklı disiplinleri de içeren projelerdir. Hastane binaları, hidroelektrik ve nükleer elektrik işletmeleri ve havaalanları bu projelere örnek olarak gösterilebilir. Çok üyeli uyuşmazlık kurullarında genelde taraflar kurul başkanını seçer ve kurul başkanı özel alanlarda uzman kişileri seçerek kurulu oluşturur. Kurulun teknik uzmanlardan oluşması kurulun doğru ve hızlı kararlar vermesini sağladığı gibi tarafların kurula olan güvenini de artırır.

3.3.2 Uyuşmazlık inceleme kurulu üyelerinin özellikleri

Kurul üyelerinin konumu, dürüstlüğü ve teknik uzmanlığı uyuşmazlığı ve uyuşmazlık çözümünü kavramada önemli rol oynar (Harmon, 2003). Bu faktörler kurulun yetki sahibi olmasına olanak sağlar.

Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Vakfı (DRBF)'nın önerdiği uyuşmazlık kurulunu oluşturan üyelerin sahip olması gereken özellikler şunlardır (Url-1):

- Tamamen tarafsızlık;

- Çıkar çatışmasından bağımsız olmak;
- Proje tipi deneyimine sahip olmak;
- Projenin yapım yöntemi deneyimine sahip olmak;
- Sözleşme dokümanlarını yorumlayabilecek deneyime sahip olmak;
- Uyuşmazlık kurulu prosedürel kurallarına ilişkin deneyime sahip olmak;
- İnşaat uyuşmazlık çözümleri deneyimine sahip olmak;
- Uyuşmazlık kurulu hedeflerini benimsemek
- İyi gelişmiş sözlü ve yazılı iletişim becerisine sahip olmak;

Profesyonel inşaat/mühendislik kurumları DRB üyesi seçiminde kullanılabilecek listelere sahiptir. Bu kurumlardan bazıları, FIDIC, İsveç Uyuşmazlık Kurulu Federasyonu, İngiltere İnşaat Mühendisleri Odası (ICE), Londra Uluslararası Tahkim Kurumudur.

3.3.3 Üçüncü taraf anlaşması

Üçüncü taraf anlaşması olarak adlandırılan anlaşma, uyuşmazlık kurulu üyeleri ve proje tarafları arasında imzalanır. Bu anlaşma işin kapsamını, tarafların sorumluluklarını, sözleşme süresini, ödeme planını ve yasal prosedürlerini belirlemek için yapılır (Matyas ve diğ., 1996). Kurul üyelerini, yapacakları işi ve alacakları ücreti tanımlayan resmi bir belge niteliğindedir.

Kurulun projedeki sorumluluk süresi bu anlaşmada tanımlanır. Genel olarak yüklenici ile mal sahibi arasında yapılan bu anlaşmada kurul üyelerinin sorumluluk süresi proje bitiş tarihinden önce olarak belirlenmelidir fakat bu yapılan anlaşmaya göre değişiklik gösterebilir (Harmon, 2003).

3.3.4 Uyuşmazlık inceleme kurulu yetkileri ve görevleri

DRB kısıtlı güçle uyuşmazlıklar sırasında tavsiye niteliğinde karar veren sözleşme aracıdır. DRB üyeleri spesifik ve sözleşmede açıkça tanımlanan görev ve sorumluluklara sahiptir. Taraflar arasında yapılan sözleşmede verilen karara göre kurulun verdiği karar, tavsiye niteliğinde veya karar niteliğinde olabilir. DRB üyelerinin projede uyuşmazlıklar için karar verme veya tavsiye verme dışında görevleri yoktur ve proje için danışmanlık yapmazlar. Diğer bir deyişle kurulun ana görevi taraflara uyuşmazlık çözümünde tarafsız, gerekçeli ve zamanında çözümlerle yardımcı olmaktır (Harmon, 2003).

DRB üyeleri bütün sözleşme dokümanlarını ve proje prosedürlerini inceleme yetkisine sahiptir. Gerçekleştirdikleri saha ziyaretleri ile mal sahibi ve yüklenici temsilcileri ile projenin gidişatı hakkında konuşarak olası problemleri belirler ve bunları çözmek için çalışırlar. Bu yönüyle DRB sistemi uzman ataması (bilirkişilik) ile benzerlik göstermektedir (Campbell, 1997).

DRB'nin proje süresince sorumlulukları özetlenecek olursa (Thompson, 1998):

- Periyodik saha ziyaretleri yapmak,
- Projedeki gelişmeleri ve aktiviteleri yakından takip etmek,
- Tarafları kendi aralarında uyuşmazlıkları çözmeleri için uyarmak,
- Kurula bir uyuşmazlık havale edildiğinde, toplantıyı yönetmek, kurul görüşmelerini tamamlamak ve profesyonel olarak zamanında tavsiyeler hazırlamak.

DRB, proje süresince bütün sorumluluklarını ve yetkilerini uygulamayı sürdürmelidir. Aksi takdirde taraflardan biri kurula ve kurulun bir üyesine olan güvenini kaybettiğinde, kurulun verdiği tavsiyeler önemsenmeyecektir.

3.3.5 Uyuşmazlık inceleme kurulu çalışma şekli

DRB üyeleri projenin en başından itibaren gerçekleştirdikleri saha ziyaretleri ile proje sürecinden haberdardır. Böylece olası problemler ve uyuşmazlıklar tespit edilerek uyuşmazlık oluşması önleniği gibi uyuşmazlık anında proje sürecinden haberdar oldukları için hızlı ve güvenilir çözümler sunabilirler. Bu bölümde DRB oluşturulduktan sonraki gerçekleştirmeleri gereken ilk toplantılar ve saha ziyaretleri ele alınmaktadır.

3.3.5.1 İlk toplantılar

Kurulu oluşturan üyeler belirlendikten sonra ilk olarak üyeler arasında bir toplantı düzenlenir. Eğer taraflar arasında imzalanan sözleşme dokümanları uyuşmazlık kurulunun çalışma şekli, hak talepleri ve uyuşmazlıkların kurula havale edilmesi ile ilgili kuralları içermiyorsa, bu kurallar yapılan ilk toplantıda kurul üyeleri tarafından belirlenir. Bu toplantıda kurulun ele aldığı çalışma konuları (Matyas ve diğ., 1996):

- Düzenli toplantılar için standart gündem belirlemek,
- Kurul görevleri, kapsamı ve formatı belirlemek,
- Gelecekteki toplantıları programlamak,

- İstenilen periyodik raporlar, hak ediş toplantı tutanakları, ilerleyiş raporları, değişiklik talepleri, takvim güncellemelerini hazırlamak,
- Düzenli toplantılar için seyahat planı düzenlemek,
- Toplantı odası ve oturum düzeni belirlemek,
- Fatura düzenlemek.

3.3.5.2 Saha ziyaretleri

Sözleşmede belirlenerek DRB düzenli saha ziyaretleri veya toplantılar düzenler. DRB yapım sürecini, sorunları ve potansiyel uyuşmazlıkları yakından takip etmek için yılda en az üç saha ziyareti gerçekleştirir (Bunni, 2005). Büyük ve karmaşık projelerde bu saha ziyaretleri ayda bir sefer gerçekleştirilebilir. Bu düzenli ziyaretlerine ek olarak taraflar acil saha ziyareti talep edebilirler (Chern, 2008). Saha ziyaretleri sıklığı ve mevcut uyuşmazlıklara göre değişiklik gösterebilir. DRB, her saha ziyareti sonrasında taraflara rapor sunar.

Saha ziyaretleri sırasında kurul mal sahibi ve yükleniciyle de görüşerek düzenli gerçekleştirmesi gereken toplantılarını da yapar. Bu toplantılarda proje süreci, değişiklik talepleri ve gelecekte uyuşmazlığa neden olabilecek olası problemler tartışılabileceği gibi, taraflar projenin herhangi özel bir bölümünün kurul toplantısında konu olmasını da isteyebilirler.

3.3.6 Toplantılar (Hearings)

DRB yargısal olmayan toplantılar gerçekleştirdiği için yabancı literatürde “hearing” olarak geçen kavramın türkçede karşılığı oturum olmasına rağmen bu tez çalışmasında “toplantı” kelimesi kullanılmaktadır.

Mal sahibi ya da yüklenici uyuşmazlık anında uyuşmazlığı DRB’ye havale ederek kuruldan toplantı talep edebilir ve DRB toplantı gerçekleştirerek bir sonuca ulaşır. Uyuşmazlığı DRB’ye gönderen taraf genellikle süre uzatımı veya hak talebinde bulunan yüklenicidir. Bir toplantı ikiden fazla uyuşmazlıkla ilgilenmez ve bir günün toplantısı molalar hariç altı saatten fazla olamaz (Matyas ve diğ., 1996). Kurul başvuruyu aldıktan sonra gerçekleştirilen bütün prosedürel basamakları kontrol eder ve eğer bir sorun bulunmazsa toplantı gerçekleşir..

Pek çok varyasyon olmasına rağmen tipik olarak taraflar toplantıdan önce DRB’ye ve diğer tarafa “Hatırlatıcı Not (Position Paper)” sunar (Campbell, 1997). Bu

hatırlatıcı notlar yasal savunma girişimi olmamalı ve amacı tarafların sunduğu seçeneklerin doğruluk nedenlerini açıklamak olmalıdır. Bu notlar, sözleşme hükümlerini, ilgili proje dokümanları ve uyuşmazlıkla ilgili özel notlar içerebilir. Kurul ilk toplantısında bir hatırlatıcı not formatı belirleyebilir. Bu notlar ile uyuşmazlık konusu hem taraflar hem de kurul üyeleri için belirginleştirilir.

Toplantıda taraflar, toplantıya konu olan uyuşmazlıkla ilgili direk bilgiler içeren sunumlarını kısa sürede yapmalıdır. Bu sunumu dışarıdan bir danışman ya da uzman yapamaz. Taraflar toplantı sırasında notlar alabilir. Fakat video veya ses kaydı yapılmasına izin verilmez. Kurul sunumları dinlemek için taraflarla şantiye ofisinde görüşebilir. Kurul taraflara sorularını sorabilir. Toplantılar resmi olmadığı için sorularını tarafların sunumu sırasında da sorabilir. Genellikle tarafların her birine karşı tarafı çürüten kısa not vermeleri için fırsat verilir. Fakat toplantıda yüzleştirme yapılmaz (Chern, 2008). Kurul genelde çapraz sorgulama gerçekleştirerek uyuşmazlığı doğru bir şekilde anlamaya çalışır. Kurul deneyime sahip inşaat uzmanlarından olduğundan toplantılar sırasında tahkim ve mahkemede olduğu gibi bilirkişi kullanımı çok nadirdir.

Hatırlatıcı ve karşı tarafı çürütücü notlardan sonra, kurul özel tartışmalar yapabilmek için toplantıyı erteler (Chapman, 1999). Kurul bir dahaki toplantıya kadar kurul üyeleriyle bir araya gelir, durum hakkında araştırmalar yaparak bilgi edinir. Tarafların olay hakkında kurulun verdiği bilgilerden tatmin olması, kurulun kararının tarafların kabulü açısından önemi büyüktür.

Toplantı sonunda kurul yazılı olarak kararını tarafların her birine açıklar. Kurul kararını yayınlamadan önce bütün ifadeleri değerlendirir, sözleşme dokümanlarını gözden geçirir ve söz konusu uyuşmazlığın özel durumlarını ele alır. Son olarak, kurul kararı oy birliğiyle alınır ve toplantı sonunda kurul kararını açıklar. Oy birliğiyle karar verme tarafların kurula güvenini oluşturur.

3.3.7 Uyuşmazlık inceleme kurulu tavsiyeleri (Recommendations)

DRB'nin verdiği kararlar, mahkeme veya tahkim mahkemesinin verdiği kararlardan farklı özelliğe sahiptir. Mahkeme veya tahkim mahkemesinin verdiği kararlar, hukuk alanında uygulanması zorunlu kararlardır. Uygulanmamaları halinde taraflar hukuki bir yaptırımla karşı karşıya kalmaktadır. DRB kararları ise tavsiye niteliği taşır.

Taraflar bu kararları kabul edebilir ya da karardan memnuniyetsizliklerini bildirerek uyuşmazlık çözümü için başka bir yol kullanabilir.

Gerekli bilgiler ve dokümanlar teslim alınıp toplantı bittikten sonra, kurul uyuşmazlığı özel olarak tartışmak için toplanıp kapsamlı olarak gerekçeleri ile kararını yayınlar. Bu tavsiye niteliğindeki karar hem mal sahibine hem de yükleniciye iletilir. Genellikle bu tavsiyeler gerçekçi tartışmaları ve teknik analizleri içerir (Thompson, 1998). Ayrıca tarafların sunumlarını esas alması gereken bu tavsiyeler sözleşme hükümleri ve yürürlükte olan yasa ve yönetmeliklerle de uyumlu olmalıdır. Kurul, tarafları anladığını göstermek için hem mal sahibinin hem de yüklenicinin durumunu, yayınladığı tavsiye içinde özetler. Ayrıca kurul kabul edilen ya da reddedilen noktaları da tanımlar.

Genellikle bir kurul üyesi, tavsiye taslaklarını birleştirmek için görevlendirilir. Projeye ve uyuşmazlığa göre bu görev üç üye arasında da paylaştırılabilir. Bazı tavsiyeler kısa ve öz olup fazla açıklama içermez. Bazı tavsiyeler ise bunun aksine çok uzun açıklamalar içerir. Her iki durumda uygun bir tavsiye değildir ve bunlardan kaçınılmalıdır.

İlk taslak tavsiye revizyon önerileri için üyeler arasında dolaştırılır. Bu süreç bütün ifadeler dikkatli inceleninceye kadar devam eder. Süreç sonunda kurul oy birliğiyle kararını verir.

Tavsiyeler taraflara direk olarak rapor şeklinde sunulur. Yazılı tavsiye sunumundan sonra mal sahibi ve yüklenici daha fazla açıklama ve kanıt isteyebilir ve sorular sorabilir. Kurul üyeleri bu açıklamaları bireysel olarak değil, sadece grup olarak yapabilir. Ayrıca eğer taraflar olaylarla ilgili hata olduğunu düşünürse, DRB'nin verdiği tavsiye niteliğindeki bu kararların olaylarla ilgili hatalar açısından tekrar değerlendirilmesini ve konunun tekrar tartışılmasını isteyebilirler. Bu durum taraflar açısından bir fırsat olarak değerlendirilmemelidir. Sadece olaylarla ilgili hataları düzeltmek için yapılabilecek bir uygulamadır (Harmon,2003).

DRB tavsiyeleri ile sonuca ulaşmadan önce büyük olaylarda tarafların kurulun verdiği tavsiye raporu üzerinde çalışmak için zamana ihtiyacı olabilir. Kararı kabul etme veya tavsiyeyi reddetme süresi şartnamelerdeki kural ve prosedürlerle ya da kurulun ilk toplantısında belirlenir.

DRB sürecinde taraflar bağlayıcı niteliği olmayan kararlar verdiği için uyuşmazlık çözümü kontrolü mal sahibi ve yüklenici elindedir. Tavsiyelerin kabul edilip edilmemesinde mal sahibi ve yüklenicinin DRB'ye güveni etkilidir. Tavsiyenin kabul edilmesi için hem mal sahibi hem de yüklenicinin onay vermesi gerekir.

Taraflar kurul tavsiyesini kabul etmeyip uyuşmazlık çözümü için farklı yollar denedikleri sırada, DRB tavsiyesini kullanma konusunda görüşmelerine devam edebilirler. DRB tavsiyeleri bir sonraki toplantıda kabul edilebilir ya da kabul edilemez. Matyas ve diğ.'nin (1996) yaptığı araştırmalara göre olayların büyük çoğunluğunda DRB tavsiyesini kullanma konusunda daha sonra yapılan bu görüşmeler başarılı olmuştur.

Kurulun rapor şeklinde sunduğu kararlar tavsiye niteliği taşıyabileceği gibi taraflarca bağlayıcı ve sonuncu (nihai) olarak da kabul edilebilir. Kararlar sonuncu ve bağlayıcı olarak kabul edildiği zaman kurul raporunun daha etkili olması beklenir. Bu sayede taraflar arasındaki uyuşmazlık barış yoluyla çözülebilir. Bunun yanında Yeşilırmak (2011)'a göre DRB kararları tarafları bağlayıcı ve sonuncu olduğu ölçüde Türk hukuku bakımından hakem-bilirkişi kararları olarak kabul edilmelidir. Böylece taraflar kurul raporuna uymaz ise, rapor uyuşmazlığı çözmekle görevli mahkeme tarafından kesin delil olarak kabul edilebilir.

3.3.8 Uyuşmazlık inceleme kurulu maliyeti

Tahminlere göre üç kişiden oluşan bir DRB maliyeti toplam proje maliyetinin 0.05% ve 0.3%'ü arasındadır (Chapman, 1999). Kurul maliyeti kurul seçimi, kurul üyelerinin zaman, seyahat ve periyodik saha ziyaret giderleri, ilave gezi maliyeti ve kurul toplantı giderlerini içermektedir (Levin, 1998). Bu maliyet proje tarafları olan yüklenici ve mal sahibi arasında eşit olarak paylaşılır. FIDIC ve Dünya Bankası küçük ölçekli projeler için tek kişilik uyuşmazlık kurulunu maliyet açısından daha avantajlı olması sebebiyle önermektedir. Bazı proje katılımcıları uyuşmazlık kurulu maliyetlerini sigorta primi gibi koruyucu gider olarak görmektedir (Campbell, 1997).

DRB başkanı daha fazla görev almasına rağmen genellikle bütün kurul üyeleri aynı ücreti almaktadır. Ancak kurul başkanı bireysel olarak diğer üyelerden fazla ücret alabilir (Harmon, 2003). Ücretler üçüncü taraf anlaşmasında ve sözleşmede belirlenir. Toplantı ücretleri uyuşmazlığı anlama, müzakere etme, karar verme süresi ve kararı gerekçelendirme yazısı için gerekli olan zamana göre değişmektedir.

Projelerin büyüklüğü ve karmaşıklığı sebebiyle projelerin en başında toplantı için gerekli zaman tespit edilememektedir. Bu yüzden kesin kurul maliyeti projenin en başında belirlenemez. DRB maliyeti mahkeme ve tahkim maliyeti ile kıyaslandığında düşük bir maliyet oluşturduğu görülmektedir (Harmon, 2003; Thompson, 1998).

4. “İNŞAAT PROJELERİNDE UYUŞMAZLIK İNCELEME KURULLARI UYGULAMASI” ÜZERİNE ALAN ARAŞTIRMASI

Türkiye’de inşaat sektöründe “Uyuşmazlık İnceleme Kurulu(DRB)”nın öneminin ve etkilerinin anlaşılması için, tez çalışması kapsamında bir alan araştırması yürütülmüştür. Bu bölümde yapılan alan araştırmasının sonuçlarına bağlı olarak elde edilen veriler aktarılmakta ve yorumlanmaktadır.

4.1 Alan Araştırmasının Amacı

İnşaat sektöründe son yıllarda uluslararası projeler başta olmak üzere büyük ölçekli projelerde uyuşmazlıkları önleyen, oluşan uyuşmazlıkların hızlı bir şekilde giderilmesini sağlayan ve bu sayede taraflara zaman ve maliyet avantajı yaratan DRB kullanılmaktadır.

Tez kapsamında DRB ve çıkış noktası DRB olan benzer kurulların yaygın olarak kullanıldığı İngiltere’de ve DRB kullanımına sıklıkla karşılaşılmayan Türkiye’de gerçekleştirilen alan araştırmasında “Uyuşmazlık İnceleme Kurulu (DRB)” uygulamasını analiz etmek, Türkiye’deki kullanımının yerini tespit etmek, önemini ve etkilerini belirleyerek ülkemizde kullanımının yaygınlaşmasını sağlamak amaçlanmıştır.

4.2 Soru Formunun Oluşturulması

Alan araştırması için yurt dışındaki benzer alan araştırmaları ve literatür incelenerek “DRB” etkilerini ve uygulamasını analiz etmek amacıyla hazırlanan sorulardan oluşan ön anket soru formu oluşturulmuştur. Bu ön anket soru formu ilk olarak İngiltere’de inşaat sözleşmeleri, uyuşmazlıklar ve DRB konusunda danışman olarak çalışan, Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Vakfı (DRBF) üyesi iki kişiye uygulanarak soruların, çalışmanın amacını tam olarak ortaya koyup koymadığı tartışılmış ve sorular hakkındaki görüşleri alınmıştır. Bunun üzerine anket formundaki sorularda gerekli düzeltmeler yapılarak anket formu son haline ulaşmıştır.

Anket soru formu dört bölüm olarak gruplanan 44 sorudan oluşmaktadır.

Anketin birinci bölümünde anket katılımcısına ait kişisel bilgiler ile ilgili 11 soru bulunmaktadır.

Anketin ikinci bölümü, DRB önemini ve etkilerini saptamaya yönelik 20 sorudan oluşmaktadır. Bu bölümdeki sorularla DRB'nin projeye ve taraflara sağladığı avantaj ve dezavantajlarla ilgili bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

Anketin üçüncü bölümü, DRB üyelerinin sahip olması gereken özellikler ve kurul çalışma şekli ile ilgili 10 soruyu içermektedir. Anketin ikinci ve üçüncü bölümünde likert ölçeği kullanılmış ve katılımcıların 1'den 5'e kadar katılım derecelerini belirtmeleri istenmiştir (1 tamamen katılıyorum, 2 katılıyorum, 3 fikrim yok, 4 katılmıyorum, 5 tamamen katılmıyorum).

Anketin son bölümünde ise DRB oluşturulmasında ve çalışma süreci boyunca katılımcıların karşılaştıkları zorluklar sorulmuştur. Uygulanan anket formu EK'te sunulmaktadır.

4.3 Alan Araştırmasının Yöntemi

Çalışmanın amacına ulaşması için, hazırlanan anket formunun İngiltere ve Türkiye inşaat sektöründe DRB'lerde görev almış veya bu kurullar hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi, uyuşmazlıklar konusunda uzman kişilere uygulanması ve İngiltere ve Türkiye anket sonuçlarının karşılaştırılarak değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

İngiltere'de, İnşaat Mühendisleri Odası (ICE) "Uyuşmazlık Çözüm Hizmeti (Dispute Resolution Service)" ile DRB üyesi olarak çalışan 16 kişilik bir liste yayınlamaktadır. Yapılan alan araştırması için bu listede yer alan kişilere telefon ve eposta yoluyla ulaşılarak yapılan araştırma hakkında bilgi verilmiş ve birebir görüşme talep edilmiştir. Bu kişilerden sadece 1'i görüşme talebini kabul etmiş ve 4'ü ise çok yoğun oldukları için ancak eposta yoluyla gönderilecek anket formunu yanıtlayabileceklerini söylemişlerdir. Bunun yanı sıra alan araştırması için Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Vakfı (DRBF) tarafından yayınlanan 54 kişilik İngiltere üye listesi kullanılmıştır. Bu üyelerin 5'i ICE'nin yayınladığı listede de yer aldığı için 49 üyeye telefon ve eposta yoluyla ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu üyelerden sadece 12'si anket formuna cevap verebileceklerini bildirmişlerdir. Bu kişilerden sadece 2'si birebir görüşme talebini kabul etmiş, diğerleri ise yoğun oldukları gerekçesiyle

eposta yoluyla anket sorularını yanıtlamışlardır. Görüşülen kişilerle anket formu doldurulmasının yanısıra DRB konusundaki yorumları ve ICE ve DRBF listelerinde yer almayan İngiltere’de DRB konusunda uzman kişilerin isimleri sorulmuştur. Katılımcıların önerdiği uzman kişilerle birlikte İngiltere’de toplam 19 kişi alan araştırmasına katılmıştır. Fakat bu katılımcıların 4’ü yeterli sayıda soruya cevap vermediği için araştırma kapsamında 15 katılımcının doldurduğu anket formu değerlendirmeye alınmıştır.

Türkiye’de ise Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Vakfı (DRBF)’nin oluşturduğu üye listesinde sadece 3 üye olduğu tespit edilmiştir. Bu üyelere telefon ve eposta yoluyla ulaşılarak yapılan alan araştırması açıklanarak görüşme talep edilmiştir. Fakat bu kişilerden sadece 1’i ile birebir görüşme talebini kabul etmiş, diğerlerinden ise eposta yoluyla anket sorularına cevap alınmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda Türkiye’de DRB tecrübe sahibi kişileri içeren başka kurumların yayınladığı herhangi bir liste bulunmadığı tespit edilmiştir. Bunun üzerine DRB konusunda tecrübe ve bilgi sahibi kişilere ulaşmak için Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)’nin oluşturduğu hakemlik yapan hukuk müşavirlerinin isimlerini içeren “Tahkim Divanı Hakem Listesi” kullanılmıştır. Bu listedeki kişilerin özgeçmişleri incelenerek DRB konusunda bilgi sahibi olan uluslararası uyuşmazlıklar konusunda tecrübeli 15 kişi belirlenmiştir. Bu kişilere telefon ve eposta aracılığıyla ulaşılarak alan araştırması açıklanmış ve görüşme talep edilmiştir. Bu kişilerden sadece 1’i görüşme talebini kabul etmiş, 3’ü ise eposta aracılığıyla anket formunu yanıtlamıştır. Ayrıca katılımcılara bu konuda Türkiye’de bu alan araştırmasına katılabilecek bu listeler dışındaki uyuşmazlık konusunda uzman ve DRB konusunda tecrübe veya bilgi sahibi kişilerin isimleri sorulmuştur. Bu yolla ulaşılan ve birebir görüşülen kişiyle birlikte Türkiye’de bu alan araştırmasına toplam katılım sayısı 8’dir.

Anket formunun yanıtları katılımcıların %78’sinden eposta yoluyla elde edilmiştir. Bunun en önemli sebebi katılımcıların yoğun olduğu için birebir görüşmeye zaman ayırmak istememeleridir. Türkiye’de DRB konusunda tecrübe sahibi kişilerin isimlerinin yayınlandığı listeler bulunmaması ve DRB’nin İngiltere kadar Türkiye’de yaygın kullanılmaması alan araştırması sırasında katılımcılara ulaşmakta zorluk çekilmesine neden olmuştur.

Bu araştırma kapsamında DRB’nin proje sürecinde projeye ve inşaat sektörüne katkıları, kurul çalışma şekli, kurul üyelerinin seçimi, kurulun çalışma şartları ve

kurul uygulaması sırasında karşılaşılan zorluklar incelenmiştir. İngiltere ve Türkiye katılımcılarının anket sorularına verdikleri cevaplar tarafsız bir bakış açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilerek alan araştırmasının amacına ulaşması sağlanmaya çalışılmıştır.

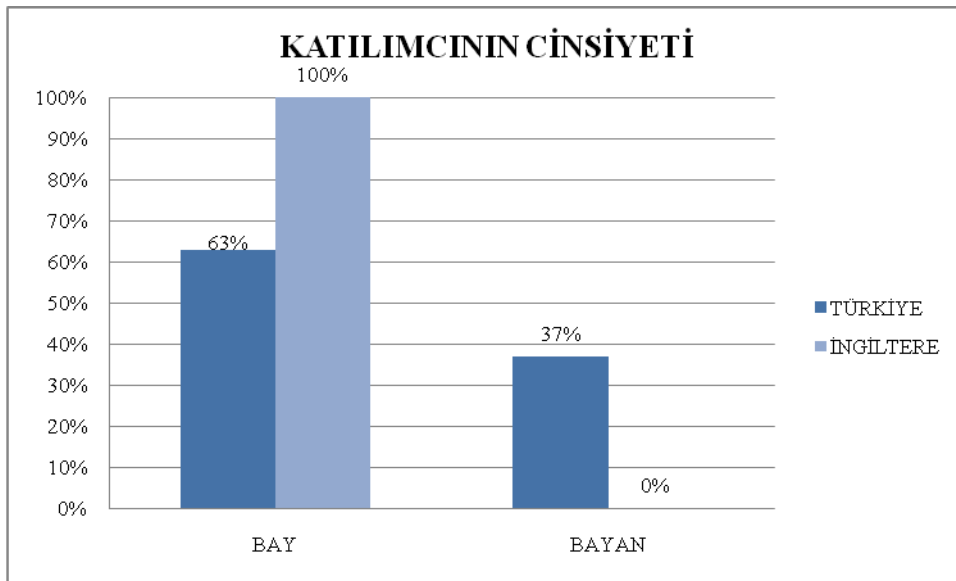
4.4 Alan Araştırmasının Bulguları

Bu bölümde alan araştırması sonucunda elde edilen veriler açıklanmaktadır.

Katılımcı Bilgileri

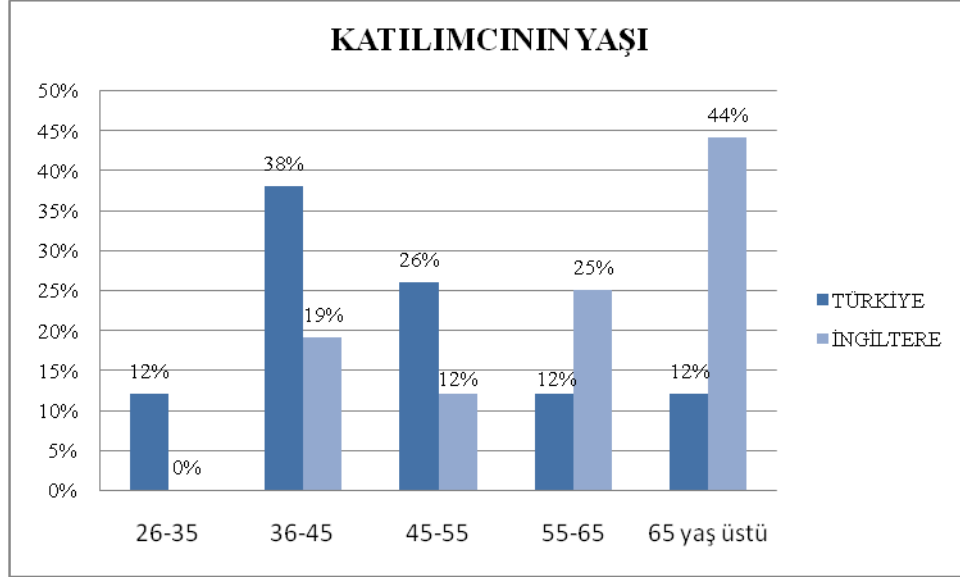
Bu başlık altında yer alan 10 soru katılımcıyı tanımak, mesleki geçmişlerini ve inşaat sözleşmelerinde uyuşmazlıklar konusunda tecrübeli olup olmadıklarını öğrenmek için hazırlanmıştır.

Şekil 4.1’de görülmekte olduğu gibi İngiltere’deki katılımcıların %100’ü bay, Türkiye’deki katılımcıların ise %63’ü bay, %37’si bayandır.

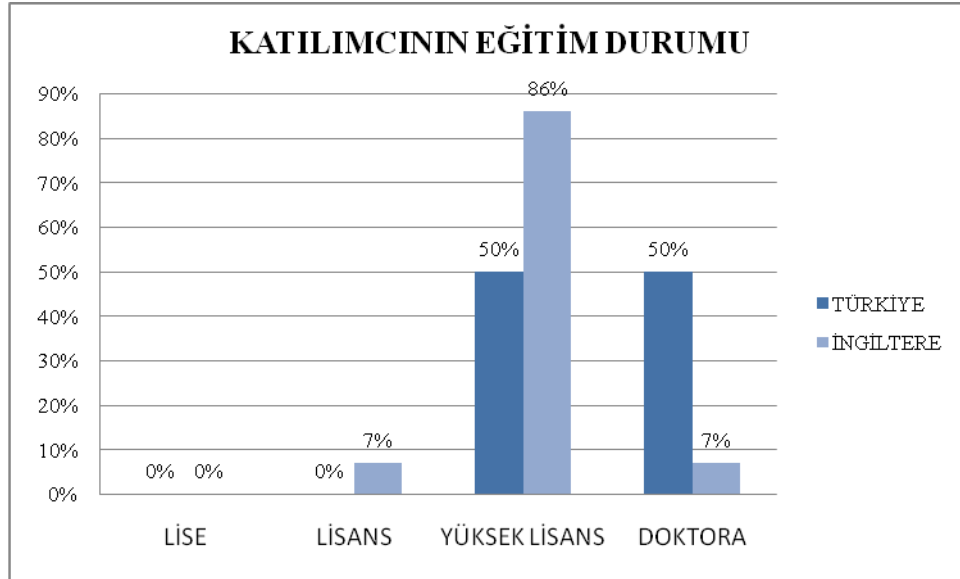
Şekil 4.1 : Katılımcıların cinsiyet dağılımı

İkinci soruda katılımcıların yaş bilgileri sorulmuştur. Buna göre Şekil 4.2’de görülmekte olduğu gibi İngiltere’deki katılımcıların çoğunluğu %44’lük oranla 65 yaş üstüdür. Türkiye’deki katılımcıların ise çoğunluğunu %38’lik oranla 36-45 yaş oluşturmaktadır.

Şekil 4.2 : Katılımcıların yaş bilgileri

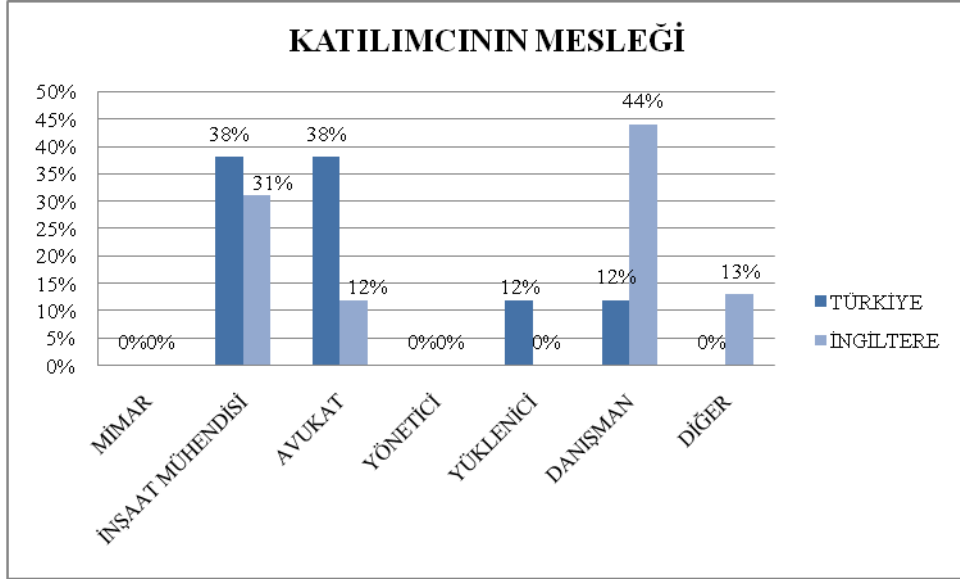
Katılımcıların eğitim durumu dördüncü soruda incelenmektedir. Buna göre şekil 4.3 'te görüldüğü gibi İngiltere'deki katılımcıların %7'si lisans, %86'sı yüksek lisans ve %7'si doktora veya üzeri seviyede, Türkiye'deki katılımcıların ise %50'sinin yüksek lisans, %50'sinin doktora ve üzeri seviyede eğitim aldıkları anlaşılmaktadır.

Şekil 4.3 : Katılımcıların eğitim durumu

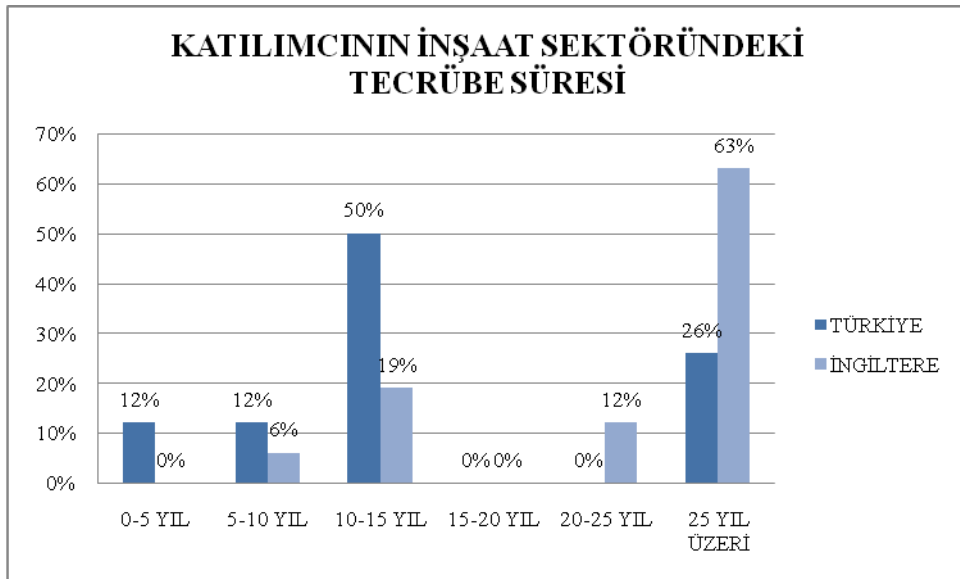
Ardından gelen beşinci soruda anket katılımcılarının meslekleri sorulmuştur. Buna göre Şekil 4.4'te görüldüğü gibi İngiltere'deki katılımcıların %44'ü danışman, %31'i inşaat mühendisidir. Ayrıca inşaat mühendisi katılımcılardan bazıları uyumazlıklarda hakem olarak görev aldıklarını anket formuna eklemişlerdir. Türkiye'deki

katılımcıların ise %38'lik oranlarla avukat ve inşaat mühendisi oldukları görülmektedir.

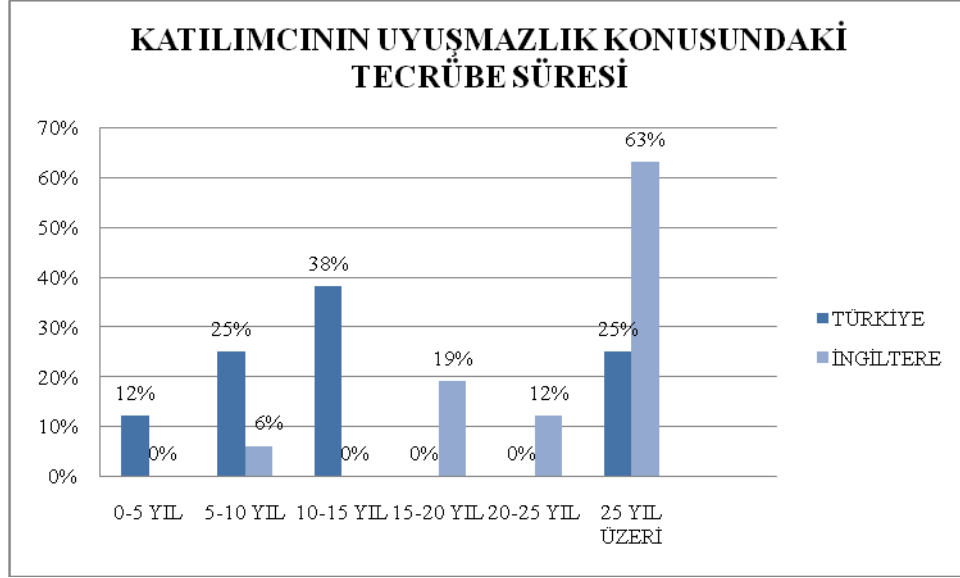
Şekil 4.4 : Katılımcıların mesleği

Anket çalışmasına katılanların inşaat sözleşmelerinde uyuşmazlıklarla ve DRB'lerle ilişkilerini doğru yorumlayabilmek için iş deneyimleri beş ayrı soruda detaylandırılmıştır. Buna göre ilk olarak katılımcının inşaat sektöründe kaç yıllık iş tecrübesine sahip oldukları sorulmuştur. Şekil 4.5'te görülmekte olduğu gibi İngiltere'deki katılımcıların çoğunluğu %63'lük bir oranla 25 yıl üstü tecrübeye sahiptir. Türkiye'deki katılımcıların ise %50'si 10-15 yıllık tecrübeye sahiptir.

Şekil 4.5 : Katılımcıların inşaat sektöründeki tecrübe süresi

Ardından gelen soruda katılımcının inşaat sözleşmelerinde uyuşmazlıklar konusundaki tecrübe süresi sorulmuştur. Şekil 4.6’da görüldüğü gibi İngiltere’deki katılımcıların çoğunluğu %63’lük bir oranla 25 yıl üstü tecrübeye sahiptir. Türkiye’deki katılımcıların ise %38’i 10-15 yıl arasında ve %25’i 25 yıl üzerinde tecrübeye sahiptir.

Şekil 4.6 : Katılımcıların uyuşmazlıklar konusundaki tecrübe süresi

Sekizinci soruda ise katılımcının bugüne kadar DRB’de veya DRB yaklaşımıyla oluşturulan kurullarda görev alıp almadıkları sorulmuştur. İngiltere’deki katılımcıların %75’i, Türkiye’deki katılımcıların ise sadece %12’si bu kurullarda görev aldığını belirtmiştir.

Dokuzuncu soruda katılımcıların yer aldıkları projelerde DRB olup olmadığı sorulmuştur. İngiltere’deki katılımcıların %87,5’u yer aldıkları projelerde DRB oluşturulduğunu, %12,5’u da DRB oluşturulmadığını belirtmiştir. Türkiye’deki katılımcıların ise sadece %38’i yer aldıkları projelerde DRB oluşturulduğunu belirtmiştir. Bir sonraki soruda katılımcılara yer aldıkları kaç projede DRB oluşturulduğu sorulmuştur. İngiltere’deki %12,5’u toplam proje sayısını hatırlamadığını, %6’sı yer aldıkları hiçbir projede DRB’nin yer almadığını belirtmiştir. Diğer katılımcılar 10 projede, 15 projede ve bir proje içersindeki 6 alt projede DRB’nin oluşturulduğu yanıtını vermişlerdir. Türkiye’deki katılımcıların ise %62’si yer aldıkları hiçbir projede DRB’nin olmadığını katılımcılardan ikisi 4 projede, biri 1 projede DRB kullanıldığını belirtmişlerdir.

Uyuşmazlık İnceleme Kurullarının (DRB) Önemi ve Etkileri

Alan araştırmasının bu bölümünde DRB'lerin projelere ve inşaat sektörüne etkileri, oluşturulma sebepleri, avantajlı ve dezavantajlı yönleri Türkiye ve İngiltere inşaat sektörü üyelerinin tecrübelerine dayalı görüşleriyle incelenmiştir.

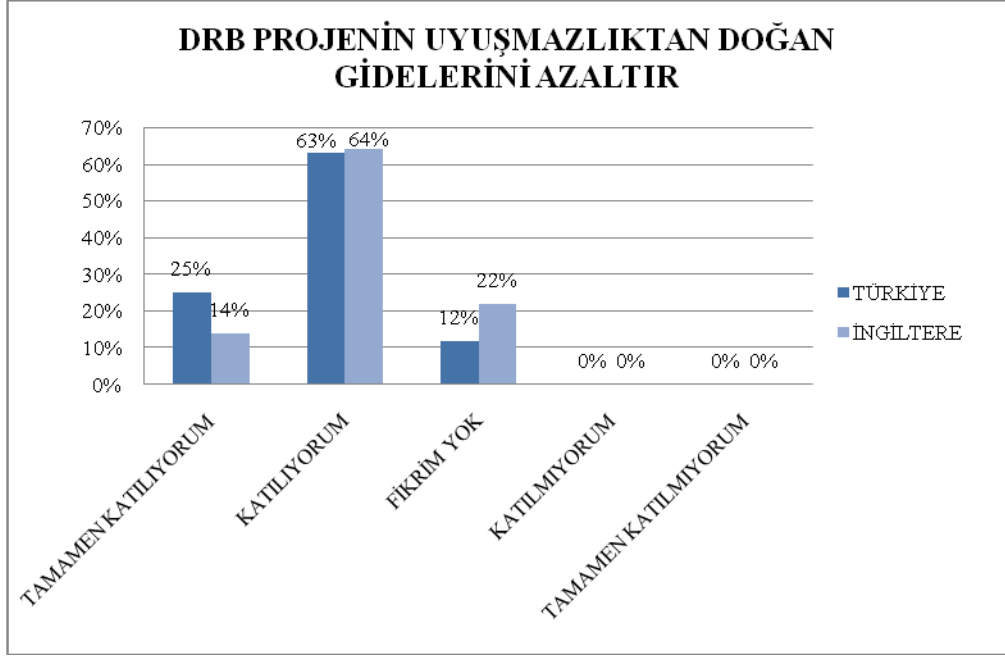
Bu bölümün ilk sorusuna göre İngiltere'deki katılımcıların %79'u Türkiye'deki katılımcıların %100'ü DRB'nin projenin başlangıç evresinden itibaren görev alarak projede oluşabilecek uyuşmazlıkların sayısını azalttığını belirtmişlerdir. Bir sonraki soruda şekil 4.7'de görülmekte olduğu gibi İngiltere'deki katılımcıların %64'ü, Türkiye'deki katılımcıların %88'i gerçekleştirilen saha ziyaretleri ile olası uyuşmazlıkların belirlendiğini ve önceden çözümünün sağlandığını belirtmişlerdir.

Şekil 4.7 : Saha ziyaretleri ile olası uyuşmazlıkların belirlenmesi ve çözümünün sağlanması

Şekil 4.8'de görüldüğü gibi İngiltere'deki katılımcıların %78'i Türkiye'deki katılımcıların %88'i DRB'nin olası uyuşmazlıkları belirleyerek projenin uyuşmazlıktan doğacak giderlerini azalttığını belirtmişlerdir.

İngiltere'deki katılımcıların %43'ü, Türkiye'deki katılımcıların %88'i DRB'nin yüklenicinin sahte hak talebinde bulunmasını önlediğini, İngiltere'deki katılımcıların %14'ü ve Türkiye'deki katılımcıların %12'si önlemediğini belirtmişlerdir.

Şekil 4.8 : DRB projenin uyuşmazlıktan doğan giderlerini azalttığına dair düşünceler

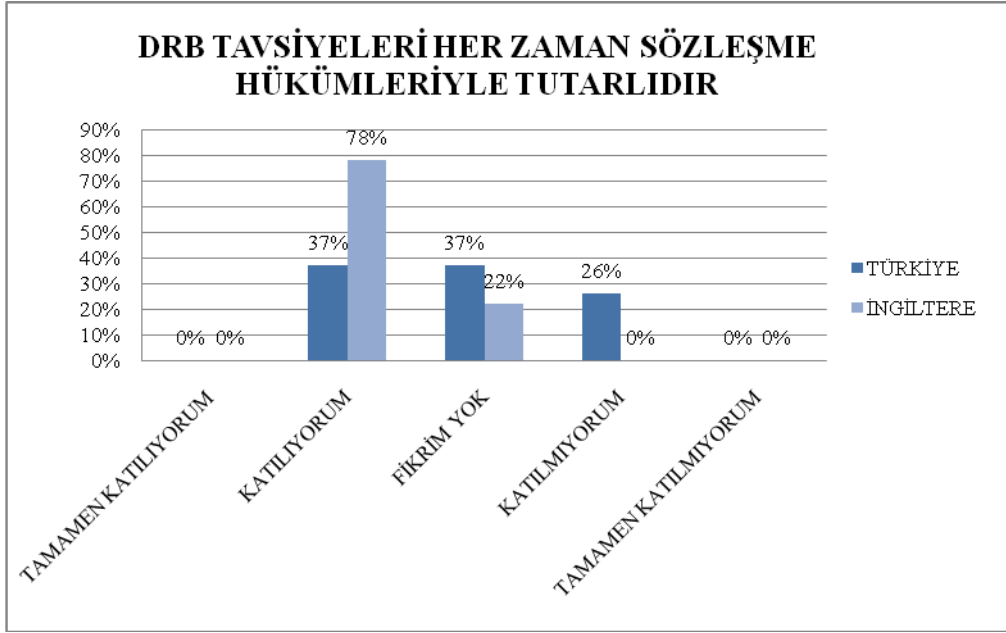
DRB uygulamasına ilişkin sorulan soruda İngiltere'deki katılımcıların %86'sının, Türkiye'deki katılımcıların %100'ünün verdiği cevaplar bir uyuşmazlığın DRB ile çözülmesinin uzun bir süreç olmadığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca alan çalışması kapsamında bu bölüm altında katılımcının DRB üyelerinin verdiği tavsiyeler ile ilgili düşünceleri ve bu tavsiyelerin gelişmesine yönelik beklentilerini öğrenmeyi amaçlayan dört soru sorulmuştur. İlk iki soruda tavsiyelerin sözleşme hükümleriyle tutarlı ve adil tavsiyeler olup olmadığı konusunda ne düşünüldüğü sorulmuştur. Buna göre şekil 4.9'da görülmekte olduğu gibi İngiltere'deki katılımcıların %78'i, Türkiye'deki katılımcıların ise sadece %37'si DRB tavsiyelerinin sözleşme hükümleriyle tutarlı olduğunu belirtmişlerdir. Türkiye'deki katılımcıların %26'sı tutarlı olmadığını, kalan %37'si de bu konuda fikri olmadığını belirtmişlerdir.

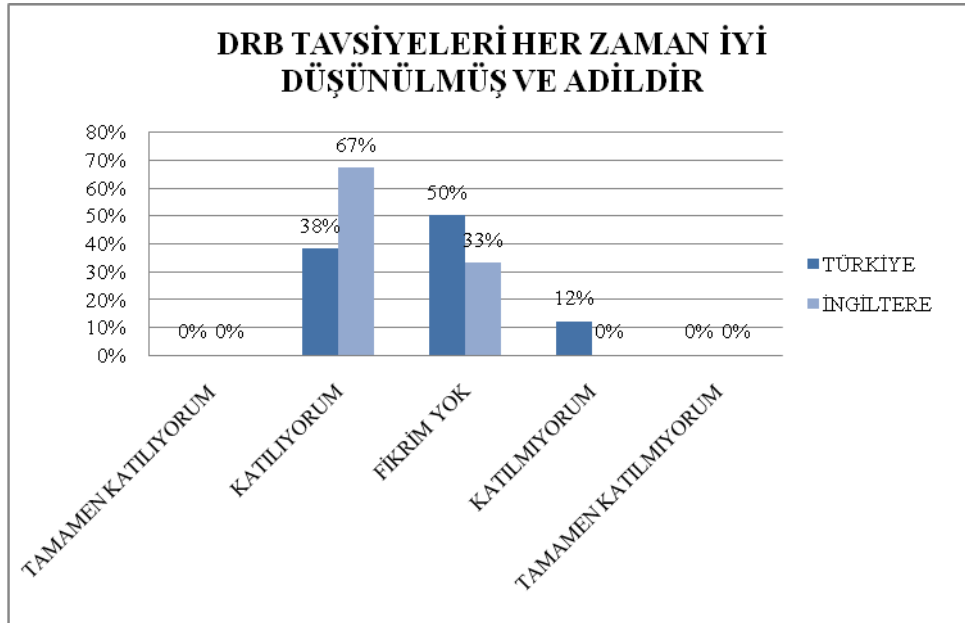
Şekil 4.10'da görüldüğü gibi İngiltere'deki katılımcıların %67'si, Türkiye'deki katılımcıların %38'i DRB tavsiyelerinin her zaman iyi düşünülmüş ve adil tavsiyeler olduğunu belirtmişlerdir. Türkiye'deki katılımcıların %50'si ise bu konuda fikri olmadığını belirtmiştir.

İngiltere'deki katılımcıların %79'u, Türkiye'deki katılımcıların %75'i DRB tavsiyelerinin hak talebi geçerliliği için yararlı bilgiler içerdiğini belirtmişlerdir.

DRB'nin tarafsızlığı hakkında katılımcıların görüşlerini anlamak için sorulan soruya göre İngiltere'deki katılımcıların %85'inin, Türkiye'deki katılımcıların %76'sının DRB'nin tamamen tarafsız bir yöntem olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Şekil 4.9 : DRB tavsiyelerinin her zaman sözleşme hükümleriyle tutarlı olduğu konusundaki düşünceler

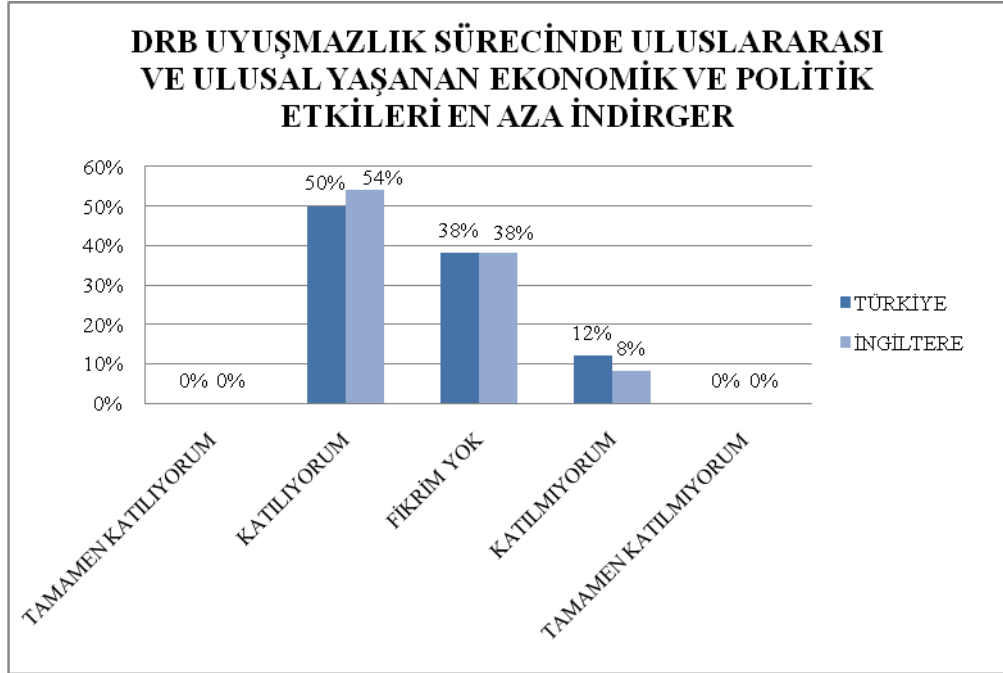

Şekil 4.10 : DRB tavsiyelerinin her zaman iyi düşünülmüş ve adil olduğu konusundaki düşünceler

Alan araştırması kapsamında katılımcının DRB'nin diğer uyuşmazlık yöntemlerine göre avantajları ve dezavantajları ile ilgili düşüncelerini öğrenmeye yönelik sorular

sorulmuştur. Buna göre İngiltere'deki katılımcıların %72'si, Türkiye'deki katılımcıların %88'i DRB maliyetinin diğer uyuşmazlık çözüm yöntemlerine (tahkim, yargı, arabulucu,...) göre düşük olduğunu belirtmişlerdir. Ardından gelen soruda İngiltere'deki katılımcıların %92'si, Türkiye'deki katılımcıların %86'sı ise DRB'nin uyuşmazlık çözümünde zaman açısından diğer yöntemlere (tahkim, yargı, arabulucu,...) göre daha avantajlı olduğunu belirtmişlerdir. Bir sonraki soruda ise İngiltere'de %92'lik, Türkiye'de %100'lük oranla DRB'nin uyuşmazlık çözümünde tahkime veya yargı yoluna gidilmesini azalttığı görüşü ortaya çıkmıştır.

Anketin yirmi ikinci sorusunda şekil 4.11'de görülmekte olduğu gibi İngiltere'deki katılımcıların %54'ü, Türkiye'deki katılımcıların %37'si DRB'nin uyuşmazlık sürecinde uluslararası ve ulusal yaşanan politik ve ekonomik etkileri en aza indirdiğini belirtmişlerdir.

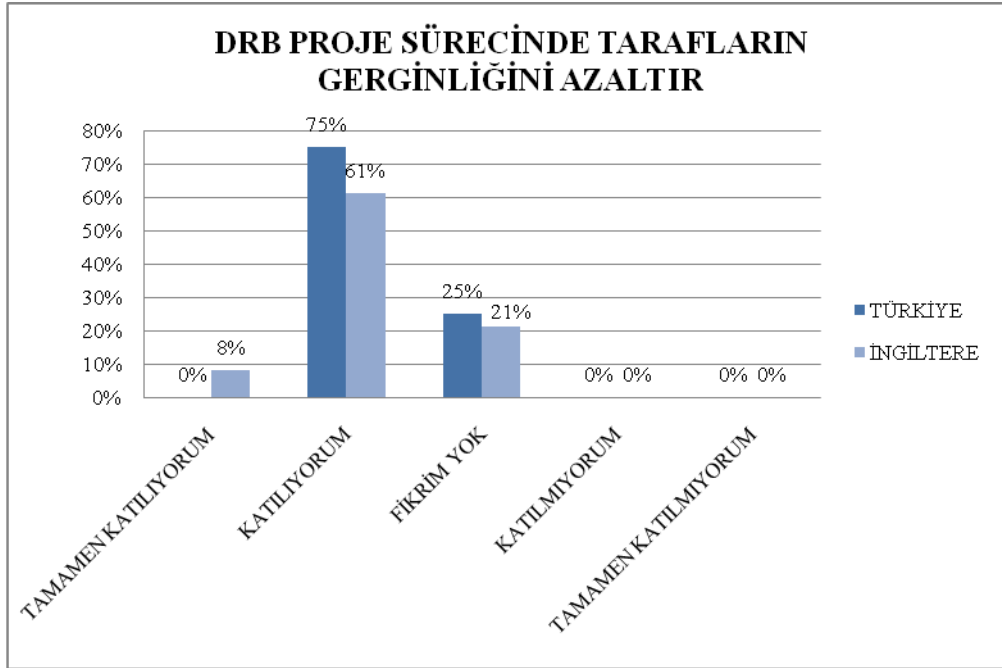
Şekil 4.11 : DRB uyuşmazlık sürecinde uluslararası ve ulusal yaşanan ekonomik ve politik etkileri en aza indirger konusundaki düşünceler

DRB'nin yüklenici ve mal sahibinin iş verimliliğine etkisi hakkında bilgi sahibi olmak için iki soru sorulmuştur. İngiltere'deki katılımcıların %23'ü, Türkiye'deki katılımcıların %50'si DRB'nin yüklenici firmanın iş verimliliğini arttırdığını belirtmişlerdir. Ardından gelen soruda İngiltere'deki katılımcıların %23'ü,

Türkiye’deki katılımcıların %50’si DRB’nin mal sahibinin iş verimliliğini arttırdığı yanıtını vermişlerdir.

DRB’nin ne tür projeler için uygun olduğunu belirlemek için sorulan sorulara göre İngiltere’deki katılımcıların %92’si, Türkiye’deki katılımcıların %100’ü DRB kullanmanın büyük ölçekli projeler için daha uygun olduğunu ve İngiltere’deki katılımcıların %77’si, Türkiye’deki katılımcıların %75’i DRB oluşturma maliyetinin küçük ölçekli projeler için yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

DRB’nin projeye ve uyumsuzluk sürecine etkilerini incelemek amacıyla sorulan sorularda şekil 4.12’de görülmekte olduğu gibi İngiltere’deki katılımcıların %69’u, Türkiye’deki katılımcıların %75’i DRB’nin proje sürecinde tarafların gerginliğini azalttığını belirtmişlerdir.

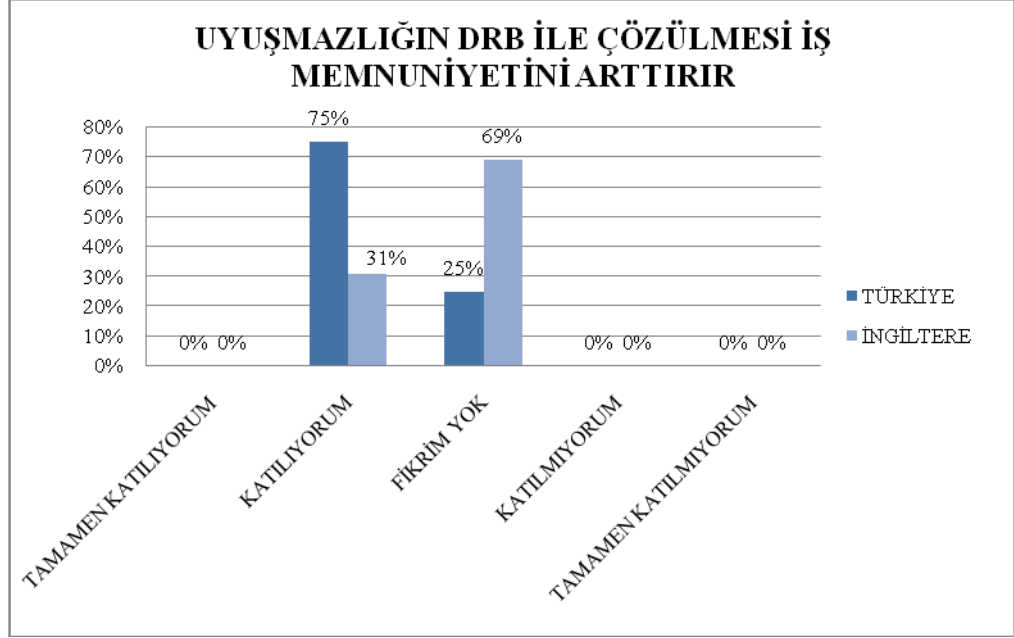

Şekil 4.12 : DRB Proje sürecinde tarafların gerginliğini azaltır konusundaki düşünceler

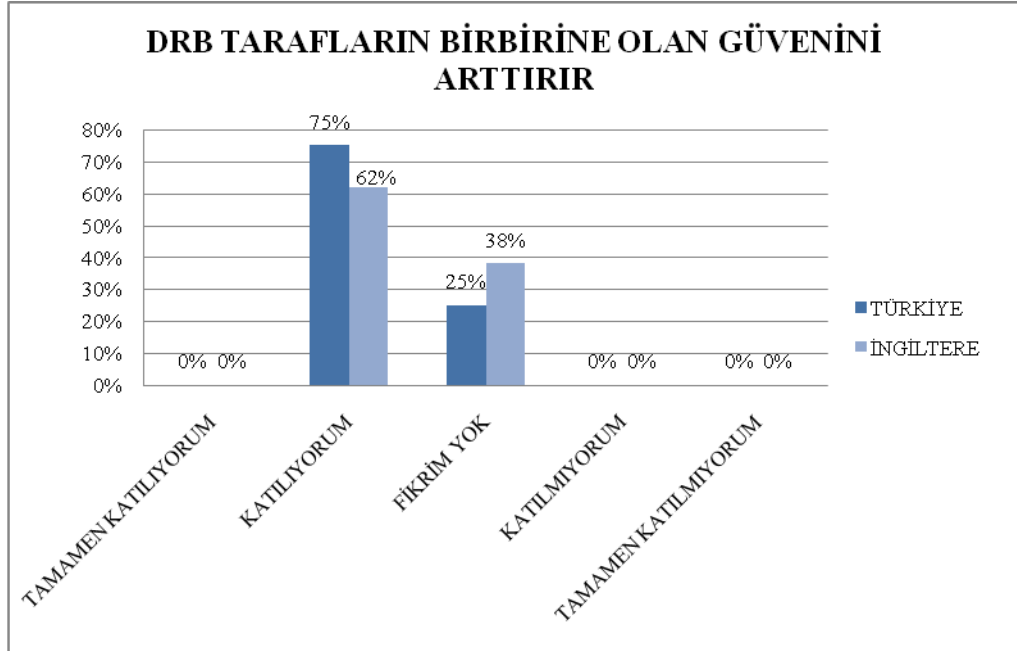
Şekil 4.13’de görüldüğü gibi İngiltere’deki katılımcıların %21’i, Türkiye’deki katılımcıların %75’i uyumsuzluğun DRB ile çözülmesinin iş memnuniyetini arttırdığını belirtmişlerdir. Fakat İngiltere’deki katılımcıların büyük bir bölümü (%69) bu soruda fikirlerinin olmadığı yanıtını vermişlerdir.

Ayrıca DRB’nin proje sürecine etkilerini anlamak için sorulan yirmi dokuzuncu soruda Şekil 4.14’te görüldüğü gibi İngiltere’deki katılımcıların %62’si,

Türkiye’deki katılımcıların %75’i DRB’nin tarafların proje sürecinde birbirine olan güvenini arttırdığını belirtmişlerdir.

Şekil 4.13 : Uyuşmazlığın DRB ile çözülmesi iş memnuniyetini artırır konusundaki düşünceler

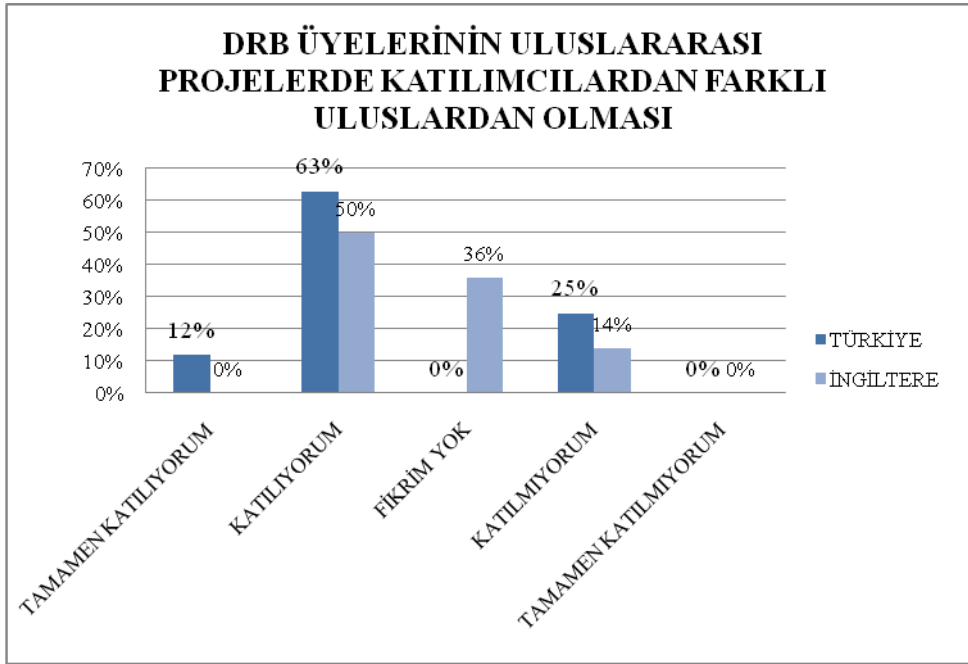

Şekil 4.14 : DRB tarafların birbirine olan güvenini artırır konusundaki düşünceler

Uyuşmazlık İnceleme Kurulu Üyeleri Ve Kurul Çalışma Şekli

Alan araştırması kapsamında anketin bu bölümünde DRB üyelerinin sahip olması gereken özellikler ve kurulun çalışma şekli incelenmiştir. Buna göre İngiltere'deki ve Türkiye'deki katılımcıların %100'ü, DRB üyelerinin inşaat sektöründeki tecrübeli kişiler olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Şekil 4.15'de görüldüğü gibi İngiltere'deki katılımcıların %50'si, Türkiye'deki katılımcıların %63'ü DRB üyelerinin uluslararası projelerde proje katılımcılarından farklı uluslardan olmasının tercih edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Şekil 4.15 : DRB üyelerinin uluslararası projelerde katılımcılardan farklı uluslardan olmasına dair düşünceler

İngiltere'deki ve Türkiye'deki katılımcıların %100'ü DRB üyelerinin seçiminde seçilecek kişilerin sözleşme hukuku bilgilerinin de dikkate alınması gerektiğini düşünmektedirler. Ardından gelen soruda İngiltere'deki ve Türkiye'deki katılımcıların %100'ü DRB üyelerinin seçiminde seçilecek kişilerin inşaat sözleşmelerinde uyuşmazlık konusundaki bilgilerinin dikkate alınması gerektiğini belirtmişlerdir.

DRB'nin tarafsızlığının önemini anlamak için sorulan soruda İngiltere'deki ve Türkiye'deki katılımcıların %100'ü DRB üyelerinin tarafsızlığının hem DRB üyelerine hem de DRB sistemine olan güveni arttırdığını belirtmişlerdir.

DRB üyelerinin nasıl bir eğitim almaları gerektiğini anlamak için sorulan soruda İngiltere'deki katılımcıların %86'sı DRB üyelerinin hukuk eğitimi almış kişiler olması gerektiğini, Türkiye'deki katılımcıların %100'ü ise DRB üyelerinin hukuk eğitimi almış kişiler olması gerekmediğini belirtmişlerdir.

Üyelerin seçimleri ile ilgili sorulan soruda İngiltere'deki katılımcıların %70', Türkiye'deki katılımcıların %88'i DRB üyeleri seçiminde taraflar arasında anlaşmazlıklar çıkabileceğini, İngiltere'deki katılımcıların %30'u da bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir.

DRB'nin çalışma şekli ile ilgili sorulan soruda İngiltere'deki katılımcıların %93'ü, Türkiye'deki katılımcıların sadece %37'si tecrübelerine dayanarak DRB üyelerinin rutin aralıklarla toplantılar düzenlediğini belirtmişlerdir. Türkiye'deki katılımcıların %50'si ise bu konuda fikri olmadığını belirtmiştir. Ayrıca sonraki bölümde katılımcılar DRB uygulamasında en sık karşılaştıkları zorluk olarak da bu durumu belirtmişlerdir.

Ardından gelen soruda İngiltere'deki katılımcıların %93'ü, Türkiye'deki katılımcıların da %50'si DRB'nin yaptığı saha ziyareti ve toplantıların projenin sürecini anlamak için yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

Bu bölümdeki son soruda İngiltere'deki katılımcıların %100'ü, Türkiye'deki katılımcıların da %50'si DRB'nin proje sürecinde mal sahibi veya yükleniciye bireysel önerilerde bulunmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Türkiye'deki katılımcıların %12'si ise DRB üyelerinin mal sahibi ve yükleniciye bireysel önerilerde bulunması gerektiğini belirtmişlerdir.

Uyuşmazlık İnceleme Kurulu Uygulamasında Karşılaşılan Zorluklar

Alan çalışması kapsamında katılımcının yer aldığı projelerde DRB'yi oluştururken veya DRB çalışma sürecinde zorluklarla karşılaşp karşılaşmadıkları eğer karşılaştılsa ne tür zorluklarla karşılaştıkları sorulmuştur.

İngiltere'deki katılımcıların %46'sı DRB oluşturulması veya çalışma sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaştığını kalan %54'ü ise herhangi bir zorlukla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir.

DRB oluşturulması sırasında İngiltere'deki katılımcıların belirttikleri zorluklar:

- Mal sahibi ve yüklenici tarafından görevlendirilmiş ilk iki üyenin üçüncü üyeyi ataması sırasında yaşanan anlaşmazlıklar
- Mal sahibinin DRB'yi maliyetleri sebebiyle kullanma konusundaki isteksizliği
- Mal sahibinin bu isteksizlik sebebiyle DRB üyelerini görevlendirme zamanı konusundaki bahaneleri
- DRB üyelerinin tarafsızlığı konusunda tarafların endişeleri

DRB çalışma süreci boyunca İngiltere'deki katılımcıların belirttikleri zorluklar:

- Mal sahibi tarafından DRB çalışma sürecine katılım olmaması, yüklenici tarafından ödeme yapılmaması,
- Mal sahibinin saha ziyaretlerine katılması sırasında yaşanan zorluklar,
- DRB üyelerinin adil çözümler sunmak adına sözleşme hükümleriyle tutarlı kararlar vermemesi,
- DRB üyelerinin asıl uyuşmazlık kapsamı dışında kararlar vermek istemesi,
- İletilen kültürel kibir (culturel arrogance) etkisi.

DRB oluşturulması sırasında Türkiye'deki katılımcıların belirttikleri zorluklar:

- Kurul üyeleri seçimi sırasında taraflar arasında çıkan görüş ayrılıkları,

DRB çalışma süreci boyunca İngiltere'deki katılımcıların belirttikleri zorluklar:

- Bazı mal sahipleri uzun vadede yetenekleri azalan kurulların kararlarını kabul etmeyi reddetmesi,
- Kurul maliyetlerinin mal sahipleri tarafından pahalı bulunması,
- Kurul üyelerinin proje sürecini anlamak için düzenli saha ziyaretleri gerçekleştirmek istemesi ve bu ziyaretlerin çeşitli nedenlerden dolayı bazen gerçekleşmemesi,
- Katılımcılardan biri deneyimlerine dayanarak kurul toplantılarının mal sahibi ve yükleniciyle ayrı olarak yapılması gerektiğini belirtmiştir. Birlikte yapılan toplantıların kurulun taraflarla rahat konuşmasını ve uyuşmazlığın çözülmesini engellediğini belirtmiştir.

4.5 Alan Araştırmasının Değerlendirilmesi

Tez çalışmasının bu bölümünde DRB uygulamasını analiz etmek, Türkiye'deki kullanımının yerini tespit etmek, önemini ve etkilerini belirleyerek ülkemizde

kullanımının yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla İngiltere’de ve Türkiye’de yapılan alan araştırmaları sonucunda elde edilen veriler değerlendirilecektir.

Alan araştırması sonucunda elde edilen verilere göre İngiltere ve Türkiye’de inşaat sektöründe uyuşmazlıklar konusunda çalışan uzmanların büyük çoğunluğunun yüksek lisans ve doktora üzeri eğitim aldıkları ve ağırlıklı olarak erkek çalışanlar olduğu görülmektedir. Bunun yanında İngiltere’de DRB üyesi olan ve DRB konusunda bilgi sahibi kişilerin çoğunluğunun altmışbeş yaş üstünde olduğu görülmektedir. Türkiye’de ise DRB konusunda bilgi sahibi alan araştırması katılımcılarının çoğunluğunun altmışbeş yaş altında olduğu dikkat çekmektedir. Bu farklılığın sebebi olarak Türkiye’de DRB’nin yeni bir anlayış olması ve DRB ve benzer kurulların kullanımının Türkiye’de yaygınlaşmasını destekleyen kişilerin çoğunluğunun altmışbeş yaş altında kişiler olması gösterilebilir.

Alan araştırması sonuçlarına göre Türkiye’deki katılımcıların İngiltere’deki katılımcılardan DRB konusunda daha az tecrübeye sahip olması, Türkiye’de DRB’nin henüz yaygın olarak kullanılmadığını gösteren bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Bu durum Türkiye’de alan araştırması sırasında katılımcılara ulaşmakta güçlük çekilmesine neden olmuştur.

Alan araştırmasının ikinci bölümünde yer alan sorular DRB’nin önemini ve etkilerini katılımcıların görüşleri doğrultusunda saptamayı hedeflemektedir. Bu bölümdeki ilk dört sorudan alınan cevaplardan anlaşıldığı üzere İngiltere ve Türkiye’deki katılımcılar DRB’lerin projeyi başından itibaren takip ederek taraflar arasındaki problemleri uyuşmazlık haline gelmeden çözüp projedeki oluşabilecek uyuşmazlıkları engellediğini düşünmektedir. Bu yüzden DRB uyuşmazlık çözümünün yanı sıra uyuşmazlıkları önleyici (dispute avoidance) bir yöntem olarak da kullanılmaktadır. Böylece katılımcıların görüşleriyle birlikte DRB’nin projelerde zaman ve maliyet kazancını sağladığı söylenebilir. Bu bilgiler literatürde anlatılanları da doğrulamaktadır.

Katılımcıların DRB tavsiyelerine güvenlerini saptamayı hedefleyen sorulara verdikleri cevaplara göre İngiltere’deki katılımcıların büyük çoğunluğunun DRB tavsiyelerinin sözleşme hükümleriyle tutarlı ve her zaman adil tavsiyeler olduğunu düşündüğü görülmektedir. Türkiye’de ise DRB tavsiyelerinin sözleşme hükümleriyle tutarlı ve her zaman adil tavsiyeler olduğunu düşünen kişilerin oranı İngiltere’ye göre

düşüktür. Bu durum Türkiye’de DRB üyelerine, verdikleri karara ve DRB sistemine olan güvenin İngiltere’ye göre daha az olduğunu göstermektedir. DRB üyelerine karşı olan güvensizlik Türkiye’de DRB kullanımının yaygınlaşmasının engelleyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

DRB’nin diğer uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle karşılaştırıldığı ikinci bölümde İngiltere’deki ve Türkiye’deki katılımcıların cevaplarına baktığımızda DRB’nin zaman ve maliyet açısından tahkim, yargı, arabulucu gibi yöntemlere göre daha avantajlı olduğunu düşündükleri görülmektedir. Ayrıca İngiltere ve Türkiye’deki katılımcıların büyük çoğunluğu DRB’nin uyuşmazlıkların çözümü için tahkim ve mahkeme yargılamasına gidilmesini azalttığını düşünmektedir. Mahkeme yargılaması ve tahkim uzun sürede uyuşmazlıkları çözerek projede süre kaybına ve parasal kayıplara yol açtığı için günümüzde inşaat sektöründe bu çözüm yollarından kaçınılmaktadır. Katılımcıların verdiği cevaplara göre inşaat projelerinde DRB kullanarak bu problemin oluşmasının en aza indirilebileceği görülmektedir.

Katılımcılar DRB’nin tarafsız bir yöntem olması ve uyuşmazlık çözümünde dostane bir yaklaşım sunması sebebiyle İngiltere’deki ve Türkiye’deki katılımcıların çoğunluğu DRB’nin uyuşmazlık sürecinde yaşanan uluslararası ve ulusal ekonomik ve politik etkileri en aza indirdiğini belirtmektedir.

DRB kullanımının katılımcı tecrübelerine dayanarak ne tür projelerde kullanıldığını araştırmak üzere sorulan sorularda; İngiltere’deki ve Türkiye’deki katılımcılar büyük ölçekli projelerde DRB kullanmanın daha uygun olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar küçük ölçekli projelerde projeye göre DRB maliyetinin yüksek olması sebebiyle DRB kullanmanın avantajlı olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların cevaplarına ve tez kapsamında yapılan literatür araştırmasına göre DRB’nin büyük ölçekli projeler için uygun bir yöntem olduğu söylenebilir.

DRB’nin proje ortamına ve tarafların ilişkilerine etkileri konusunda İngiltere ve Türkiye’deki katılımcıların çoğu; DRB’nin proje sürecinde tarafların gerginliğini azalttığını, uyuşmazlık anında DRB’nin müdahale edecek olması ve uyuşmazlıklar oluşmadan DRB’nin tavsiyeleriyle çözümler oluşturulacak olmasının tarafların proje sürecindeki korkularını azalttığını, tarafların streslerinin azalmasının ortaya başarılı projeler çıkmasını sağladığını belirtmişlerdir.

İngiltere'deki ve Türkiye'deki katılımcıların büyük çoğunluğu DRB'nin tarafların birbirlerine olan güvenlerini arttırdığını belirtmiştir. Tarafların proje devam ederken birbirlerine güven duyması projenin başarılı bir şekilde zamanında, belirlenen bütçede ve kalitede tamamlanması için çok önemlidir. Bu durum taraflar arasında güven probleminin ve sorunların çok olabileceği büyük ölçekli uluslararası projelerde DRB kullanımının avantajını göstermektedir.

Alan araştırması kapsamında anketin üçüncü bölümünde DRB üyelerinin sahip olması gereken özellikler konusunda sorular sorulmuştur. İngiltere'deki ve Türkiye'deki katılımcılara göre DRB üyeleri inşaat sektöründe ve uyuşmazlıklar konusunda tecrübeli, sözleşme hukuku konusunda bilgi sahibi kişiler olmalıdır. Bunun yanı sıra İngiltere'deki katılımcılar DRB üyelerinin hukuk eğitimi almış kişiler olması gerektiğini, Türkiye'deki katılımcılar ise hukuk eğitimi almış kişiler olması gerekmediğini belirtmişlerdir. Türkiye'deki katılımcılar bu sorunun ardından verdikleri yorumlarda DRB üyeliğinin teknik uzmanlık gerektiren bir konu olduğu için, sadece hukuk eğitimi almış kişilerin yetersiz kalacağını düşündüklerini belirtmişlerdir.

İnşaat projelerinde uyuşmazlık çözümünün teknik uzmanlık gerektiren bir konu olmasına rağmen, Türkiye'de İngiltere'de olduğu gibi İnşaat Mühendisleri Odası ve diğer mühendis ve mimar Odaları uyuşmazlıklar konusunda uzman ve DRB üyesi olabilecek kişilerin yer aldığı listeler yayınlamamaktadır. Ülkemizde bu konuda sadece avukatların yer aldığı çeşitli hakem listeleri mevcuttur.

Ayrıca İngiltere'deki ve Türkiye'deki katılımcılar uluslararası projelerde DRB üyelerinin proje katılımcılarından farklı uluslarda olmasının tercih edilebileceğini belirtmişlerdir. Bu durum DRB'nin tarafsızlığını destekleyerek tarafların DRB'ye olan güvenini arttırabilir.

DRB'nin çalışma şekli ile ilgili olarak İngiltere'deki katılımcıların çoğu, Türkiye'deki katılımcıların azınlık diyebileceğimiz bir bölümü DRB'nin proje başlangıcından itibaren rutin aralıklarla toplantılar düzenlediğini belirtmişlerdir. Türkiye'deki katılımcıların büyük çoğunluğu ise bu konuda fikir beyan etmemiştir. Türkiye'deki katılımcılar bu sorunun ardından yaptıkları yorumlarda kurulun yaptığı her toplantısının taraflara maliyet oluşturduğu için mal sahipleri ve yüklenicilerin bu toplantıları gerçekleştirmek istemediğini belirtmişlerdir. Bunun yanında DRB'nin

Çalışma şekli ile ilgili sorulan diğer bir soruda İngiltere'deki ve Türkiye'deki katılımcılar yapılan toplantıların ve saha ziyaretlerinin projenin sürecini anlamak için yeterli olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

DRB oluşturulması sırasında katılımcıların karşılaştıkları zorluklar olarak İngiltere'deki ve Türkiye'deki katılımcılara göre kurul yeleri seçiminde yaşanan anlaşmazlıklar DRB oluşturulmasında en sık rastlanan sorunlardan biridir.  ki kişiden oluşan bir DRB'de taraflar her bir üyeyi seçerek kurulun ilk iki üyesini oluşturur. Asıl problem tarafların ya da seçilen üyelerin üçüncü üyeyi seçmesi sırasında yaşanmaktadır. DRB kullanımında katılımcıların belirttikleri diğer bir zorluk ise mal sahibinin DRB'yi maliyeti sebebiyle kullanmak istememesidir. İngiltere'deki katılımcılar mal sahibinin isteksizliğinin DRB üyelerini görevlendirme zamanını belirlemede bahaneler uydurarak DRB alışma sürecinde aksaklıklara sebep olduğunu belirtmişlerdir. Türkiye'deki katılımcılar anket sorularının ardından yaptıkları yorumlarda Türkiye'de kamu ihalelerinde bu kurulların kullanılmama sebebinin mal sahibi isteksizliği olduğunu belirtmişlerdir. Bu katılımcılar, İngiltere'deki sistemin danışmanları koruyucu olmasının bu kurullarının kullanımını arttırdığını, Türkiye'de ise özellikle kamu ihalelerinde mal sahibi korunduğu için bu kurulların kullanımının tercih edilmediğini belirtmişlerdir.

İngiltere'deki ve Türkiye'deki katılımcıların DRB alışma sürecinde karşılaşılan zorluklar sorusuna verdikleri cevaplarda mal sahibi ve yüklenicinin kurulu kullanma konusundaki isteksizliği en fazla yaşanan zorluk olarak görülmektedir. Yüklenicinin alışma süreci boyunca ödeme yapmak istememesi, mal sahibinin saha ziyaretine katılma sırasında sorun ıkartması DRB alışma sürecinde yaşanan İngiltere'deki katılımcıların belirttikleri diğer zorluklardan bazılarıdır. Ayrıca İngiltere'deki ve Türkiye'deki katılımcılar bazı mal sahiplerinin ve yüklenicilerin projenin başında DRB'yi oluşturmanın gereksiz maliyet olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra İngiltere'deki katılımcılar çalışma sürecinde karşılaştıkları zorluk olarak DRB yelerinin tavsiyelerinin uyuşmazlık kapsamı dışında olabildiğini ve adil bir çözüm nerisi sunmak adına sözleşmeyle tutarlı olmayan kararlar verebildiklerini belirtmişlerdir. İngiltere'deki katılımcılardan birinin karşılaştığı bir zorluk olarak iletilen kültürel kibir etkisini belirtmesi dikkat çekmektedir. Kültürel kibir etkisi DRB yelerinin tavsiyelerini oluştururken kendi kültürel kurallarını sürdürme ısrarı olarak değerlendirilebilir. Türkiye'deki katılımcılardan biri kurul üyelerinin seçimi

sırasında mal sahibi ve yüklenici arasında oluşabilecek görüş ayrılıklarını engellemek için üyelerin atanmasını üçüncü bağımsız bir tarafın yaptığı sözleşmelerin hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Aynı katılımcı İngiltere'deki katılımcılardan farklı olarak DRB toplantılarının mal sahibi ve yükleniciyle birlikte yapılmasının sorun oluşturduğunu ve kendi düşüncesine göre toplantıların mal sahibi ve yükleniciyle ayrı yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Alan araştırmasının sonuçları maddeler halinde aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Günümüzde DRB veya DRB çıkış noktalı kurulların kullanıldığı proje sayısı Türkiye'de İngiltere'ye göre azdır.
- DRB veya DRB çıkış noktalı kurullar hakkında tecrübe ve bilgi sahibi kişi sayısı Türkiye'de İngiltere'ye göre oldukça azdır.
- İngiltere'de DRB üyesi olarak görev alan kişilerin çoğunluğu altmışbeş yaş üstündedir.
- Türkiye'de DRB'nin kullanımının yaygınlaşmasını destekleyen kişilerin çoğunluğu altmışbeş yaş altındadır.
- DRB uygulaması büyük ölçekli projelerde tercih edilmektedir.
- DRB inşaat süresince uyuşmazlığın önlenmesi ve giderilmesi konusunda proje sürecinin bir parçası olmaktadır.
- DRB'nin başarılı olması için en önemli faktörlerden biri tarafların üyelere ve DRB sistemine güven duymasıdır. Türkiye'deki kurullarda görev alacak kişilere olan güven eksikliği DRB kullanımının artmasını engelleyen faktörlerden biridir.
- DRB tahkim, yargı, arabuluculuk gibi yöntemlere göre maliyet ve zaman açısından avantajlıdır ve uyuşmazlıkların çözümünde bu yöntemlere başvurulmasını azaltıcı rol oynamaktadır.
- DRB uygulaması tarafların proje süresince gerginliğini azaltır.
- DRB uyuşmazlık süresince yaşanan politik ve ekonomik etkileri en aza indirir.
- DRB tarafların birbirlerine güvenmelerini sağlar. Böyle DRB uygulamasının başarılı projeler için zemin hazırladığı söylenebilir.
- DRB üyeleri inşaat sektöründe ve uyuşmazlıklar konusunda tecrübeli, sözleşme hukuku bilgisine sahip ve projedeki teknik konularda uzman kişiler olmalıdır.
- İnşaat sektöründe uyuşmazlıklar konusunda çalışacak uzmanların teknik bilgilerinin olması gerekirken, Türkiye'de uyuşmazlıklar konusunda uzman kişilerin ve

tahkim divanlarında hakem olarak görev alan kişilerin yer aldığı listeler çoğunlukla avukatların isimlerini içermektedir.

- İngiltere İnşaat Mühendisleri Odası (ICE) uyuşmazlıklar ve DRB konusunda çalışan kişilerden oluşan listeler yayınlamasına rağmen Türkiye’de İnşaat Mühendisleri Odası ve diğer mühendis ve mimarlar odaları uyuşmazlıklar ve DRB konusunda uzman kişilerin isimlerinin yer aldığı listeler yayınlamamaktadır.
- Uluslararası projelerde DRB üyelerinin proje katılımcılarından farklı uluslardan olması tercih edilir.
- Türkiye’de DRB’nin rutin aralıklarla toplantılar düzenlemesinin maliyeti arttıracığı düşünülmektedir.
- DRB’nin gerçekleştirdiği toplantılar ve saha ziyaretleri proje sürecini anlamak için yeterli olmaktadır.
- DRB proje süresince taraflarla ayrı toplantılar düzenleyerek bireysel önerilerde bulunmamaktadır.
- Kurul üyelerinin seçimi sırasında taraflar arasında anlaşmazlıklar meydana gelebilir.
- Ülkemizde mal sahiplerinin DRB’nin çıkarlarını zedeleyebileceği düşüncesi DRB’nin yerel projelerde kullanılmamasındaki nedenlerden biri olarak gösterilebilir.
- DRB uygulamasının etkileri ülkemizde tam olarak bilinmediği için mal sahipleri ve yükleniciler bu kurulların harcamalarını gereksiz görmektedirler.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

İnşaat projelerinin karmaşık olması ve teknik özelliklerinin fazla olması sebebiyle, proje başlamadan önce taraflar arasında anlaşma ile tarafların görev ve sorumluluklarının tanımlandığı sözleşmeler imzalanır. Sözleşmeler ne kadar dikkatli hazırlanırsa hazırlansın proje sürecinin bütün aşamalarını öngörecektir hükümler içermeyebilir. Öngörülmemiş nedenlerden veya sözleşme hükümlerinin yanlış anlaşılmasından dolayı taraflar arasında uyuşmazlıklar meydana gelebilir. Bu uyuşmazlıklar projelerin istenilen kalitede, zamanda ve bütçede tamamlanmasını engeller. Bu yüzden inşaat projelerinde uyuşmazlıkların oluşmasının engellenmesi ve oluşan uyuşmazlıkların çözümü için uygun yöntemlerin seçilmesi gerekir.

Uyuşmazlıkların proje sürecinin devamı sırasında yargıya intikal etmesi taraflar açısından çoğunlukla zaman ve para kaybına neden olmaktadır. Bu nedenle inşaat sektöründe mahkeme yargılamasına alternatif çözüm yöntemleri geliştirilmiştir. Bu yöntemler problemlerin ve uyuşmazlıkların çözümünde mahkeme yargılamasına göre tarafların ilişkilerini zedelemeyen daha hızlı ve olumlu sonuçlar meydana gelmesini sağlar.

Bu tez çalışmasında uyuşmazlıkları önleme ve oluşan uyuşmazlıkları çözme mekanizması olarak kullanılan “Uyuşmazlık İnceleme Kurulları (DRB)” üzerinde durulmuştur. Bu kurulların uygulama süreci, uygun olduğu proje tipleri ve projeye katkıları araştırılmıştır. Ayrıca DRB ve çıkış noktası DRB olan benzer kurulların yaygın olarak kullanıldığı İngiltere’de ve DRB kullanımına sıklıkla karşılaşılmayan Türkiye’de DRB uygulamasına yönelik alan araştırması yapılarak DRB önemini ve etkilerini ortaya koymak, Türkiye’deki DRB kullanımını tespit etmek ve inşaat sektörü üyelerinin konuya bakış açısını saptamak amaçlanmıştır.

Tez çalışması kapsamında öncelikle uyuşmazlık kavramı ve inşaat sözleşmelerindeki uyuşmazlık nedenleri incelenmiştir. Daha sonra kullanılan resmi ve alternatif uyuşmazlık çözüm yolları geniş bir çerçeve içinde ele alınarak DRB’nin bu çözüm yöntemleri arasındaki yeri tespit edilmiştir.

Tez kapsamında gerçekleştirilen DRB hakkındaki literatür araştırması sonucu DRB'nin tanımı yapılmış, özellikleri ve uygulama süreci incelenmiştir. DRB projenin başlangıç evresinde oluşturulan, uyuşmazlıkların oluşmasını engelleyen ve oluşan uyuşmazlıkların proje devam ederken hızlı bir şekilde çözülmesini sağlayan, uyuşmazlık karar aracıdır.

Günümüzde DRB ve çıkış noktası DRB olan benzer kurullar uluslararası projeler başta olmak üzere büyük ölçekli projelerde kullanılmaktadır. FIDIC standart sözleşmelerinde uyuşmazlık prosedüründe yer alan Uyuşmazlık Karar Kurulları (DAB) ve Uluslararası Ticaret Odası (ICC)'nın DRB ve DAB'ın yanısıra tanımladığı "Kombine Uyuşmazlık Kurulları (CDB)" çıkış noktası DRB olan kurullardır. DAB'ın DRB'den en önemli farkı kararların bağlayıcı nitelik taşıyan ve hemen uygulanması zorunlu kararlar olmasıdır.

FIDIC kırmızı kitap, sarı kitap, gümüş kitap ve yeşil kitaptan oluşan dört standart sözleşmeyi 1999 yılında yenilemiştir. 1999 yılındaki revizyon ile uyuşmazlık çözüm prosedüründe önemli değişiklikler yapılmıştır. 1999 yılı öncesinde FIDIC standart sözleşmeleri mühendise başvurulması, dostane çözüm yoluyla uyuşmazlığın giderilmesi ve tahkim aşaması olmak üzere uyuşmazlığın çözümü ile ilgili üç kademeli bir prosedüre sahipti. 1999 yılında yapılan revizyonla mühendisin uyuşmazlığın çözümündeki görevi sonlanmış ve DAB'a verilmiştir. DAB ile uyuşmazlığın çözilememesi durumunda uyuşmazlık dostane çözüm yolları ile çözümlenmeye çalışılmaktadır. Taraflar uyuşmazlığı bu yolla da gideremezse tahkim yolunu kullanmaktadır.

DRB projenin başlangıcında oluşturularak rutin aralıklarla saha ziyaretleri ve toplantılar düzenleyerek proje sürecini takip eder. Tarafların talep ettiği durumlarda hızlı bir şekilde resmi olmayan toplantılar düzenler. Bu toplantılarda söz konusu sorun veya uyuşmazlıkla ilgili tarafların iddialarını dinler, sorular sorar ve toplantı sonunda gerekli araştırmalarını da gerçekleştirdikten sonra gerekçeli kararını yazılı olarak açıklar. Bu karar taraflar açısından tavsiye niteliği taşır. Bu karara uymak ya da uymamak tamamen taraflara bağlıdır. Uyuşmazlığın çözümünde bir kazanan veya kaybeden bulunmamaktadır. Bu sebeplerle uyuşmazlığın DRB ile çözülmesi tarafların ilişkilerini zedelemeyen taraflara maliyet ve zaman avantajı sağlar.

Tez çalışmasında yapılan literatür araştırmasından sonra DRB ve çıkış noktası DRB olan benzer kurulların yaygın olarak kullanıldığı İngiltere’de ve DRB kullanımına sıklıkla karşılaşılmayan Türkiye’de DRB uygulamasına yönelik alan araştırması yapılmıştır. Bu alan araştırmasında İngiltere ve Türkiye’de DRB’lerde görev almış, DRB hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi ve uyuşmazlıklar konusunda tecrübeli inşaat sektöründeki uzmanlara uygulanmak üzere EK’te görülen anket formu hazırlanmıştır. Alan araştırmasına katılan kişilerin inşaat sektöründeki, uyuşmazlıklardaki ve DRB uygulamasındaki tecrübesi, DRB’nin önemi ve etkileri, DRB üyelerinin seçimi ve çalışma şekli ve DRB oluşturulması ve uygulaması sırasında karşılaşılan zorluklar hakkında görüşleri alınmıştır.

Alan çalışması katılımcılarına ulaşmak için İngiltere ve Türkiye’de Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Vakfı (DRBF) üye listesi kullanılmıştır. Bunun yanı sıra İngiltere’de İnşaat Mühendisleri Odası (ICE)’nin yayınladığı DRB üyelerinin listesi, Türkiye’de Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)’nin oluşturduğu hakemlik yapan hukuk müşavirlerinin isimlerini içeren “Tahkim Divanı Hakem Listesi” kullanılmıştır. Anket formunu yanıtlayan katılımcıların bazılarıyla yüz yüze görüşmeler yapılmış, bazıları ise eposta yolu ile anket formunu yanıtlamışlardır. Yüz yüze görüşmeler sırasında katılımcıların yorumları not alınarak alan çalışmasının değerlendirilmesinde kullanılmıştır.

Alan çalışmasının sonuçlarına göre Türkiye’de DRB ve çıkış noktası DRB olan kurulların kullanıldığı proje sayısı İngiltere’ye göre azdır. Bu sebeple Türkiye’de İngiltere’ye göre DRB konusunda bilgi ve tecrübe sahibi daha az kişiye ulaşılmıştır.

Alan araştırmasında, literatürde belirtilen DRB’nin uyuşmazlıkların oluşmasını önleyen ve gideren bir yöntem olarak projenin bir parçası olduğu, büyük ölçekli projelerde kullanıldığı, tahkim, yargı, arabuluculuk gibi yöntemlere göre maliyet ve zaman açısından avantajlı olduğu, uyuşmazlıkların çözümünde tahkim ve yargı yoluna gidilmesini azalttığını doğrulanmıştır.

DRB’nin başarılı olabilmesi için tarafların, hem DRB sistemine hem de DRB üyelerine güven duyması gerekmektedir. Alan araştırmasında Türkiye’de DRB sistemine ve üyelerine olan güven eksikliğinin bu kurulların kullanımının yaygınlaşmasını engelleyen en önemli faktörlerden biri olduğu tespit edilmiştir.

Alan araştırmasında katılımcılar DRB'nin proje süresince tarafların gerginliğini azalttığını, uyuşmazlık sürecinde yaşanabilecek ulusal ve uluslararası politik ve ekonomik etkileri minimuma indirdiğini ve tarafların birbirlerine güven duymalarını sağladığını belirtmişlerdir. Bu sebeplerle DRB'nin projelerin başarıyla tamamlanmasına önemli ölçüde katkıları olduğu söylenebilir.

Alan araştırmasında İngiltere ve Türkiye'de kurul üyelerinin seçiminde taraflar arasında uyuşmazlık olduğu ve mal sahibinin DRB maliyetini gereksiz ve pahalı bulduğu saptanmıştır. Bu sebeplerle mal sahipleri DRB kullanma konusunda isteksiz davranabilmektedirler. Türkiye'de bunun yanı sıra özellikle kamu sektöründe mal sahiplerinin DRB kullanımının çıkarlarını zedeleyeceğini düşünmesi, DRB'nin ülkemizde yerel projelerde kullanması önünde bir engeldir.

DRB uygulaması, günümüzde DRB konusunda ülkemizdeki bilgi eksikliği ve inşaat sektöründeki isteksizlik sebebiyle oldukça kısıtlı olmasına rağmen FIDIC ve Dünya Bankası'nın da desteğiyle gelecek yıllarda uluslararası büyük ölçekli projelerde DRB ve çıkış noktası DRB olan benzer kurulların kullanımının artacağı düşünülmektedir. Bunun yanında bu kurulların ülkemizde kullanımını yaygınlaştırmak için en başta bu kurullara olan güvenin artırılması gerekir. Bu güveni arttırmak için DRB üyesi olabilecek kişiler için standartlar oluşturulup Mimar ve Mühendisler Odaları ve Barolar Birliği bu standartlara uyan kişilerin isimlerinin yer aldığı listeler yayınlatabilir. Müteaahitler Birliği ve Müşavir Mühendisler ve Mimarlar Birliği müteaahitleri DRB kullanmaları konusunda teşvik edebilir. Bu amaç doğrultusunda DRB konusunda eğitimler ve seminerler verilerek inşaat sektörünün DRB konusunda bilinçlenmesi sağlanabilir.

Bu tez çalışması bu kurulların değerlendirilmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Kullanıcılara bir kılavuz olarak ülkemizde DRB kullanımını yaygınlaştıracaaı düşünülmüştür. Yapılacak yeni tez çalışmalarında bu çalışma detaylandırılabilir veya örnek başarılı bir DRB uygulaması analiz edilebilir.

KAYNAKLAR

- Bunni, N. G.**, 2005. Dispute Boards: With Particular Emphasis on FIDIC's DAB Procedure, *International Construction Contracts and Dispute Resolution Conference*, Cairo, Egypt, April 9-10.
- Campbell, P.**, 1997. *Construction Disputes: Avoidance and Resolution*, Whittles, Scotland.
- Ceylan, Ş. Ş.**, 2007. Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, *Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Chapman, P. H. J.**, 1999. Dispute Boards on major infrastructure projects, *Management, Procurement and Law*, Vol. **162**, Issue 1, pages 7 –16.
- Chern, C.**, 2008. *Chern on Dispute Boards: Practice and Procedure*, Blackwell, Oxford.
- Chern, C.**, 2009. Controlling Costs and Preventing Disputes through the Use of Dispute Boards, *BEE Conference*, Tirana.
- Çamcı, Ç.**, 2008. Kamu İnşaatlarında Ortaya Çıkan Uyuşmazlıklar: Örnek Kararlar Işığında Uyuşmazlık Nedenlerinin İncelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Doğar, M.**, 2008. Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Sözleşmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eken, B.**, 2005. İnşaat Sözleşmelerinde Anlaşmazlıklar, Çözüm Yolları ve Türkiye’de Yargı Yoluyla Çözülmüş Anlaşmazlıklar Üzerine Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Erdem, Y.**, 1997. Joint Venture’lar ve Türkiye’deki Uygulamaların Kurgusal Çerçevesinin Belirlenmesine Yönelik Bir Değerlendirme, *Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- FIDIC**, 1999. Conditions of Contract for Construction, FIDIC Publ., Geneva.
- Griffiths, D.**, 2010. Do Dispute Review Boards Trump Dispute Adjudication Boards in Creating More Successful Construction Projects, *Arbitration: The International Journal of Arbitration, Mediation and Dispute Management*, Vol. **86**, Issue 4, pages 686.
- Groton, P., Rubin A. and Quintas B.**, 2001. A Comparison of Dispute Review Boards and Adjudication, *The International Construction Law Review*, 1-16
- Gül, G. D.**, 2010. Yüklenici İnşaat Firmalarında Kullanılan Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Çatışma Yönetim Stratejileri, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

- Harmon, M. J. K.,** 2003. Dispute Review Boards and Construction Conflicts: Attitudes and Opinions of Construction Industry Members, *PhD Thesis*, Nova South University, Florida.
- İlter, D., Dikbaş A.,** 2009. An Analysis of the Key Challenges to the Widespread Use of Mediation In Turkish Construction Industry, *International Journal of Law in the Built Environment* Vol.1 No.2 pp. 143-155,.
- Kalpsüz, T.,** 1996. *İnşaat Sözleşmelerinde Tahkimin Genel Esasları*, Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Koch, C. J.,** 2005. The New Dispute Board Rules of ICC, ASA Bulletin.
- Koldaş, B.,** 2008. FIDIC Kapsamında Uyuşmazlıkların Çözümü, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Levin, P.,** 1998. *Construction Contract Claims, Changes & Dispute Resolution*, ASCE.
- Matyas, R. M., Mathews, A. A., Smith, R. J. and Sperry, P. E.,** 1996. *Construction Dispute Review Board Manual*, McGraw-Hill, New York.
- Menessa, C. C. and Mora, F. P.,** 2010. Analysis of Dispute Review Boards Application in U.S. Construction Projects from 1975 to 2007, *Journal of Management in Engineering*, Vol.22 No.2 pp. 65-77.
- Özbay, İ.,** 2006. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri, Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu Bildirisi, Quafkaz Üniversitesi, Azerbaycan.
- Poh, K. C.,** 2005. The Causes of Construction Disputes on Client Organizations, *M.Sc. Thesis*, University Technology Malasia, Faculty of Civil Engineering.
- Riecken, G. and Aschcraft, H.,** 2002. ADR: Dispute Resolution No Longer Alternative for Design Professionals, 10.11.2010.
<http://www.terrarg.com/images/pdfs/ADR.pdf>
- Soran, Ö.,** 2001. İnşaat Sözleşmelerinde Uyuşmazlık Çözüm Yolları/Tahkim, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şanlı, C.,** 1996. *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm yolları*, Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirleri Yayınları, İstanbul.
- Tackaberry, J., Bernstein R. and Marriot A. L.,** 2003. *Bernstein's Handbook of Arbitration and Dispute Resolution Practice*, Sweet &Maxwell, UK.
- Tezcan, Y.,** 2010. Construction Disputes at the Crossroads, *The Dispute Resolution Board Foundation 10th Annual International Conference*, İstanbul, Türkiye.
- Thompson, R. M.,** 1998. Efforts to Manage Disputes In the Construction Industry: A Comparison of the New Engineering Contract and Dispute Review Board, *M.Sc. Thesis*, The Faculty of the Virginia Polytechnic Institute And State University.
- Turan, G.,** 2002. Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarında Tahkim, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Url-1 <<http://www.drb.org/manual/section2chapter2.pdf>>, alındığı tarih 12.01.2011.

Url-2 <<http://www.drb.org/manual/section4chapter2.pdf>>, alındığı tarih 12.01.2011.

Url-3 <http://www.drb.org/manual/Database_2005.xls.htm>, alındığı tarih
12.01.2011.

Yeşilirmak, A., 2011. *Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.

EKLER

EK : İnşaat Projelerinde Uyuşmazlık İnceleme Kurulları Uygulamasına Yönelik Anket Formu

UYUŞMAZLIK İNCELEME KURULLARI (DISPUTE REVIEW BOARDS)

ANKET

Sayın Katılımcı,

Bu anket İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Proje Yapım Yönetim yüksek lisans programında yapılmakta olan “İnşaat Projelerinde Uyuşmazlık İnceleme Kurulları Uygulaması” isimli yüksek lisans tez çalışması için yürütülmektedir. Araştırmanın amacı, son yıllarda özellikle Amerika ve İngiltere inşaat sektöründe kullanımı artan Uyuşmazlık inceleme Kurullarının(DRB) inşaat sektörü üyelerinin görüşleri alınarak önemini ve etkilerini tespit etmektir. Anket İngiltere ve Türkiye de uyuşmazlık konusunda çalışan inşaat sektörü üyelerine uygulanacaktır. Elde edilen sonuçlarla İngiltere ve Türkiye arasındaki DRB uygulamalarındaki farklılık, benzerlikler ve DRB uygulamasının inşaat sektörüne etkileri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

- 1) Demografik sorular
 - 2) Uyuşmazlık İnceleme Kurullarının(DRB) Önemi ve Etkileri
 - 3) Uyuşmazlık İnceleme Kurulu(DRB) Üyeleri ve İşleyişi
 - 4) Uyuşmazlık İnceleme Kurulu (DRB) Uygulamasında Karşılaşılan Zorluklar
- Konulu soru gruplarından oluşmaktadır. Anketi yanıtlamanız yaklaşık 15 dakikanızı alacaktır.

Anketteki tüm soruların eksiksiz bir şekilde cevaplanması çalışmanın verimliliği açısından çok önemlidir.

Araştırmadan elde edilen veriler, araştırmanın amacı olan bilimsel çalışma dışında kullanılmayacağı gibi, herhangi bir kişi veya kuruluşla da paylaşılmayacaktır.

Araştırma sonuçlarında isim, firma ismi gibi kişisel bilgiler yayınlanmayacaktır.

İlgili alanda belirtmeniz durumunda çalışma sonucunda elde edilen bulguları sizinle paylaşmaktan mutluluk duyacağız.

Araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Saygılarımızla,

Özge Fırtına
ozgefirtina@gmail.com

Tez Danışmanı:
Doç. Dr. Elçin Taş

BÖLÜM 1 DEMOGRAFİK SORULAR

1)Adınız ve Soyadınız: _____

2)Bulunduğunuz ülke

☐ İngiltere

☐ Türkiye

3)Cinsiyetiniz?

☐ Kadın

☐ Erkek

4)Yaşınız?

☐ 18-25

☐ 26-35

☐ 36-45

☐ 45-55

☐ 55-65

☐ 65'ten büyük

5)Öğrenim durumunuz?

☐ Lise

☐ Üniversite

☐ Yüksek Lisans/Master

☐ Doktora/PHD

☐ Diğerleri

6)Meslek?

☐ Mimar

☐ İnşaat Mühendisi

☐ Avukat

☐ Yönetici

☐ Yüklenici

☐ Danışman

☐ Diğer

7)İnşaat sektöründeki tecrübe süreniz?

☐ 0-5 Yıl

☐ 5-10 Yıl

☐ 10-15 Yıl

☐ 20-25 Yıl

☐ 25 Yıldan fazla

8) İnşaat sözleşmelerinde uyuşmazlıklar konusundaki tecrübe süreniz?

☐ Yok

☐ 0-5 Yıl

☐ 5-10 Yıl

☐ 10-15 Yıl

☐ 20-25 Yıl

☐ 25 Yıldan fazla

9) Uyuşmazlık İnceleme Kurulunda veya benzer bir kurulda görev aldınız mı?

☐ EVET

☐ HAYIR

10) Yer aldığınız projelerde Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) oluşturuldu mu?

☐ EVET

☐ HAYIR

11) Yer aldığınız kaç projede uyuşmazlık inceleme kurulu oluşturuldu?

BÖLÜM 2 UYUŞMAZLIK İNCELEME KURULLARININ (DISPUTE REVIEW BOARDS) ÖNEMİ VE ETKİLERİ

12) Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) nun projenin en başından itibaren görev alması projede oluşabilecek uyuşmazlıkların sayısının azalmasını sağlar.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

13) Gerçekleştirilen saha ziyaretleri ile olası uyuşmazlıklar belirlenir ve önceden çözümü sağlanır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

14) Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) olası uyuşmazlıkları belirleyerek projenin uyuşmazlıktan doğacak giderlerini azaltır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

15)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) yüklenicinin sahte haktalebinde bulunmasını önler.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

16)Bir uyuşmazlığın Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) ile çözülmesi uzun bir süreçtir.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

17)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) tavsiyeleri her zaman sözleşme hükümleriyle tutarlıdır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

18)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) tavsiyeleri her zaman iyi düşünülmüş ve adil önerilerdir.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

19)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) tavsiyeleri hak taleplerinin geçerliliği için yararlı bilgiler içermektedir.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

20)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) tamamen tarafsız bir yöntemdir.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

21)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) maliyeti diğer uyuşmazlık çözüm yöntemlerine (tahkim,yargı,arabulucu...) göre düşüktür.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

22)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) uyuşmazlıkları çözmek için diğer yöntemlere (tahkim,yargı,arabulucu...) göre zaman açısından avantajlıdır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

23)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) uyuşmazlık sürecinde ulusal veya uluslararası yaşanan politik ve ekonomik etkileri en aza indirger.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

24)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) uyuşmazlık çözümünde tahkime ve yargı yoluna gidilmesini azaltmaktadır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

25)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) yüklenici firmanın iş verimliliğini artırır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

26)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) mal sahibinin(işverenin) iş verimliliğini artırır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

27)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB)nu kullanmak büyük projeler için pozitif bir deneyimdir.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

28)Uyuşmazlık inceleme kurulu(DRB) proje sürecinde tarafların gerginliğini azaltır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

29)Uyuşmazlığın Uyuşmazlık inceleme kurulu(DRB) ile çözülmesi iş memnuniyetini artırır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

30)Uyuşmazlık inceleme kurulları (DRB) tarafların proje süresince birbirine olan güvenini artırır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

31)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) oluşturmanın maliyeti küçük projeler için yüksektir.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

BÖLÜM 3- UYUŞMAZLIK İNCELEME KURULU ÜYELERİ VE İŞLEYİŞİ

32)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) üyeleri inşaat sektöründeki tecrübeli kişiler olmalıdır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

33)Uluslararası projelerde Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) üyelerinin proje katılımcılarından farklı uluslardan olması tercih edilmelidir.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

34)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) üyelerinin seçiminde seçilecek kişilerin sözleşme hukuku bilgileri dikkate alınmalıdır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

35)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) üyelerinin seçiminde seçilecek kişilerin uyuşmazlık konusundaki bilgileri dikkate alınmalıdır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

36)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) üyelerinin tarafsızlığı tarafların hem DRB üyelerine hem de DRB sistemine güvenini artırır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

37)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) üyelerinin hepsi hukuk eğitimi almış kişiler olmalıdır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

38)Uyuşmazlık inceleme kurulu üyelerinin (DRB) seçiminde taraflar (yüklenici-işveren) arasında anlaşmazlıklar çıkabilir.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

39)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) üyeleri rutin aralıklarla toplantılar düzenlemektedir.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

40)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB)nun yaptığı saha ziyaretleri ve toplantılar projenin sürecini anlamak için yeterlidir.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

41)Uyuşmazlık inceleme kurulu (DRB) proje sürecinde mal sahibi(işveren) veya yükleniciye bireysel önerilerde bulunmamalıdır.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim yok	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
☐	☐	☐	☐	☐

BÖLÜM 4 - UYUŞMAZLIK İNCELEME KURULLARININ (DAB) OLUŞTURULMASINDA KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

42)Yer aldığınız projelerde uyuşmazlık inceleme kurullarının (DRB) oluşturulması veya çalışma sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaştınız mı?

☐ EVET

☐ HAYIR

43)Kurulun oluşturulmasında ne tür zorluklarla karşılaşıldı?

44)Kurulun çalışma süreci boyunca ne tür zorluklarla karşılaşıldı?

Teşekkürler....

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Özge FIRTINA

Doğum Yeri ve Tarihi: Antalya 28/01/1987

Adres: Mecidiyeköy/İSTANBUL

Lisans Üniversite: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık
Bölümü 2009